



TRENDS IN ONDERWIJSONGELIJKHEDEN OP LANGE TERMIJN IN VLAANDEREN.

Vroegtijdig schoolverlaten, toegang tot het hoger onderwijs en arbeidsinkomen op 25 jaar

Sebastiano Cincinato, Özgün Ünver & Ides Nicaise

TRENDS IN ONDERWIJSONGELIJKHEDEN OP LANGE TERMIJN IN VLAANDEREN.

Vroegtijdig schoolverlaten, toegang tot
het hoger onderwijs en arbeidsinkomen op
25 jaar

Sebastiano Cincinato, Özgün Ünver & Ides Nicaise

Promotor: Ides Nicaise

Het Steunpunt Onderwijsonderzoek is een samenwerkingsverband van UGent, KU Leuven, VUB, UA en ArteveldeHogeschool.



STEUNPUNT
ONDERWIJS
ONDERZOEK



ONDERZOEKSINSTITUUT
VOOR ARBEID
EN SAMENLEVING

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Cincinnati S., Ünver, Ö, Nicaise I. (2020), Trends in onderwijsongelijkheden op lange termijn in Vlaanderen: vroegtijdig schoolverlaten, toegang tot het hoger onderwijs en arbeidsinkomen op 25 jaar, Leuven: HIVA / Gent: Steunpunt SONO

Voor meer informatie over deze publicatie ides.nicaise@kuleuven.be

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, Ministerie voor Onderwijs en Vorming.

In deze publicatie wordt de mening van de auteur weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

© 2020 STEUNPUNT ONDERWIJSONDERZOEK

p.a. Coördinatie Steunpunt Onderwijsonderzoek
UGent - Vakgroep Onderwijskunde
Henri Dunantlaan 2, BE 9000 Gent

Deze publicatie is ook beschikbaar via www.steunpuntsono.be

Voorwoord

Dit rapport maakt deel uit van de onderzoekslijn ‘Gelijke onderwijskansenbeleid: verklarende inzichten’ uit het meerjarenprogramma van SONO 2016-2020. In deze onderzoekslijn spitsen we de aandacht op het GOK-/SES-*ondersteuningsbeleid*, d.i. de extra omkadering en werkingsmiddelen die aan basis- en secundaire scholen worden toegekend in functie van leerlingenkenmerken die voornamelijk verwijzen naar de socio-economische achtergrond (SES) en etnische herkomst/thuistaal¹. Dit beleid werd in 2002 gelanceerd en nadien door verschillende decreten, besluiten en omzendbrieven versterkt.

In deze onderzoekslijn zijn verschillende, complementaire invalshoeken gekozen om de problematiek te benaderen. Vooreerst wordt nagegaan hoe de sociale en etnische ongelijkheden in het Vlaamse onderwijs geëvolueerd zijn sinds 2002. In Franck & Nicaise (2018a-b) worden indicatoren onderzocht m.b.t. de cognitieve vaardigheden en schoolloopbanen van leerlingen – voornamelijk op basis van de PISA-bevragingen van 2003 en 2015. Deze publicaties wezen op een zekere mate van convergentie in uitkomsten, zowel naar socio-economische status als naar migratiestatus en thuistaal van leerlingen. In dit rapport gaat de aandacht naar de langetermijneffecten, met name (de convergentie in) het behalen van een kwalificatie van het hoger secundair onderwijs, de doorstroming naar het hoger onderwijs en het inkomen op 25-jarige leeftijd. Opnieuw wordt die convergentie gemeten tussen groepen met een verschillende socio-economische status en thuistaal resp. migratieachtergrond. We gebruiken hiervoor gekoppelde gegevens van de Arbeidskrachtentelling (EAK / Labour Force Survey) met sociaal-demografische en inkomensgegevens uit andere databanken. Deze gekoppelde data werden aangeleverd door STATBEL, het federale instituut voor statistiek. We zijn dhr. Patrick Lusyne en zijn collega’s bijzonder dankbaar voor de vlotte en fijne samenwerking.

Andere rapporten van deze onderzoekslijn peilen naar verklaringen voor de persistente sociale en etnische ongelijkheden in het Vlaamse onderwijs. Enerzijds werd nagegaan in welke mate school- en systeemkenmerken van ons onderwijs (segregatie, vroege studieoriëntering, frequent zittenblijven, omkadering, kwalificaties van leerkrachten) de ongelijkheid beïnvloeden (Franck, Ünver & Nicaise, 2019). Anderzijds werd de aansturing van het GOK-beleid vanuit een bestuurskundige invalshoek onder de loep genomen en vergeleken met drie buurlanden (Frankrijk, Engeland en Nederland. Zie Vandevort & Nicaise, 2020).

Het sluitstuk van deze onderzoekslijn wordt een consensusbevraging bij experts omtrent een mogelijke versterking van het GOK-beleid (Juchtmans & Nicaise, 2020).

¹ Een andere pijler van het GOK-beleid, het desegregatiebeleid, maakt het voorwerp uit van onderzoekslijn 3.2 van SONO.

Dank aan alle co-auteurs voor hun volgehouden inzet en doortastend onderzoek, en aan de leden van de opvolgingsgroep voor nuttige feedback op de interimversies van al deze rapporten.

Ides Nicaise, promotor

Inhoud

Voorwoord	1
Inhoud	3
Beleidssamenvatting	5
1. Inleiding	9
2. Data en methodologie	10
2.1 Data	10
2.2 Variabelen	11
2.2.1 Afhankelijke variabelen	11
2.2.2 Onafhankelijke variabelen	12
2.2.3 Controle variabelen	14
2.3 Methode: Difference in Differences	14
2.4 Operationalisering pre- en post-interventie periode	16
2.5 Operationalisering controle- en interventiegroep	18
3. Vroegtijdig schoolverlaten	19
Conclusie m.b.t. vroegtijdig schoolverlaten	26
4. Instap Hoger Onderwijs	27
Conclusie m.b.t. instap in hoger onderwijs	36
5. Inkomen op 25-jarige leeftijd	37
Conclusie m.b.t. inkomen op 25 jaar	40
Algemeen besluit: een halfvol glas ?	42
Bibliografie	46
Bijlagen	47

Beleidssamenvatting

In dit rapport onderzoeken we indicaties van effecten van het GOK-beleid op langere termijn: meer bepaald in de fase vanaf de uitstroom uit het secundair onderwijs. Het is bv. bekend dat het vroegtijdig schoolverlaten in de voorbije 15 jaar door een samenspel van beleids- en contextfactoren vrij sterk afgenomen is, maar de hamvraag blijft of die afname sterker was bij kansengroepen (jongeren met een lagere SES en/of jongeren met een migratie-achtergrond). Een analoge vraag betreft de doorstroming naar het hoger onderwijs: die is duidelijk gestegen, maar we onderzoeken hier of ze sterker gestegen is bij kansarme dan bij kansrijke groepen. Een derde indicator op langere termijn betreft de inkomsten van jongeren op 25-jarige leeftijd: hier is de vraag opnieuw of een convergentie kan waargenomen worden tussen jongeren van diverse sociale en etnische herkomst.

Data en methode

Om de (mogelijke) effecten van het GOK-beleid te kunnen isoleren van andere determinanten, passen we een Difference in Differences (DID) methode toe. Eenvoudig uitgedrukt, meten we de kloof in onderwijsuitkomsten tussen kansrijke en kansarme groepen jongeren éénmaal vóór de invoering van het GOK-decreet (2002) en éénmaal geruime tijd nadien. Indien de kloof verkleind is, bestaat er een sterk vermoeden dat dit kan toegeschreven worden aan het GOK-beleid. Om een DID-analyse uit te voeren, dient men te beschikken over data van individuen/cohorten die de interventie hebben ondergaan, de *interventiegroep (treatment group)*, en individuen/cohorten die de interventie niet hebben ondergaan, de *controlegroep*, zowel voor als na de interventie². Om verschuivingen in het profiel van de jongerenpopulatie zelf uit te zuiveren, maken we bovendien gebruik van meervoudige regressietechnieken.

De gebruikte data komen voornamelijk uit de *enquête naar de arbeidskrachten* (EAK). Voor ons doel konden we deze gegevens door STATBEL (het federale instituut voor statistiek) laten koppelen met sociaal-demografische achtergrondgegevens over de ouders van de bevraagde jongeren, alsook inkomensgegevens uit fiscale databanken.

Alhoewel de DID methode o.i. de best mogelijke methode is voor dit soort evaluaties, moet toch gewaarschuwd worden dat de assumpties in werkelijkheid slechts gedeeltelijk opgaan:

- De afbakening van de GOK-doelgroepen in onze schattingen gebeurt (omwille van data-beperkingen) niet exact met dezelfde indicatoren als de indicatoren van het GOK-beleid. Bovendien zijn deze laatste na 2003 herhaaldelijk bijgeschaafd.
- Een belangrijke veronderstelling is dat het GOK-beleid (quasi-)geen effect heeft gehad op jongeren die niet tot de doelgroepen van het gelijkemansbeleid behoren. In werkelijkheid zijn zelfs de richtlijnen van de overheid in dit opzicht dubbelzinnig geweest. Alhoewel de

² Hiermee wordt bedoeld: voor en na de start van het GOK-ondersteuningsbeleid.

evidente bedoeling van de wetgever was om de sociale ongelijkheid in onderwijsuitkomsten te verkleinen, lezen we in beleidsdocumenten dat de extra-ondersteuning alle leerlingen moet ten goede komen. In het basisonderwijs werd ook de controle op de aanwending van de middelen sterk versoepeld. Ook de verruiming van het criterium thuistaal (aanvankelijk enkel gericht op jongeren met een migratieachtergrond) tot alle anderstalige jongeren vanaf 2012 impliceert dat een aantal meer kansrijke leerlingen mee ondersteund worden. In die zin is de evaluatie in dit rapport eerder een evaluatie van de ‘oorspronkelijke doelstellingen’ van het GOK-decreet, eerder dan een effectmeting van de (huidige) regels van het GOK-ondersteuningsbeleid als dusdanig

- Het statistisch verband tussen de onderwijsuitkomsten en het GOK-beleid wordt zoals gezegd gemeten op basis van verschillen tussen de periodes vóór en na de inwerkingtreding van het decreet. Vóór de inwerkingtreding van het GOK-ondersteuningsbeleid waren er echter al bepaalde vormen van bijkomende financiering ten gunste van de vermelde doelgroepen, m.n. het onderwijsvoorrangsbeleid en de zorgverbreding. Deze maatregelen waren weliswaar budgettair veel beperkter; maar in de mate dat ze reeds effect hadden zou dit kunnen leiden tot onderschatting van de effecten van het GOK-beleid.

Ook afgezien van die voorlopers van het GOK-beleid moet de ‘ceteris paribus’ hypothese van de DID-benadering met een korrel zout genomen worden. Er zijn immers andere determinanten van onderwijsuitkomsten, zowel op macro- als op mesoniveau, die verschillen tussen de periode vóór en na 2002, en waarvan de invloed niet kon uitgezuiverd worden. Het gaat om invloeden in positieve en negatieve zin. In positieve zin werden de effecten van het GOK-beleid wellicht versterkt door andere maatregelen voor meer gelijke onderwijskansen uit dezelfde periode, zoals het kleuterparticipatieplan, de invoering van schooltoelagen vanaf het kleuteronderwijs, de maximumfactuur in het basisonderwijs, en initiatieven van lokale overheden (Antwerpen, Gent e.a.). In negatieve zin hebben wellicht contextfactoren, zoals de toename van het aantal allochtone en anderstalige leerlingen, de toegenomen schoolse segregatie, het toenemend lerarentekort, de crisis van 2008-2013 en de toegenomen versplintering van gezinnen, mogelijk de effecten van het GOK-beleid afgeremd. Al deze niet-uitgezuiverde invloeden kunnen onze effectmeting vertekenen, tenzij ze elkaar compenseren, of slechts een beperkt effect hadden in vergelijking met het GOK-beleid als dusdanig.

Bevindingen

De bevindingen in dit onderzoek kunnen – net zoals vorige deelonderzoeken van deze SONO-onderzoekslijn – ‘matig positief’ genoemd worden. In Franck & Nicaise (2018a; 2018b) werden uitkomsten op kortere termijn gemeten, op basis van PISA-gegevens uit 2003 en 2015. Het ging daar om toetsresultaten wiskunde alsook de studieoriëntering naar onderwijsvorm bij 15-jarigen. Uit die analyses bleek een daling van de invloed van SES en thuistaal op de toetsresultaten, en een minder onevenwichtige verdeling van leerlingen tussen ASO, TSO/KSO en BSO naar SES. De vermindering van de sociale ongelijkheid was echter eerder beperkt, en ging zelfs eerder gepaard met een neerwaartse dan een opwaartse nivellering van de cognitieve prestaties: er was m.a.w. weinig reden tot applaus. In onderhavig rapport stellen we eveneens gunstige tendensen vast, doch andermaal weinig uitgesproken.

Goed nieuws is alvast dat minder jongeren het secundair onderwijs zonder diploma verlaten, en zelfs dat steeds meer jongeren de weg naar het hoger onderwijs vinden. Tussen 2003 en 2018 daalde het

aandeel vroegtijdig schoolverlaters van ca. 12% tot 7%. En terwijl in 2003 slechts 37% van de 18-20 jarigen de stap naar het HO zetten, was dat aandeel in 2018 gestegen tot 53%. Het rendement van onderwijs (gemeten als het gemiddeld inkomen van 25-jarigen) vertoont dan weer een licht dalende trend, ondanks de stijging van hun gemiddeld scholingsniveau.

Maar de gunstige algemene trends kunnen we als dusdanig niet toeschrijven aan het GOK-beleid: ze doen zich immers zowel bij kansrijke als bij kansarme jongeren voor, terwijl het GOK-beleid hoofdzakelijk op deze laatste groep gericht is. Wat ons hier interesseert zijn verschuivingen in de *relatieve* positie van kansengroepen t.o.v. meer kansrijke jongeren. Concreet gaat het om de verschuivingen in de relatieve positie van jongeren met een lage SES en/of een migratie-achtergrond. Hebben deze groepen *méér vooruitgang* (of qua inkomen: minder achteruitgang) geboekt dan de gemiddelde Vlaamse jongeren? In statistische termen kijken we dan naar interactie-effecten tussen GOK-kenmerken en blootstelling van leerlingencohorten aan het GOK-beleid. In onderstaande tabel vatten we de bevindingen samen. Omwille van de eenduidige interpretatie drukken we alle potentiële uitkomsten ‘positief’ uit: de afhankelijke variabele ‘vroegtijdig schoolverlaten’ wordt hier omgedraaid tot ‘niet vroegtijdig uitstromen uit het SO’. Niet-significante effecten worden gelabeld als ‘geen effect’.

Vermoedelijke effecten van het GOK-beleid: verschuivingen in de relatieve positie van GOK-doelgroepen t.o.v. kansrijke jongeren

GOK-doelgroep	niet vroegtijdig uitstromen uit SO	Instroom HO (alle 18-20 jarigen)	Instroom HO (18-20 jarigen met diploma)	Inkomen op 25 jaar
Laaggeschoolde moeder	geen	geen	geen	gunstig
EU-migratieachtergrond	geen	geen	geen	ongunstig
Niet-EU migratieachtergrond	gunstig	gunstig	geen	gunstig
0 tewerkgestelde ouder	ongunstig	geen	geen	ongunstig
1 tewerkgestelde ouder	geen	ongunstig	geen	ongunstig
1 GOK-criterium	geen	geen	geen	geen
2 GOK-criteria	geen	geen	geen	ongunstig
3 GOK-criteria	(gunstig)*	gunstig	gunstig	gunstig

* de haakjes verwijzen naar een marginaal significant effect ($p < ,10$)

Heel wat verwachte effecten worden door de schattingen niet bevestigd. Bij jongeren met een EU-migratieachtergrond, met niet-werkende ouders of met 2 GOK-kenmerken stellen we zelfs een relatieve *achteruitgang* vast in hun inkomenspositie. Voor de verklaring van deze contra-intuïtieve schattingsresultaten kunnen we slechts een paar voorzichtige hypothesen formuleren. Toch zijn er twee doelgroepen waarvoor – over de drie gehanteerde uitkomsten-indicatoren heen - een consistent gunstig effect wordt vastgesteld, nl. niet-EU migranten en jongeren met meervoudige achterstellingskenmerken (3 GOK-criteria). Dat zijn alvast hoopgevende bevindingen. Bovendien stellen we een relatieve verbetering vast van de inkomenspositie bij jongeren met een laaggeschoolde moeder.

Al bij al suggereren onze schattingen – net zoals de hogerop vermelde uitkomsten op 15-jarige leeftijd - dat de gelijkheid van onderwijskansen in Vlaanderen er in de voorbije twee decennia weliswaar op vooruit gegaan is, maar niet over de ganse lijn.

Beleidsimplicaties

De statistische 'effecten' die we al dan niet vaststellen zijn zoals gezegd slechts 'de best mogelijke indicaties' van het al dan niet bestaan van causale effecten van het GOK-ondersteuningsbeleid. Toch mag deze nuancering niet als alibi gebruikt worden om de weinig overtuigende effecten van het GOK-beleid weg te moffelen. In andere rapporten (Franck & Nicaise, 2019; Juchtmans & Nicaise, 2020) worden een aantal gebreken ontleed, en worden voorstellen besproken ter versterking van dit beleid. In wat volgt geven we slechts enkele bedenkingen weer die rechtstreeks met deze analyses te maken hebben.

- Het feit dat jongeren met een niet-EU migratieachtergrond meer baat hebben gehad dan andere doelgroepen kan te maken hebben met hun grotere 'zichtbaarheid' op school. De scholen krijgen immers wel cijfergegevens over het aantal doelgroepleerlingen waarvoor ze bijkomende lestijden of middelen krijgen, maar geen namenlijsten. Voor scholen is het dan 'gissen' welke leerlingen tot de geviseerde kansengroepen behoren. Voor jongeren met een migratieachtergrond is dat gemakkelijk af te leiden van hun uiterlijk en/of taalvaardigheid in het Nederlands; bij autochtone leerlingen met laaggeschoolde ouders en/of een laag gezinsinkomen is de kansarmoede niet onmiddellijk zichtbaar. Het is daarom belangrijk dat de overheid (Agodi) aan de scholen ook de nodige informatie over individuele leerlingen doorgeeft - uiteraard met respect voor de privacy, en zonder dat dit scholen verplicht om exclusief deze leerlingen extra ondersteuning aan te bieden. Zonder deze informatie hebben de scholen immers ook geen basisinformatie om hun eigen GOK-beleid te evalueren.
- Uiteraard hangt de effectiviteit van het GOK-beleid niet alleen af van duidelijke informatie. Het gaat ook om verdeskundiging van schoolteams, verruiming van het arsenaal aan instrumenten op schoolniveau, en noodzakelijke structuurhervormingen ter bevordering van gelijke onderwijskansen. In ander onderzoek (Franck & Nicaise, 2019; Juchtmans e.a., 2011; 2016; 2020) worden een aantal werkpunten en beleidsaanbevelingen uitgewerkt.
- Een andere opvallende vaststelling betreft de overstap naar het hoger onderwijs. Dankzij het GOK-beleid is de participatiekloof tussen autochtone Vlamingen en niet-EU migranten afgenomen van 24 procentpunten in 2003 tot 17 procentpunten in 2018. Die inhaaloperatie is quasi-uitsluitend toe te schrijven aan het verminderd risico van vroegtijdig schoolverlaten bij de niet-EU migranten. Eénmaal wanneer zij een diploma SO op zak hebben, bedraagt het verschil in doorstroomkansen naar het HO slechts 10 procentpunten. Na controle voor verschillen in SES (opleiding moeder en tewerkstellingssituatie ouders) is er geen (significant) verschil meer in doorstromingskansen naar het HO tussen autochtone Vlamingen en niet-EU migranten. Dit betekent tegelijk ook dat de ongelijkheid in het SO, die resulteert in een verhoogd risico op vroegtijdig schoolverlaten, het struikelblok bij uitstek blijft voor de niet-EU migranten.

1. Inleiding

In vorige publicaties (Franck & Nicaise, 2018a-b) werden de kortetermijneffecten van het Gelijke Onderwijskansenbeleid (GOK-beleid) bestudeerd. Alhoewel causale uitspraken bij intertemporele verschuivingen steeds gewaagd en onzeker zijn, bleek toch een voorzichtig optimisme gerechtvaardigd: voor het eerst³ sinds de inwerkingtreding van het GOK-decreet (2002) merkten we een verkleining van de sociale kloof in onderwijsuitkomsten bij 15-jarigen. De SES-gradiënt⁴ en de 'migratiekloof' in toetsresultaten in taal en wiskunde zijn tussen 2003 en 2015 afgenomen; de (extreme) ongelijkheid in studieoriëntering is eveneens verminderd. Maar de nivellering bleek beperkter dan men had kunnen verhoppen; en bovendien ging het eerder om een neerwaartse dan een opwaartse nivellering, althans wat de cognitieve vaardigheden betreft (m.a.w. kansrijke leerlingen presteerden in 2015 minder goed, terwijl kansarme leerlingen min of meer op hetzelfde niveau presteerden als in 2003).

In dit rapport onderzoeken we indicaties van effecten van het GOK-beleid op langere termijn: meer bepaald in de fase vanaf de uitstroom uit het secundair onderwijs. Het is bekend dat het vroegtijdig schoolverlaten in de voorbije 15 jaar vrij sterk afgenomen is, maar de hamvraag blijft of die afname sterker was bij kansengroepen (jongeren met een lagere SES en/of jongeren met een migratieachtergrond). Een analoge vraag betreft de doorstroming naar het hoger onderwijs: die is ongetwijfeld gestegen, maar we onderzoeken of ze sterker gestegen is bij kansarme dan bij kansrijke groepen. Een derde indicator op langere termijn betreft de inkomsten van jongeren op 25-jarige leeftijd: hier is de vraag opnieuw of een convergentie kan waargenomen worden tussen jongeren van diverse sociale en etnische herkomst.

De gebruikte indicatoren zijn niet lukraak gekozen: ze kunnen deels gelinkt worden aan strategische doelstellingen van het Vlaamse en Europese beleid, m.n. het terugdringen van het vroegtijdig schoolverlaten en de verhoging van de participatie aan het hoger onderwijs. Het verdienvermogen op 25-jarige leeftijd is dan weer een indicator van het rendement van onderwijs. In de opeenvolgende hervormingsprogramma's die Vlaanderen aan de Europese Commissie voorlegde, werd het gelijkekansenbeleid vermeld als één van de cruciale instrumenten om de Europese targets te bereiken.

³ Ooghe (2011) stelde voor sommige subgroepen en vaardigheden in het lager onderwijs gunstige cognitieve effecten vast, maar het beeld bleef erg warrig.

⁴ SES = socio-economische status. De SES-gradiënt geeft weer hoe sterk de (cognitieve) onderwijsuitkomsten verschillen tussen jongeren met een hoge en lage SES.

2. Data en methodologie

2.1 Data

In principe is het mogelijk om de vermelde indicatoren te construeren aan de hand van Vlaamse populatiegegevens, meer bepaald door koppeling van de leerlingendatabank aan de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid en via het Rijksregister aan Volkstellingsgegevens en fiscale inkomensgegevens. Deze optie werd niet weerhouden, enerzijds omdat de leerlingendatabank niet ver genoeg teruggaat in de tijd om de onderwijsuitkomsten van leerlingcohorten van vóór het GOK-decreet te vatten, en anderzijds omdat de koppeling tussen Vlaamse en federale databanken erg omslachtig en tijdrovend is.

Een alternatieve bron van informatie voor onze indicatoren is de *enquête naar de arbeidskrachten* (EAK). Voor ons doel konden we deze gegevens door STATBEL (het federale instituut voor statistiek) laten koppelen met sociaal-demografische achtergrondgegevens over de ouders van de bevroegde jongeren, alsook inkomensgegevens uit fiscale databanken – cf. infra.

De EAK bevraagt jaarlijks een representatieve steekproef van de Belgische (en ook Vlaamse) volwassenen naar hun huidige activiteitsstatus (zowel op de arbeidsmarkt als inzake onderwijs en vorming). Op basis van deze enquête is het o.a. mogelijk om vast te stellen of iemand een vroegtijdige schoolverlater is en of iemand op het moment van bevraging deelnam aan het hoger onderwijs (HO). Afhankelijk van de onderzochte onderwijsuitkomst (nl. vroegtijdig schoolverlaten of deelname aan het HO) werden verschillende leeftijdscohorten onderzocht. We beschikken over de surveygegevens van de jaren 2003 tot en met 2018. Het jaar 2003 is het jaar van inwerkingtreding van het GOK-decreet: de jongeren die in dat jaar 18 jaar of ouder waren, konden dus op geen enkel ogenblik onderworpen geweest zijn aan de extra-financiering van het GOK-beleid. De 18-jarigen uit 2018 (of althans de kansarmen onder hen) kwamen daarentegen vanaf de kleuterschool in aanmerking voor GOK-ondersteuning⁵.

Voorts werd de steekproef van respondenten beperkt tot respondenten woonachtig in het Vlaams Gewest. Er werd gekozen om respondenten woonachtig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) niet op te nemen in de analyse omdat er geen manier is om te bepalen of het hier respondenten betreft die hun schoolloopbaan (grotendeels) hebben doorlopen in het Nederlands- of Franstalig onderwijs. Dit betekent dan ook wel dat resultaten van dit onderzoek niet geëxtrapoleerd kunnen worden naar het BHG. Dit is een belangrijke beperking, zeker omdat de grootstedelijke context van het BHG een interessante toetssteen is voor het GOK-beleid⁶.

Het GOK-beleid richt zich op specifieke doelgroepen, of er wordt althans rekening gehouden met een aantal specifieke achtergrondkenmerken van leerlingen in het bepalen van extra financiering. Drie achtergrondkenmerken zijn daarbij van bijzonder belang, namelijk (1) opleidingsniveau van de

⁵ Of precieser: hun *scholen* kregen ondersteuning, om ermee aan een beter GOK-beleid gestalte te geven.

⁶ Merk op dat jongeren woonachtig in het Vlaams Gewest die school liepen in Brussel wel in de steekproef zitten.

moeder, (2) thuistaal en (3) ontvangst van een schooltoelage. De EAK heeft echter slechts gedeeltelijke informatie wat betreft de achtergrondkenmerken van respondenten. Om meer volledige informatie te hebben over de achtergrond van respondenten werden de EAK-gegevens in eerste instantie gekoppeld aan het *Rijksregister* (RR). Vanuit het RR werden er gegevens gekoppeld met betrekking tot de migratieachtergrond van de respondenten en hun ouders. Meer bepaald beschikken we over informatie van het geboorteland en de nationaliteit van de respondenten en hun ouders. Deze gegevens werden gebruikt om de migratieachtergrond van de respondenten te bepalen (cf. infra). Hoewel dit achtergrondkenmerk niet overeenstemt met het GOK-kenmerk 'thuistaal', betreft het hier wel de dichtst benaderbare proxy (en vanuit sociaal oogpunt het meest relevante kenmerk naast opleidingsniveau moeder. Voorts leverde de koppeling aan het RR ook meer volledige informatie over de gezinssituatie van de respondent op het moment van de EAK-bevraging. Tot slot, door de koppeling van de EAK aan gegevens uit de *Census 2001* en *Census 2011* is het mogelijk om het opleidingsniveau van beide ouders te bepalen⁷, alsook meer informatie te hebben over de tewerkstellingssituatie van beide ouders als bijkomende indicator van SES⁸.

2.2 Variabelen

2.2.1 Afhankelijke variabelen

Vroegtijdig schoolverlaten

Zowel STATBEL als Eurostat definiëren vroegtijdig schoolverlaters als personen van de leeftijdscohort van 18 tot en met 24 die geen diploma uit het secundair onderwijs (SO) hebben behaald én geen onderwijs of opleiding aan het volgen zijn. In de analyses van de evolutie van vroegtijdig schoolverlaten werden de gekoppelde EAK-data dus beperkt tot de leeftijdscohort 18-24. Respondenten die op het moment van de EAK-bevraging geen diploma SO hebben behaald en ook geen onderwijs (formeel) of opleiding (non-formeel) volgen, worden beschouwd als vroegtijdige schoolverlaters. Alle overige respondenten worden niet als vroegtijdig schoolverlaters beschouwd. Dit levert ons een steekproef van N = 69354 uit de EAK-golven 2000 t.e.m. 2018 (geboortejaren 1975 t.e.m. 2000).

Deelname Hoger Onderwijs

Eurostat operationaliseert het deelnameaandeel in het HO als het absolute aantal personen ingeschreven in het HO (ISCED2011 niveaus 5 tot en met 8) als proportie van het aantal 20-24-jarigen in de populatie. Voor dit onderzoek hebben we echter gekozen om de leeftijdscohort van 18-20-jarigen te nemen. Het grootste deel van de respondenten in België en Vlaanderen schrijft zich in het HO in onmiddellijk na het afstuderen in het SO, normaliter op de leeftijd van 18 jaar. Bovendien beperken we de leeftijdscohort tot de leeftijd van 20 jaar. Het overkoepelende doel van dit onderzoek is immers een zicht te krijgen op de evolutie van de kloof (naar sociale en migratieachtergrond in het HO) inzake instroom in het HO. Indien we de leeftijdscohort zouden uitbreiden met de 21-tot-24

⁷ In 7 à 8% van de gevallen was deze informatie voor de moeder niet voorhanden. De situatie van deze individuen bleek sterk te gelijken op die van jongeren met een laaggeschoolde moeder: daarom besloten we in de analyses het 'onbekend opleidingsniveau' gelijk te stellen aan 'laaggeschoold'.

⁸ Aanvankelijk was het de bedoeling om fiscale gegevens uit de IPCAL-databank te koppelen aan de EAK om zo gegevens te hebben over het huishoudelijk inkomen op de leeftijd van 12 jaar in het gezin van de respondent. Omdat de IPCAL-data huishoudelijk inkomen pas coherent verzameld sinds het jaar 2000, was het echter onmogelijk om kwaliteitsvolle data te verzamelen voor alle surveyjaren.

jarigen, dan omvat de groep ook studenten uit voornamelijk de masteropleidingen in het HO. Het betreft dan niet meer zozeer de (initiële) instroom in het HO als de doorstroom.

De uitgevoerde analyses in dit onderzoek omvatten de deelname in het HO van alle 18-tot-20 jarigen (N = 30242), maar ook de deelpopulatie van 18-tot-20 jarigen met een diploma uit het secundair onderwijs (N = 18223). Dit omdat de toegang tot het HO beperkt wordt tot studenten die in het bezit zijn van een diploma uit het secundair onderwijs. Dit betekent dat deze groep bestaat uit respondenten die de derde graad van het ASO, TSO of KSO succesvol hebben afgewerkt, of de vierde graad uit het BSO. De deelnamekansen wat betreft deelname aan het HO zijn deels afhankelijk van de onderwijsvorm waarin men afstudeert. Bovendien hangen de kansen om af te studeren in een bepaalde onderwijsvorm deels samen met achtergrondkenmerken van de studenten. Dit houdt dus in dat de afbakening van de doelpopulatie tot 'gekwalificeerden' uit het SO al een zekere mate van selectie op achtergrondkenmerken inhoudt. Om die reden werd ervoor gekozen om ook analyses uit te voeren op de groep van alle 18-tot-20-jarigen. Deze laatste analyse schat dus gelijktijdig twee (verhoopte) effecten van het GOK-ondersteuningsbeleid op de doorstroming naar het HO: het primair effect houdt in dat meer jongeren uit kansengroepen in aanmerking zouden komen voor HO doordat zij de eindmeet halen van het SO; het secundair effect houdt in dat – eenmaal de kwalificatie van het SO op zak – meer jongeren uit kansengroepen effectief de stap zouden zetten naar het HO, omdat ze ook voldoende succes hebben ervaren in het SO.

Inkomen

Door koppeling van de EAK met de IPCAL databank konden we het netto-belastbaar inkomen van elke jongere uit de EAK op de leeftijd van 25 jaar achterhalen. Dit jaarinkomen werd omgerekend in prijzen van 2013. Het kan bestaan uit lonen, netto-inkomen uit zelfstandige arbeid en/of sociale uitkeringen wegens werkloosheid of ziekte. Vroeger onderzoek leert dat er een sterk en significant verband is tussen het behaalde diploma enerzijds, en de risico's op ziekte en werkloosheid resp. het arbeidsinkomen anderzijds. Bovendien blijven sociale herkomst en migratiestatus het inkomen beïnvloeden, ook na controle voor het behaalde diploma. In dit deelonderzoek is de hamvraag echter of het GOK-beleid de inkomens van jongeren heeft doen convergeren: hetzij rechtstreeks, door een meer gelijke spreiding van diploma's, hetzij onrechtstreeks, door een meer gelijke waardering van diploma's over sociale groepen heen (d.w.z. is het gewicht van onderwijs als medium voor sociale mobiliteit toegenomen in vergelijking met de 'lange arm' van de sociale groep waaruit men voortkomt?).

2.2.2 Onafhankelijke variabelen

De belangrijkste onafhankelijke variabelen in het onderzoek zijn de variabelen die aangeven of een respondent deel uitmaakt van de doelgroep populatie van het gelijke kansenbeleid of niet. We beschikken echter niet altijd over de variabele die exact overeenstemt met een GOK-indicator. In die gevallen werd gebruikt gemaakt van een proxy.

Opleidingsniveau moeder

Zoals reeds eerder aangeven, vormt het opleidingsniveau van de moeder één van de belangrijke indicatoren in het Vlaamse gelijke kansen beleid. Op basis van de Census (2001 en 2011) kan dit opleidingsniveau bepaald worden. Gegeven dat sommige moeders nog te jong waren om een schoolloopbaan doorlopen te hebben ten tijde van de Census van 2001, werd het opleidingsniveau van

moeders die ten minste 25 jaar zijn genomen. Conform de tweedeling die ook gehanteerd wordt in het gelijke kansenbeleid wordt er een onderscheid gemaakt tussen moeders met een diploma SO en moeders zonder een diploma secundair onderwijs⁹. Ook het opleidingsniveau van de vader wordt op dezelfde manier bepaald. Deze variabele wordt gebruikt als controlevariabele in de statistische modellen.

Migratieachtergrond

Voor dit onderzoek beschikken we niet over de gesproken taal thuis, een tweede belangrijke indicator in het Vlaamse gelijke kansenbeleid. Door de koppeling van de EAK aan het Rijksregister beschikken we echter wel over informatie over het geboorteland van de respondenten en hun ouders. Wederom hebben we ons beroepen op Eurostat om te komen tot een opdeling van verschillende migratieachtergronden. In deze operationalisering wordt geen onderscheid gemaakt tussen verschillende generaties (eerste en tweede generatie bijvoorbeeld. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen drie groepen. De eerste groep omvat respondenten met een Belgische achtergrond. Het betreft respondenten die geboren zijn in België en waarvan ook beide ouders geboren zijn in België. Respondenten geboren in België maar waarvan ten minste één ouder geboren is in een EU28-land, vormen de tweede groep van respondenten met een EU migratieachtergrond. Ook respondenten die zelf geboren zijn in een EU28-land, ongeacht het geboorteland van de ouders, maken deel uit van de groep van respondenten met een EU migratieachtergrond. Tot slot vormen respondenten geboren in een niet EU28 land, of geboren in België maar waarvan beide ouders geboren zijn buiten de EU28, de derde groep van respondenten, namelijk respondenten met een niet EU migratieachtergrond.

Tewerkstellingssituatie ouders

We beschikken niet over directe informatie over de schooltoelage status van gezinnen. We hebben dus geen directe maat voor deze GOK/SES-indicator. Via de Census (2001 en 2011) beschikken we echter wel over de tewerkstellingssituatie van de ouders van de respondenten. Dit kan dienen als proxy voor het huishoudelijk inkomen, dat op zijn beurt een proxy is voor het al dan niet ontvangen van een schooltoelage. Een bijkomend argument voor het gebruik van de tewerkstellingssituatie van ouders in deze analyses is dat tijdens de eerste GOK-cycli de afwezigheid van tewerkstelling ('het gezin leeft enkel van vervangingsinkomens') gehanteerd werd als proxy voor financiële armoede.

Merk wel op dat Census-data een momentopname vormen van de tewerkstellingssituatie van de ouders in 2001 resp. 2011, als proxy van hun 'gemiddelde' tewerkstellingssituatie tijdens de onderwijsloopbaan van de betrokken jongere¹⁰. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen drie groepen op basis van het aantal ouders dat tewerkgesteld is. Een eerste groep omvat de respondenten waarvan beide ouders werkloos of niet actief zijn¹¹. Een tweede groep omvat respondenten waarvan één ouder tewerkgesteld is. De derde groep omvat de respondenten waarvan beide ouders tewerkgesteld zijn.

⁹ Uit een visuele analyse van de groepsverschillen in evolutie van vroegtijdig schoolverlaten blijkt dat de evolutie van de groep van respondenten waarvan het opleidingsniveau van de moeder onbekend is gelijkaardig is aan de groep met een laag opleidingsniveau (geen diploma SO). Daarom wordt er gekozen om de eerste groep samen te voegen met de laatste groep.

¹⁰ Meer bepaald hebben we de volgende afbakening gemaakt: alle EAK-golven van 2008 of vroeger werden gekoppeld aan de Census 2001 data en alle andere golven worden gekoppeld aan de Census 2011 data.

¹¹ Noteer dat de afwezigheid van een arbeidsinkomen één van de GOK-criteria was in de eerste jaren van het GOK-beleid.

2.2.3 Controle variabelen

Gezinssituatie

Door de koppeling van de EAK-data aan het Rijksregister beschikken we ook over informatie met betrekking de gezinssituatie van de respondent op het moment van de EAK-bevraging. Een eerste groep omvat respondenten die in een gezin wonen bestaande uit een koppel (gehuwd of niet) met afhankelijke kinderen. Een tweede groep omvat respondenten die wonen in een gezin bestaand uit alleenstaande ouders. De derde groep is een restcategorie en bevat dus alle respondenten die niet tot één van de voorgenoemde groepen behoren.

2.3 Methode: Difference in Differences

Het opzet bij het gebruik van de Difference in Differences (DID) methode, is de (mogelijke) invloed van een interventie op een uitkomst nagaan op basis van data over cohorten die al dan niet onderworpen zijn geweest aan de interventie. Om een DID-analyse uit te voeren, dient men te beschikken over data van individuen/cohorten die de interventie hebben ondergaan, de *interventiegroep (treatment group)*, en individuen/cohorten die de interventie niet hebben ondergaan, de *controlegroep*, zowel voor als na de start van de beleidsinterventie. De DID-techniek maakt het mogelijk een ‘causaal’ effect van de interventie in te schatten door het verschil in uitkomst te vergelijken tussen de interventie- en controlegroepen in de pre- en post-interventie-periode en, daarenboven, de vertekening die kan ontstaan omwille van permanente verschillen tussen beide groepen en de invloed van andere oorzaken dan de interventie op de uitkomst te verrekenen.

$$DID = \bar{Y}_1^I - \bar{Y}_0^I - (\bar{Y}_1^C - \bar{Y}_0^C)$$

Doordat het gaat om een natuurlijk experiment, heeft men geen controle over de meer dan waarschijnlijke invloed van andere factoren dan de interventie op de uitkomst Y . Door het verschil in uitkomst tussen de post-interventie periode, \bar{Y}_1^I , en pre-interventie periode, \bar{Y}_0^I , te nemen in de controlegroep, kan men echter wel een inschatting maken van het effect van deze externe factoren. Door dit ‘effect’ te verrekenen in het verschil in uitkomst tussen de post-interventie periode, \bar{Y}_1^I , en pre-interventie periode, \bar{Y}_0^I , te nemen in de interventiegroep, kan men het effect van de interventie zuiveren van externe invloeden. De assumptie (die niet kan worden nagegaan) is wel dat de invloed van deze externe factoren niet verschillend was tussen interventiegroep en controlegroep (de zogenaamde ‘parallel trends assumption’).

$$Y = \alpha + \beta_1 I + \beta_2 T + \beta_3 (I \times T) + \beta_4 X + \varepsilon$$

Met behulp van statistische regressietechnieken is het mogelijk om een schatting te maken van het effect van een interventie op een uitkomst Y . In de vergelijking hierboven wordt dit effect gecapteerd door de parameter β_3 die het interactie-effect weergeeft tussen de dummyvariabele I – die de waarde 1 aanneemt voor alle observaties van de interventiegroep en waarde 0 voor alle observaties van de controlegroep – en de verlopen tijd T – die waarde 1 aanneemt voor alle observaties van de post-interventie-periode en waarde 0 voor alle pre-interventie observaties. De parameter β_1 geeft het permanente verschil in uitkomst tussen de controle- en interventiegroep weer. De parameter β_2 , op zijn beurt, geeft de gemeenschappelijke tijdstrend weer. Tot slot geeft de parameter β_4 het effect weer van andere covariaten X die als controlevariabelen aan het model kunnen worden toegevoegd.

Indien we de DID-techniek vertalen naar het opzet van dit onderzoek, namelijk het effect van het GOK-beleid op de ongelijkheidskloof, dan is de interventie waarvan we het effect willen onderzoeken het GOK-beleid. De interventie is bedoeld om de onderwijsuitkomsten van bepaalde doelgroepen (cf. supra) te egaliseren met de rest van de leerlingenpopulatie. De doelgroep is dus de interventiegroep en de rest van de leerlingenpopulatie is de controlegroep. De veronderstelling daarbij is dat de interventie geen invloed heeft gehad op de controlegroep. De post-interventie periode bestaat uit de cohorte respondenten die hun onderwijsloopbaan hebben afgewerkt in het GOK-onderwijssysteem terwijl de pre-interventie periode bestaat uit de cohorte respondenten die hun onderwijsloopbaan hebben afgewerkt in een pre-GOK onderwijssysteem¹².

Alhoewel de DID methode o.i. de best mogelijke methode is voor dit soort evaluaties, moet toch gewaarschuwd worden dat de assumpties in werkelijkheid slechts gedeeltelijk opgaan:

- De afbakening van de ‘interventiegroepen’ in onze schattingen gebeurt (omwille van data-beperkingen) niet exact met dezelfde indicatoren als de indicatoren van het GOK-beleid. Bovendien zijn deze laatste na 2003 herhaaldelijk bijgeschaafd. Vooral de proxy ‘niet-tewerkstelling van de ouders’¹³ is in die zin problematisch. Wij konden dit kenmerk slechts meten op één moment van de onderwijsloopbaan van de jongeren, terwijl het volgens de GOK-regelgeving om de drie jaar moest gemeten worden. Bovendien werd deze indicator vanaf de derde GOK-cyclus (2008) vervangen door ‘het ontvangen van een schooltoelage’.
- Een andere veronderstelling die aan de basis ligt van de DID-benadering is dat het GOK-beleid (quasi-)geen effect heeft gehad op jongeren die niet tot de doelgroepen van het gelijkekansenbeleid behoren. In werkelijkheid zijn zelfs de richtlijnen van de overheid in dit opzicht dubbelzinnig geweest. Alhoewel de evidente bedoeling van de wetgever was om de sociale ongelijkheid in onderwijsuitkomsten te verkleinen, lezen we in beleidsdocumenten dat de extra-ondersteuning alle leerlingen moet ten goede komen. In het basisonderwijs werd ook de controle op de aanwending van de middelen sterk versoepeld. Ook de verruiming van het criterium thuistaal (aanvankelijk enkel gericht op jongeren met een migratieachtergrond) tot alle anderstalige jongeren vanaf 2012 impliceert dat een aantal meer kansrijke leerlingen mee ondersteund worden. In die zin is de evaluatie in dit rapport eerder een evaluatie van de ‘oorspronkelijke doelstellingen’ van het GOK-decreet, eerder dan een effectmeting van de (huidige) regels van het GOK-ondersteuningsbeleid als dusdanig
- Het statistisch verband tussen de onderwijsuitkomsten en het GOK-beleid wordt zoals gezegd gemeten op basis van verschillen tussen de periodes vóór en na de inwerkingtreding van het decreet. Vóór de inwerkingtreding van het GOK-ondersteuningsbeleid waren er echter al bepaalde vormen van bijkomende financiering ten gunste van de vermelde doelgroepen, m.n. het onderwijsvoorrangsbeleid en de zorgverbreding. Deze maatregelen waren weliswaar budgettair veel beperkter; maar in de mate dat ze reeds effect hadden zou dit kunnen leiden tot onderschatting van de effecten van het GOK-beleid.
- Ook afgezien van de voorlopers van het GOK-beleid moet de ‘ceteris paribus’ hypothese van de DID-benadering met een korrel zout genomen worden. Er zijn immers andere determinanten van onderwijsuitkomsten, zowel op macro- als op mesoniveau, die verschillen

¹² Hoewel er eigenlijk voor deze studenten ook al sprake was van bepaalde gelijke kansen maatregelen.

¹³ In de aanvankelijke regelgeving omschreven als ‘het gezin leeft uitsluitend van vervangingsinkomens’

tussen de periode vóór en na 2002, en waarvan de invloed niet kon uitgezuiverd worden. Het gaat om invloeden in positieve en negatieve zin. In positieve zin werden de effecten van het GOK-beleid wellicht versterkt door andere maatregelen voor meer gelijke onderwijskansen uit dezelfde periode, zoals het kleuterparticipatieplan, de invoering van schooltoelagen vanaf het kleuteronderwijs, en de maximumfactuur in het basisonderwijs. In negatieve zin hebben wellicht contextfactoren, zoals de toename van het aantal allochtone en anderstalige leerlingen, de toegenomen schoolse segregatie, het toenemend lerarentekort, de crisis van 2008-2013 en de toegenomen versplintering van gezinnen, mogelijk de effecten van het GOK-beleid afgeremd. Al deze niet-uitgezuiverde invloeden kunnen onze effectmeting vertekenen, tenzij ze elkaar compenseren, of slechts een beperkt effect hadden in vergelijking met het GOK-beleid als dusdanig.

In wat volgt geven we wat meer uitleg over de operationalisering van de groepen en cohorten.

2.4 Operationalisering pre- en post-interventie periode

De specificering van de pre- en (post-)GOK-interventieperiode moest noodgedwongen anders gebeuren voor de analyses m.b.t. vroegtijdig schoolverlaten en instap in het hoger onderwijs enerzijds, en die m.b.t. de inkomensverdeling op 25-jarige leeftijd anderzijds. We beginnen met de eerste twee analyses.

Het Gelijke Onderwijskansendecreet werd goedgekeurd door het Vlaams Parlement in juni 2002. De eerste GOK-cyclus werd uitgerold in het schooljaar 2002-2003. GOK-middelen worden prioritair geïnvesteerd in het lager onderwijs en het de eerste graad van het secundair onderwijs. Hiermee wordt rekening gehouden door de opdeling van de surveypopulatie in een reeks geboortecohorten die de interventie, m.n. het GOK-beleid, nooit hebben ervaren (met name de geboortecohorten 1975 t.e.m. 1985), en een reeks cohorten die de interventie wel – minstens gedurende 8 jaren in het lager onderwijs en in de eerste graad secundair - hebben ervaren (met name de geboortecohorten 1996 t.e.m. 2000). Heel wat respondenten hebben de interventie, het GOK-beleid, slechts gedeeltelijk ervaren. Met andere woorden, ze hebben slechts een deel van hun schoolloopbaan doorlopen in een onderwijssysteem gekenmerkt door het GOK-beleid. Deze respondenten werden niet meegenomen in de analyse van het effect van het GOK-beleid omdat zij de interventie niet in zijn volledigheid hebben ervaren. Tabel 1 geeft een overzicht van de gehanteerde opdeling in een pre- en post-interventiegroep.

Tabel 1. Overzicht van de opdeling in een pre- en post-interventiecohorte

Geboortjaar	Schooljaar instap lager onderwijs	Jaren blootgesteld aan GOK ^a	Cohorte ^b	
			Pre-GOK	GOK
1978	1984-1985	0	1	0
1979	1985-1986	0	1	0
1980	1986-1987	0	1	0
1981	1987-1988	0	1	0
1982	1988-1989	0	1	0
1983	1989-1990	0	1	0
1984	1990-1991	0	1	0
1985	1991-1992	0	1	0
1986	1992-1993	0	1	0
1987	1993-1994	0	1	0
1988	1994-1995	0	1	0
1989	1995-1996	1	0	0
1990	1996-1997	2	0	0
1991	1997-1998	3	0	0
1992	1998-1999	4	0	0
1993	1999-2000	5	0	0
1994	2000-2001	6	0	0
1995	2001-2002	7	0	0
1996	2002-2003	8	0	1
1997	2003-2004	8	0	1
1998	2004-2005	8	0	1
1999	2005-2006	8	0	1
2000	2006-2007	8	0	1

Noot. ^a Het aantal jaren dat men onderwijs heeft gelopen in het lager onderwijs en de eerste graad secundair onderwijs gekenmerkt door GOK. ^b Door de pooling van groepen over verschillende golven van de EAK heen worden ook toevallige schommelingen tussen jaren in de afhankelijke variabele uitgevlakt. *Pre-GOK* Cohorte die onderwijs heeft doorlopen vóór het GOK-beleid (pre-interventie). *GOK* Cohorte die onderwijs heeft doorlopen in het GOK-systeem (post-interventie).

Bovenstaande afbakening geldt zoals gezegd voor de analyses m.b.t. vroegtijdig schoolverlaten en instap in het hoger onderwijs. Voor het laatste hoofdstuk (inkomen op 25-jarige leeftijd) is de situatie complexer omdat de laatste cohorte waarvoor inkomensgegevens op 25 jaar beschikbaar zijn, geboren was in 1992, en dus reeds in het vierde leerjaar zat bij de start van het GOK-beleid. Rekening houdend met het feit dat de extra GOK-middelen geconcentreerd zijn in het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs (dus tot op de leeftijd van 14 jaar), zijn er slechts 4 cohorten die 'substantieel' van het GOK-beleid hebben meegemaakt, nl. de geboortecohorten 1989 t.e.m. 1992. De cohorte van 1989 was 13 jaar oud toen het GOK-beleid startte (schooljaar 2002-2003) en heeft er dus alleen in het tweede jaar (+ de bovenbouw) van het SO van genoten. We schrijven deze cohorte een 'GOK-blootstelling' van 1 jaar toe. Bij de geboortecohorten 1990, 1991 en 1992 was dat respectievelijk 2, 3 en 4 jaar. Om toch een schatting van de invloed van GOK te kunnen wagen hebben we dus geen dummy gebruikt voor de 'treatment group', maar het 'aantal jaren blootstelling aan GOK' als

beleidsvariabele in de schattingen opgenomen. Als vergelijkingsgroep hanteerden we de geboortecohorten 1975 t.e.m. 1984, die helemaal geen blootstelling aan GOK hebben gekend (ook niet in de bovenbouw van het SO). De schattingen blijven onvermijdelijk tentatief. Toch blijft het interessant om na te gaan of zelfs een gedeeltelijke invloed van het GOK-beleid merkbaar is: we zouden dit kunnen definiëren als het ‘marginaal effect’ per bijkomend jaar GOK-implementatie.

2.5 Operationalisering controle- en interventiegroep

Een eerste operationalisering gebeurt (zoveel mogelijk) op basis van de indicatoren van het GOK-beleid, met name (1) het opleidingsniveau van de moeder, (2) thuistaal en (3) gezinsinkomen (afwezigheid arbeidsinkomen resp. ontvangst schooltoelage). In de beschikbare data hebben we een directe maat voor het opleidingsniveau van de moeder. We beschikken echter niet over directe informatie met betrekking tot thuistaal en inkomen (ontvangst schooltoelage). Daarom wordt er gewerkt met proxy’s, respectievelijk migratieachtergrond en tewerkstellingssituatie van de ouders – cf. supra voor operationalisering beide variabelen. Tabel 2 geeft een overzicht van de gehanteerde opdeling in controle- en interventiegroep.

Tabel 2. Overzicht opdeling controle- en interventiegroep

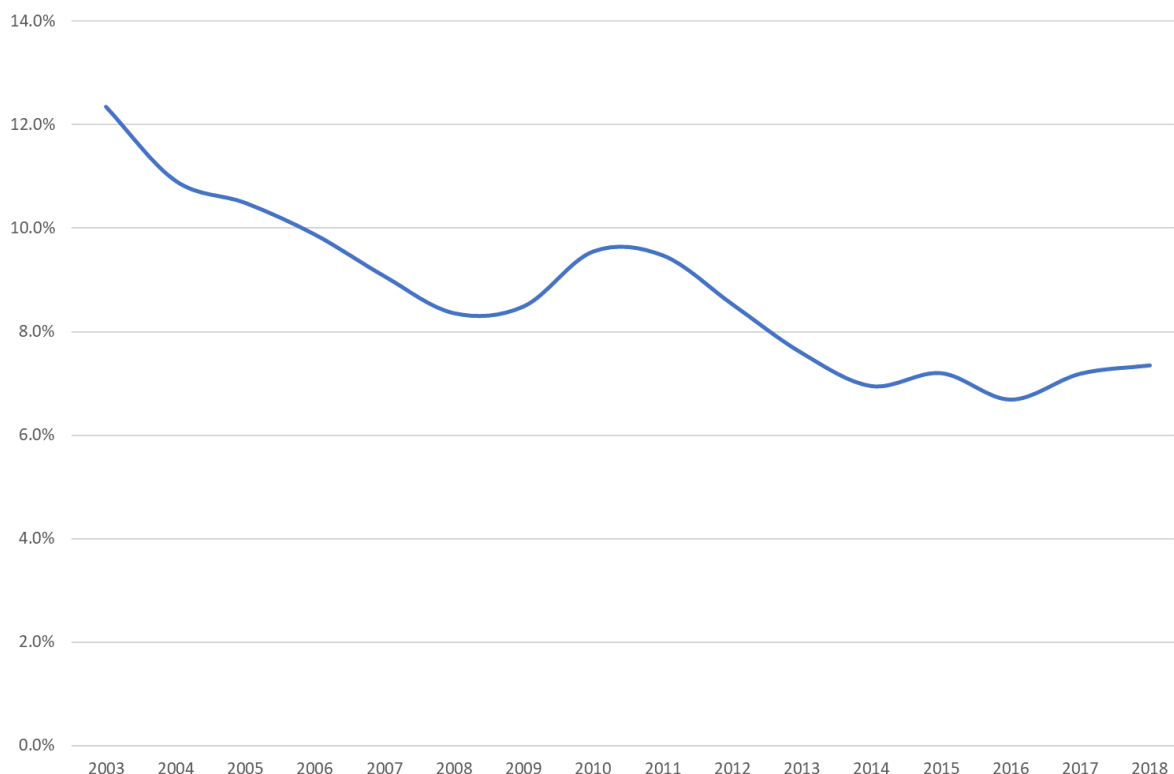
Criterium	Groep	
	Controle	Interventie
Opleidingsniveau moeder	Niet laaggeschoold	Laaggeschoold
Migratieachtergrond	België	Niet EU
Tewerkstellingssituatie	1 of 2 ouders tewerkgesteld	0 ouders tewerkgesteld

Noot. *Niet laaggeschoold*: Ten minste diploma secundair onderwijs. *Laaggeschoold*: Geen diploma secundair onderwijs.

Aanwezigheid van één GOK-kenmerk sluit uiteraard niet de aanwezigheid van andere kenmerken uit. Aanwezigheid van een indicator (bijvoorbeeld, laag opleidingsniveau moeder) is meestal zelfs gecorreleerd met de aanwezigheid van één of meerdere andere achterstellingsindicatoren. Daarom wordt in de DID-analyses ook nog gewerkt met een alternatieve opdeling van controle- en interventiegroepen. Meer bepaald gebruiken we een opdeling in controle- en interventiegroepen die geen onderscheid maakt naargelang de *aard* van de GOK-criteria waaraan wordt voldaan, maar wel naargelang het *aantal* GOK-criteria waaraan wordt voldaan. De *controlegroep* bestaat uit respondenten met een Belgische achtergrond, waarvan beide ouders tewerkgesteld zijn en waarvan de moeder niet laaggeschoold is. Een *eerste interventiegroep* bestaat uit respondenten die voldoen aan slechts één GOK-criterium. Een *tweede interventiegroep* bestaat uit respondenten die voldoen aan twee GOK-criteria. De *derde interventiegroep* bestaat uit respondenten die voldoen aan alle drie GOK-criteria.

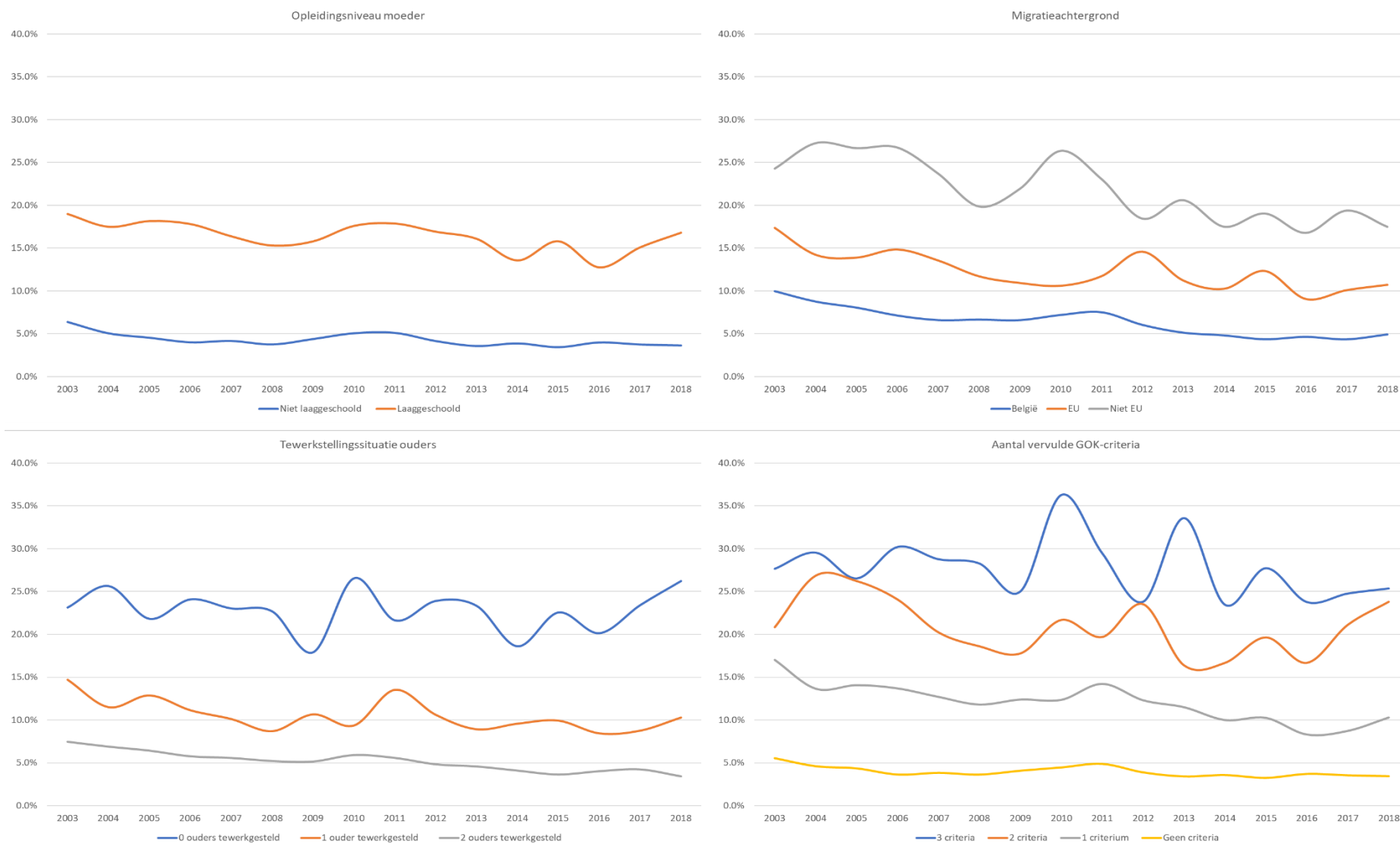
3. Vroegtijdig schoolverlaten

Het aandeel vroegtijdige schoolverlaters is sinds 2003 duidelijk afgenomen, van ongeveer 12% in 2003 naar zo'n 7% in 2018 – zie Figuur 1 en Tabel A.1 in de appendix. Opvallend is de toename in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters tussen 2009 en 2011, mogelijk te wijten aan de gevolgen van de financiële crisis van 2008.



Figuur 1. Aandeel vroegtijdige schoolverlaters, 2003-2018

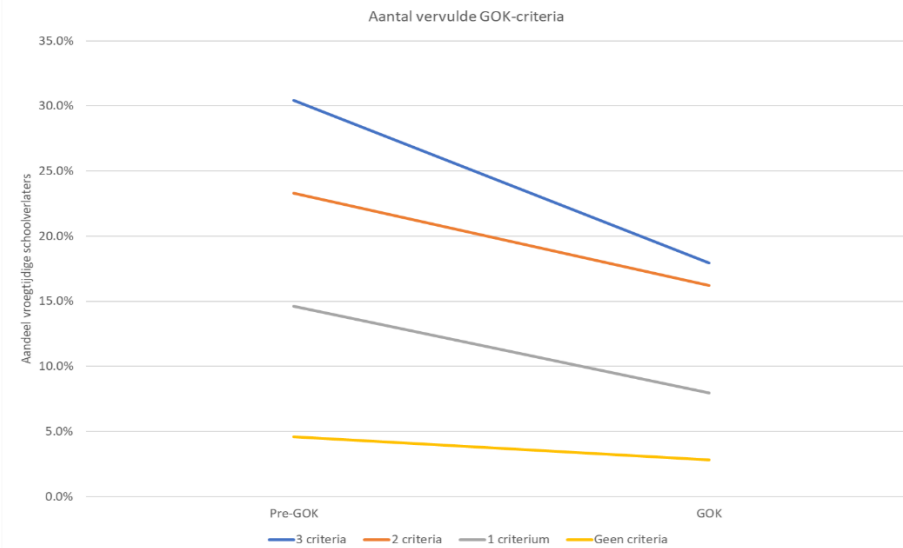
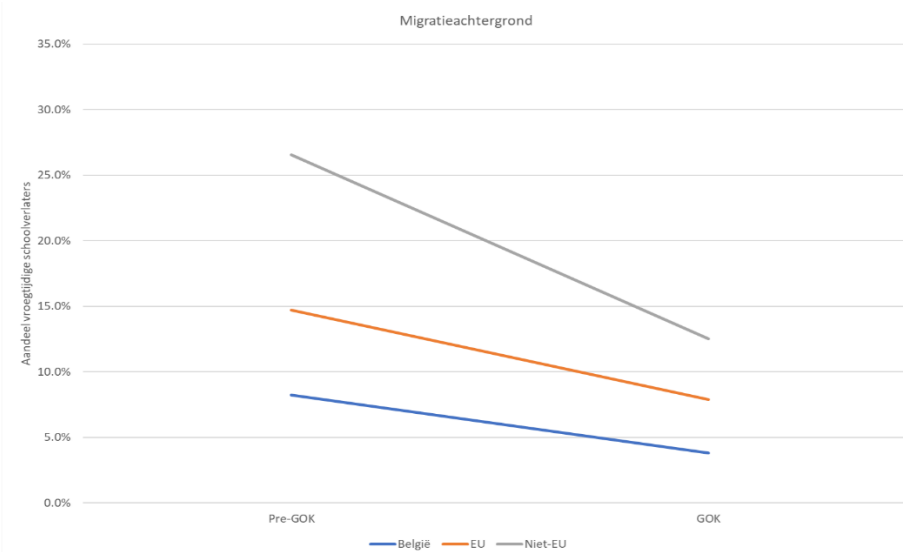
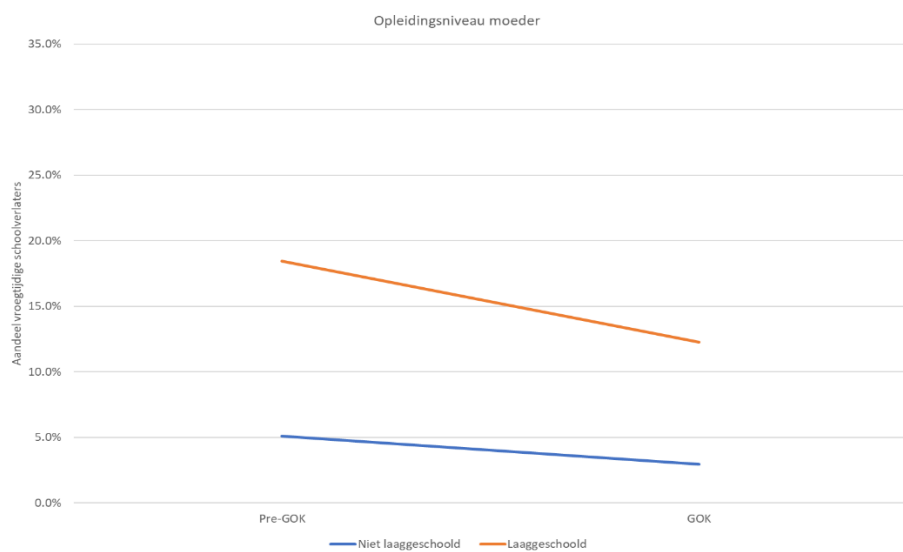
Deze globale daling in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters verbergt echter verschillen in tendensen naargelang de achtergrond van de respondent – zie Figuur 2, Tabel A.2 en Tabel A.3 in de appendix. De cijfers lijken aan te geven dat in de bevoordeelde groepen (moeder met diploma SO, geen migratieachtergrond, beide ouders tewerkgesteld) een quasi continue daling van het aandeel vroegtijdige schoolverlaters plaatsvindt. In de minder bevoordeelde groepen is de evolutie minder eenduidig. In de groep met een niet-EU migratieachtergrond is een dalende tendens waar te nemen in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters. In de groep met lager opgeleide moeders is ook wel een zekere dalende tendens waar te nemen, maar toont zich in de laatste jaren ook weer een opwaartse beweging in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters. In de groep met werkloze ouders is het aandeel vroegtijdige schoolverlaters fluctuerend. (Noteer dat dergelijke jaarlijkse fluctuaties in onze effectmeting enigszins uitgevlakt worden doordat de treatment groep jongeren van minstens vijf geboortecohorten groepeert.)



Figuur 2. Aandeel vroegtijdige schoolverlaters naar achtergrondkenmerken, 2003-2018

Indien we rekening houden met het aantal GOK-criteria waaraan respondenten voldoen, dan valt op dat de daling in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters relatief beperkt blijft in de groep van respondenten die voldoen aan ten minste twee GOK-criteria. De trends zijn echter ook zeer fluctuerend, mogelijks te wijten aan de kleine steekproefaantallen en de veranderde samenstelling van groep respondenten die voldoet aan ten minste twee GOK-criteria.

Op basis van deze beschrijvende tendensen is het moeilijk om een uitspraak te doen over de mogelijke invloed van het GOK-beleid op de ongelijkheid in het vroegtijdig schoolverlaten. Daartoe wordt er een Difference-in-Differences (DID) analyse uitgevoerd. Via een logit regressie wordt de kans op vroegtijdig schoolverlaten gerelateerd aan achtergrondkenmerken van de respondent en het al dan niet deel uitmaken van een cohorte die het belangrijkste deel van haar onderwijsloopbaan heeft doorlopen na de uitrol van het GOK-beleid. In Figuur 3 presenteren we de verschillen tussen de bestudeerde doelgroepen en de vergelijkingsgroep, 'vóór' en 'na' toepassing van het GOK-beleid, zonder correctie voor andere achtergrondkenmerken. Alle trendlijnen wijzen op een daling in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters. Parallele trendlijnen wijzen op een gelijkmatig dalende trend in de verschillende groepen terwijl niet-parallele trends wijzen op verschillen in de afnamesnelheid tussen de groepen. Het valt op dat onder de studenten met een niet-EU migratieachtergrond de afname in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters groter was dan bij de autochtone respondenten. Ook in de groep van respondenten die voldoen aan drie GOK-criteria zien we een sterkere afname dan in de controlegroep van respondenten die niet voldoen aan GOK-criteria. Kijken we naar de tewerkstellingssituatie van de ouders, dan valt op dat er weinig verschillen zijn in afname tussen de jongeren met één resp. twee tewerkgestelde ouders, maar alweer een sterkere daling bij de groep waar geen van beide ouders tewerkgesteld is.



Figuur 3. Aandeel vroegtijdig schoolverlaters naar achtergrondkenmerken en cohorte (pre-GOK en GOK)

Een belangrijke assumptie van de DID-analyse is dat een equivalente afname in het aandeel schoolverlaters in de controlegroep ook zouden hebben plaatsgevonden in de interventiegroep indien er geen interventie was geweest. Met andere woorden, de daling van het aandeel schoolverlaters in de controlegroep geeft het algemene tijdseffect weer. Om een juiste inschatting te maken van de invloed van het GOK-beleid op de dalende trend in vroegtijdig schoolverlaten in de interventiegroepen, dient men dit algemene tijdseffect mee in rekening te brengen. De resultaten van die analyses worden weergegeven in Tabel 3 en 4 **Error! Reference source not found.**– voor uitgebreide resultaten, zie Tabel A.5 en Tabel A.6 in de appendix.

Tabel 3. Differentiële risico's op vroegtijdig schoolverlaten vóór en na uitrol GOK-beleid: resultaten van logit-regressie

	Niet gecontroleerd		Gecontroleerd ^a	
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>
Constante	-3,127 ***	,039	-3,805 ***	,048
Opleidingsniveau moeder (ref = niet laaggeschoold)				
Laaggeschoold	1,136 ***	,045	,897 ***	,047
Migratiestatus (ref = België)				
EU	,235 ***	,051	,110 *	,054
Niet EU	,487 ***	,063	,442 ***	,065
Tewerkstellingssituatie ouders (ref = 2 ouders tewerkgesteld)				
0 ouders tewerkgesteld	,722 ***	,062	,536 ***	,064
1 ouder tewerkgesteld	,353 ***	,047	,304 ***	,047
Cohorte (ref = pre-GOK)				
GOK	-,586 ***	,103	-,444 ***	,104
Interactie opleidingsniveau moeder x cohorte				
Laaggeschoold	-,027	,141	-,036	,138
Interactie migratieachtergrond x cohorte				
EU	-,056	,163	-,047	,164
Niet EU	-,498 *	,206	-,585 **	,208
Interactie tewerkstellingssituatie ouders x cohorte				
0 ouders tewerkgesteld	,499 *	,207	,419 *	,206
1 ouder tewerkgesteld	,211	,160	,168	,160

Noot. ^a Gecontroleerd voor geslacht, opleidingsniveau vader en gezinssituatie.

* $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

De resultaten in Tabel 3 wijzen op een aantal zaken. Ten eerste, de negatieve associatie van de cohorte variabele ($b = -,444$) wijst op een algemene daling in het aantal vroegtijdige schoolverlaters na de invoering van het GOK-decreet. Deze trend kon ook al worden vastgesteld in Figuur 1.

Ten tweede liggen de eerste-orde-effecten van de GOK-indicatoren geheel in de lijn van vroegere empirische bevindingen. Zo hebben de respondenten met laaggeschoolde moeders meer kans om uit te vallen zonder getuigschrift SO ($b = ,897$). Hetzelfde geldt voor respondenten met een migratieachtergrond, zowel EU ($b = ,110$) als niet-EU ($b = ,442$). Respondenten die opgroeiden in gezinnen waar geen of slechts één van ouders tewerkgesteld waren hebben meer kans om uit te vallen, en dit los van de eigenlijke gezinssituatie (bijvoorbeeld eenoudergezinnen) – respectievelijk $b = ,536$ en $b = ,304$.

Ten derde wijzen de interactie-effecten op een aantal belangrijke verschillen in de invloed van achtergrondkenmerken op vroegtijdig schoolverlaten voor en na het invoeren van het GOK-beleid. Zo wijzen de cijfers op een verkleinde kloof tussen respondenten met een Belgische achtergrond en een niet-EU achtergrond voor en na het invoeren van het GOK-beleid ($b = -,585$). Dit zou er dus op kunnen wijzen dat het GOK-beleid erin geslaagd is om het aandeel vroegtijdige schoolverlaters sterker te doen dalen onder de niet-EU leerlingen dan onder de Belgische leerlingen – die desalniettemin ook een vermindering van de kans op vroegtijdig schoolverlaten hebben gekend. Dit blijkt echter niet het geval te zijn voor de respondenten wier beide ouders werkloos zijn. Het positieve interactie-effect ($b = ,419$) geeft aan dat de algemene daling in het aandeel vroegtijdige schoolverlaters voor en na het invoeren van het GOK-beleid ($b = -,444$) voor deze groep van leerlingen niet heeft plaatsgevonden. Dus, waar leerlingen waarvan één of beide ouders tewerkgesteld waren hun kansen op vroegtijdige uitval (evenredig) hebben zien dalen, is deze kans dezelfde gebleven voor leerlingen in een gezin waar geen ouder tewerkgesteld is. Dit zou erop kunnen wijzen dat het GOK-beleid voor deze laatsten geen of zelfs een tegengesteld effect heeft gehad. Tot slot geeft dit onderzoek ook aan dat de kloof in vroegtijdige uitval tussen respondenten met een laaggeschoolde moeder en de andere respondenten niet is afgenomen ($b = -,023$). Hoewel het aandeel vroegtijdige schoolverlaters is afgenomen in beide groepen, wijst dit erop dat het GOK-beleid er niet in geslaagd is de kloof tussen beide groepen te doen verminderen.

Tabel 4. Risico's op vroegtijdig schoolverlaten vóór / na uitrol GOK-beleid – naargelang het aantal vervulde GOK-criteria bij de interventiegroep

	Niet gecontroleerd		Gecontroleerd	
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>
Constante	-3,032 ***	,037	-3,743 ***	,048
GOK-criteria (ref = 0 criteria)				
3 criteria	2,205 ***	,065	1,745 ***	,073
2 criteria	1,842 ***	,061	1,394 ***	,067
1 criterium	1,269 ***	,046	,983 ***	,050
Cohorte (ref = pre-GOK)				
GOK	-,499 ***	,098	-,363 ***	,098
Interactie criteria x cohorte				
3 criteria	-,193	,230	-,386 [†]	,220
2 criteria	,047	,192	,039	,192
1 criterium	-,184	,144	-,233	,144

Noot. ^a Gecontroleerd voor geslacht, opleidingsniveau vader en gezinssituatie. [†] $p < ,10$; * $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

Achtergrondkenmerken van leerlingen die samenhangen met achterstelling in het onderwijs, staan in de realiteit meestal niet los van elkaar. Een lager opleidingsniveau van de moeder of beide ouders gaat vaak samen een migratieachtergrond en/of minder inkomens uit arbeid. Daarom presenteren we in Tabel 4 een andere benadering om te kijken naar de (veranderde) invloed van GOK-criteria op vroegtijdige uitval. Meer in het bijzonder bakenen we in deze analyse groepen af op basis van het aantal GOK-criteria waaraan respondenten voldoen.

Evenals in de voorgaande analyse, stellen we vast dat het aandeel vroegtijdige schoolverlaters na de invoering van het GOK-beleid significant is gedaald ($b = -,363$).

De eerste-orde-effecten wijzen erop dat naarmate respondenten voldoen aan meer GOK-criteria de kans op vroegtijdige uitval toeneemt. Geheel binnen de verwachtingen geven de cijfers aan dat respondenten die voldoen aan drie GOK-criteria de grootste kans hebben op uitval ($b = 1,745$), gevolgd door respondenten die voldoen aan twee criteria ($b = 1,394$) en één criterium ($b = ,983$).

De interactie-effecten doorstaan niet de gewone statistische significantie toetsen ($\alpha = ,05$). Toch wijzen de regressieparameters erop dat - zowel voor de groep van respondenten die voldoen aan drie criteria als één criterium - de kloof in vroegtijdige uitval verkleind is ten opzichte van de controlegroep (respectievelijk $b = -,386$ en $b = -,233$). De parameter voor de groep van respondenten die voldoen aan drie criteria is zelfs quasi niet-significant ($p = ,079$). Tabel 5 laat ook zien dat (in tegenstelling tot de groepen die voldoen aan één of drie criteria), de groep met twee GOK-kenmerken in samenstelling sterk veranderd is na de invoering van het GOK-beleid. Meer bepaald was deze groep vóór 2003 overwegend samengesteld uit respondenten zonder tewerkgestelde ouders en met laaggeschoolde moeders, terwijl hij nadien overwegend is samengesteld uit respondenten met een niet-EU migratieachtergrond en laaggeschoolde moeders. Maar we kunnen dus niet met zekerheid stellen dat het GOK-beleid heeft bijgedragen tot een verkleining van de kloof in vroegtijdig schoolverlaten tussen respondenten met meerdere GOK-kenmerken en de controlegroep.

Tabel 5. Samenstelling naar achtergrondkenmerken van de groepen afgebakend op basis van aantal vervulde GOK-criteria (in gewogen %).

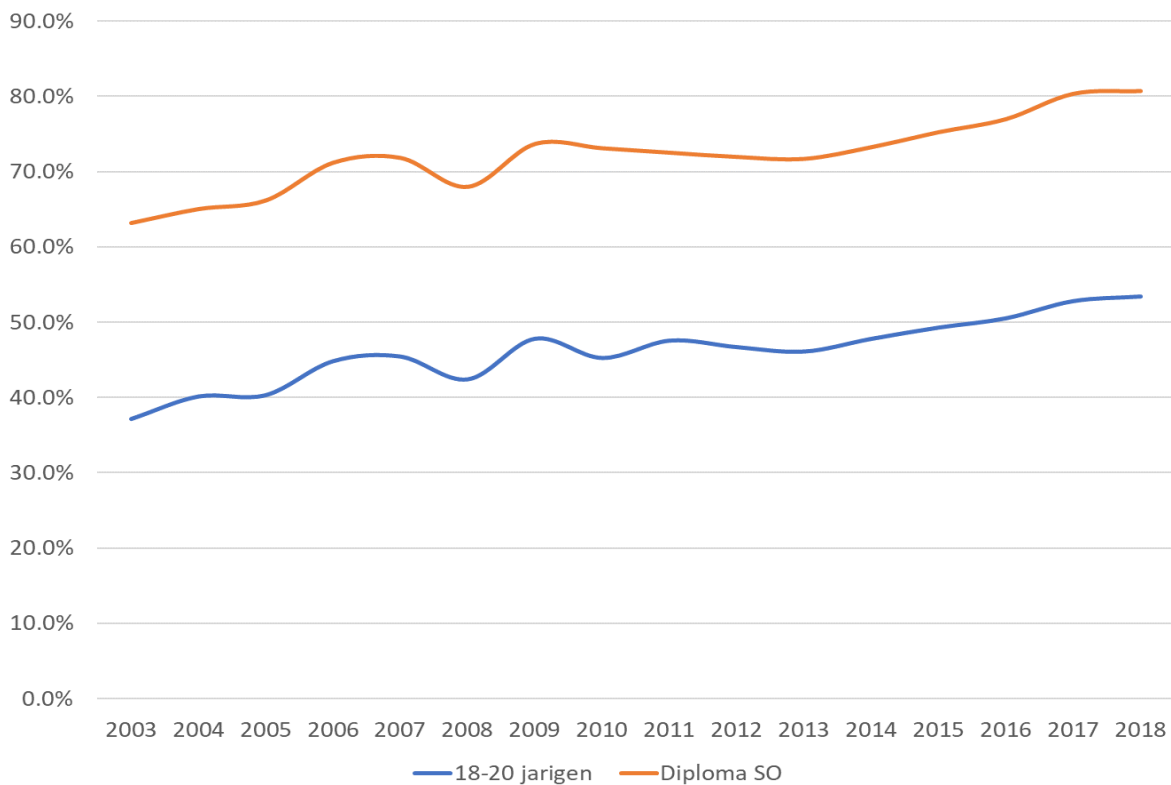
	3 criteria		2 criteria		1 criterium		Geen criteria	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht								
Man	44,7	47,2	49,5	48,8	51,3	52,5	51,7	51,2
Vrouw	55,3	52,8	50,5	51,2	48,7	47,5	48,3	48,8
Opleidingsniveau moeder								
Niet laaggeschoold	0,0	0,0	4,4	5,0	9,4	17,7	100,0	100,0
Laaggeschoold	100,0	100,0	95,6	95,0	90,6	82,3	0,0	0,0
Opleidingsniveau vader								
Niet laaggeschoold	4,7	5,0	15,3	21,8	36,1	45,2	73,3	83,9
Laaggeschoold	95,3	95,0	84,7	78,2	63,9	54,8	26,7	16,1
Migratieachtergrond								
België	0,0	0,0	32,4	9,7	78,6	61,6	88,7	85,4
EU	0,0	0,0	39,7	21,0	18,8	29,8	11,3	14,6
Niet EU	100,0	100,0	27,9	69,3	2,5	8,6	0,0	0,0
Tewerkstellingssituatie ouders								
0 ouders tewerkgesteld	100,0	100,0	76,5	35,7	6,9	9,0	0,0	0,0
1 ouder tewerkgesteld	0,0	0,0	19,3	48,6	45,1	41,1	28,5	18,3
2 ouders tewerkgesteld	0,0	0,0	4,2	15,6	48,0	49,9	71,5	81,7
Gezinssituatie								
Koppel met afhankelijke kinderen	61,3	52,7	56,4	68,4	67,4	69,4	75,9	80,1
Alleenstaande ouder	13,2	26,8	19,1	25,3	15,8	27,5	13,8	18,7
Andere	25,5	20,6	24,4	6,3	16,9	3,2	10,2	1,2

Conclusie m.b.t. vroegtijdig schoolverlaten

Het GOK-beleid lijkt wel een zekere gunstige invloed te hebben gehad op de gelijke kansen, al kan dat niet gesteld worden voor alle kansengroepen die het GOK-beleid voor ogen heeft. De onderzoeksresultaten geven duidelijk weer dat enkel jongeren met een niet-EU achtergrond hun extra risico op vroegtijdig schoolverlaten ten opzichte van jongeren met een Belgische achtergrond hebben zien krimpen na de invoering van het GOK-beleid. Voor de andere kansengroepen die onderzocht worden in deze studie, namelijk jongeren met laaggeschoolde moeders of jongeren waarvan de ouders niet werkzaam zijn, is de kloof in uitvalkansen met, respectievelijk, jongeren met niet-laaggeschoolde moeders of jongeren waarvan beide ouders werkzaam zijn, quasi onveranderd gebleven. Het goede nieuws is dat alle jongeren wel hun kansen op vroegtijdig schoolverlaten hebben zien dalen. Een belangrijke kanttekening is wel dat ook de meest uitgesloten jongeren, namelijk de jongeren die voldoen aan alle drie GOK-criteria (jongeren met laaggeschoolde moeders, én een niet-EU achtergrond, én waarvan geen van de ouders werkzaam is) hun achterstand in termen van gekwalificeerde uitstroom ten opzichte van de doorsnee leerlingen hebben zien krimpen (ook al is dit effect slechts significant op 10%-niveau). Dit suggereert dus dat het GOK-beleid de kansgelijkheid van de meest uitgesloten jongeren heeft weten te bevorderen.

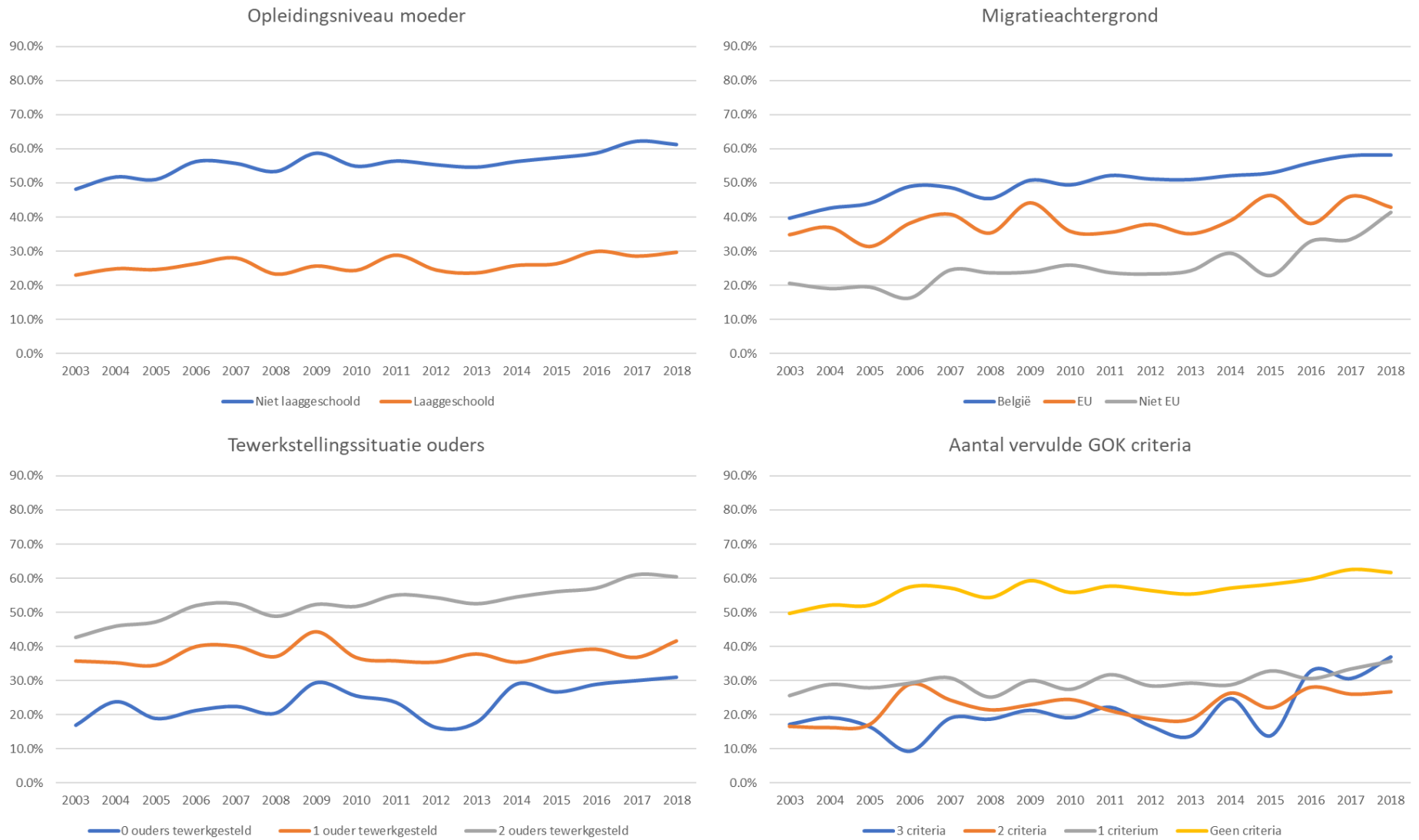
4. Instap Hoger Onderwijs

Zowel onder de 18- tot 20-jarigen in het algemeen, als 18- tot 20-jarigen die in aanmerking komen voor instap in het HO (in het bezit van de diploma ASO, KSO, TSO, BSO) is het aandeel dat ingeschreven is in het HO de laatste 15 jaar spectaculair toegenomen. Waar anno 2003 37 procent van de 18-20-jarigen (64 procent van de 18-20-jarigen met een diploma SO) ingeschreven was in het HO, is dit aandeel toegenomen tot respectievelijk 53 procent en 82 procent in 2018 – zie Figuur 4.

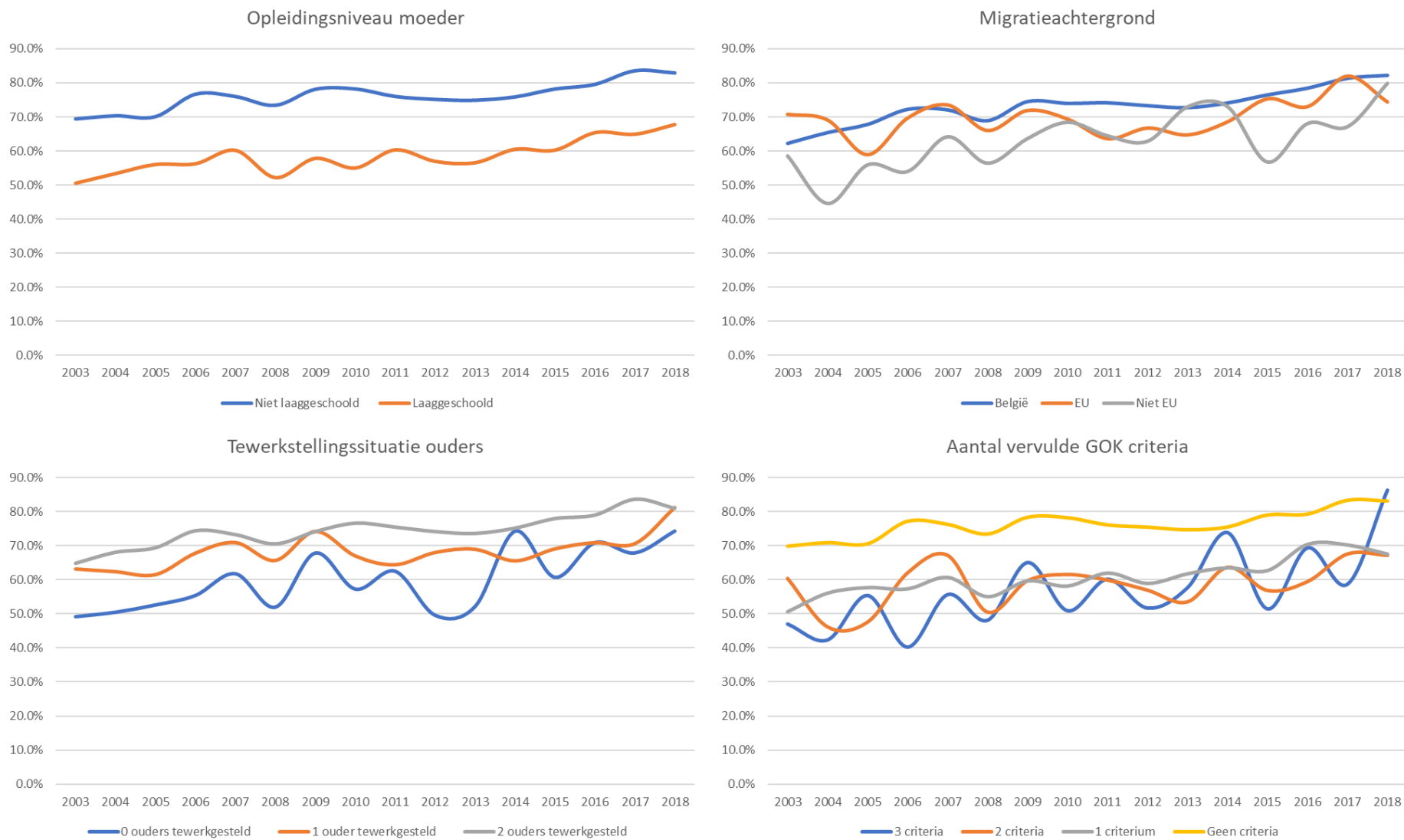


Figuur 4. Instap Hoger Onderwijs onder 18-20 jarigen (met een diploma SO), 2003-2018 (in gewogen %)

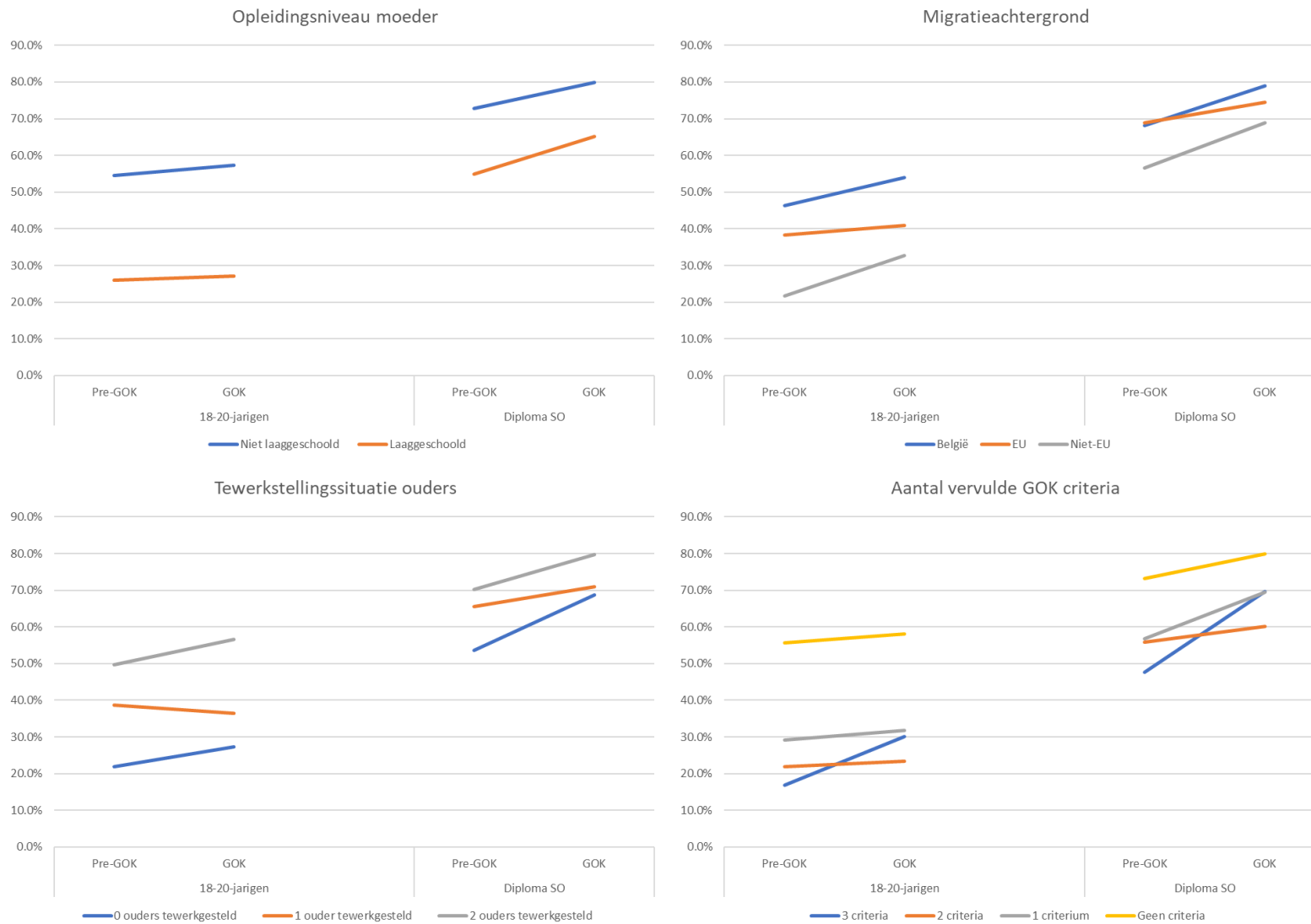
Net zoals dit het geval was bij de trend in vroegtijdig schoolverlaten, verbergt de globaal toegenomen instap in het HO belangrijke verschillen tussen respondenten van verschillende achtergrond – zie Figuur 5 en Figuur 6, en Tabel A 9 t.e.m. Tabel A.12 in de appendix. Meer bepaald kan gesteld worden dat respondenten met een minder bevoorrechte achtergrond (laaggeschoolde moeder, migratieachtergrond, minder tewerkgestelde ouders en een grotere cumulatie van deze achterstellingskenmerken) minder snel de overstap naar het HO maken. Dit doet zich niet alleen in het algemeen voor, onder alle 18- tot 20-jarigen, maar ook onder 18- tot 20-jarigen die beschikken over een diploma SO. Met andere woorden, de lagere instapkans is niet (of slechts deels) te wijten aan de grotere kans voor deze groepen om niet te voldoen aan de instapcriteria (diploma SO). Ook valt op dat de tendensen van de minder bevoorrechte groepen veel fluctuaties vertonen. Omwille van lagere steekproefaantallen zit er echter ook veel ruis op de gemiddelde instapkansen. Dat maakt het ook moeilijk om uit deze tendensen (visueel) op te maken of de kloof is afgenomen.



Figuur 5. Instap Hoger Onderwijs onder 18-20-jarigen naar achtergrondkenmerken, 2003-2018 (in gewogen %)



Figuur 6. Instap Hoger Onderwijs onder 18-20-jarigen met diploma SO naar achtergrondkenmerken, 2003-2018 (in gewogen %)



Figuur 7. Instap HO naar achtergrondkenmerken en cohorte (pre-GOK en GOK)

Een DID-analyse kan meer duidelijkheid verschaffen over veranderingen in de ongelijkheid en de mogelijke invloed van het GOK-beleid op de grootte van de participatiekloof. In de populatie van 18- tot 20-jarigen wordt volgens onze schattingen de toegenomen overgang naar het HO na de invoering van het GOK-beleid voor de helft 'weg verklaard' na controle voor gezinskenmerken (zie Tabel 6: niet gecontroleerd: $b = ,156$; na controle: $b = ,083$). Dit wijst op een veranderde samenstelling van de populatie jongeren op basis van achtergrondkenmerken. Een analyse van de pre-GOK en post-GOK-cohorten leert ons inderdaad dat voornamelijk op het vlak van opleidingsniveau van de ouders (in het bijzonder de moeder) en tewerkstellingsituatie van de ouders een verschuiving heeft plaatsgevonden – zie tabel A.17 in bijlage. De groepen die een lagere kans hebben om de overgang te maken naar het HO zijn namelijk beduidend minder vertegenwoordigd in de post-GOK cohorte in vergelijking met de pre-GOK cohorte. Zo hebben 26 procent van de respondenten in de post-GOK cohorte een laaggeschoolde moeder – tegenover 40 procent in de pre-GOK cohorte – en zijn in 68 procent van de gevallen beide ouders tewerkgesteld in de post-GOK-cohorte – tegenover 58 procent in de pre-GOK cohorte. Met andere woorden: het is aannemelijk dat de toegenomen instap in het HO waargenomen in Figuur 4 toe te schrijven is aan een vermindering van het aandeel jongeren uit kwetsbare gezinnen in de post-GOK cohorte.

Tabel 6. Kans op instap HO in de populatie 18- tot 20-jarigen naar sociale herkomst: resultaten logit-regressie

	Alle 18-20 jarigen					
	Niet gecontroleerd		Gecontroleerd ^a			
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>
Constante	,276	***	,029	,818	***	,037
Opleidingsniveau moeder (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold	-1,067	***	,046	-,866	***	,049
Migratiestatus (ref = België)						
EU	-,043		,063	,071		,065
Niet EU	-,323	**	,104	-,316	**	,106
Tewerkstellingssituatie ouders (ref = 2 ouders tewerkgesteld)						
0 ouders tewerkgesteld	-,587	***	,091	-,309	**	,093
1 ouder tewerkgesteld	-,219	***	,048	-,170	**	,049
Cohorte (ref = pre-GOK)						
GOK	,156	**	,047	,083	[†]	,048
Interactie opleidingsniveau moeder x cohorte						
Laaggeschoold	-,017		,091	-,042		,095
Interactie migratieachtergrond x cohorte						
EU	-,095		,107	-,096		,113
Niet EU	,491	**	,160	,667	***	,164
Interactie tewerkstellingssituatie ouders x cohorte						
0 ouders tewerkgesteld	-,107		,158	-,131		,162
1 ouder tewerkgesteld	-,310	***	,088	-,289	**	,090

Noot. ^a Gecontroleerd voor geslacht, opleidingsniveau vader en gezinssituatie. [†] $p < ,10$; * $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

Voorts wijzen de eerste-orde-effecten, zoals verwacht, op een lagere kans op doorstroming naar het HO van respondenten met een laaggeschoolde moeder, vergeleken met de controlegroep ($b = -,866$). Aangezien er geen significant interactie-effect met de cohorte werd vastgesteld ($b = -,042$), wijst dit op

een onveranderde instapkloof voor en na de invoering van het GOK-beleid voor deze groep van respondenten. Dit blijkt echter niet het geval te zijn voor de groep van respondenten met een niet-EU migratieachtergrond. Terwijl deze groep een duidelijk lagere kans had om de overstap naar het HO te maken in de pre-GOK cohort ($b = -,316$), is dit niet meer het geval in de post-GOK-cohort ($b = ,667$). Er zou zelfs sprake zijn van een omkering van de kloof in het voordeel van niet-EU respondenten. Zoals hogerop reeds werd aangestipt, wijst de post-hoc analyse erop dat ook bij de groep niet-EU respondenten in de opleiding en tewerkstellingssituatie van de ouders een belangrijke verschuiving heeft plaatsgevonden doorheen de tijd – zie tabel A.17. Waar in de pre-GOK cohort in 64 procent van de gevallen geen van beide (niet-EU) ouders tewerkgesteld waren, is dit aandeel afgenomen tot 38 procent in de GOK-cohort. Dit kan erop wijzen dat economische achterstelling een belangrijke barrière vormt voor de overgang naar het HO, maar dat naarmate deze beperking wegvalt, er een sterkere drang is om deel te nemen aan het HO.

Tot slot geven de cijfers aan dat respondenten waarvan geen of slechts één ouder tewerkgesteld is (respectievelijk $b = -,309$ en $b = -,170$) minder kans maken om de overgang naar het HO te maken. Het GOK-beleid lijkt ook geen invloed te hebben gehad op de grootte van de kloof wat betreft de groep respondenten waarvan geen ouder tewerkgesteld is. Het GOK-beleid heeft mogelijk zelfs een negatieve invloed gehad op de kloof voor respondenten waarvan slechts één ouder is tewerkgesteld ($b = -,289$).

We hebben reeds kunnen vaststellen dat leerlingen met laaggeschoolde moeders, en niet-EU migratieachtergrond en waarvan geen of slechts één ouder tewerkgesteld is meer kans hebben om het SO te verlaten zonder diploma – zie vorig hoofdstuk. Met andere woorden, deze groepen hebben een grotere kans om niet te voldoen aan de minimumvereisten om de overgang naar het HO te kunnen maken. Bijgevolg dienen de effecten van achtergrondkenmerken op overgang naar het HO in Tabel 6 met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. De kans dat 18- tot 20-jarigen de overgang maken naar het HO is immers deels bepaald door de kans dat zij het diploma SO, het toegangsticket tot HO, behalen. Anders gesteld, de effecten in Tabel 6 omvatten zowel de directe effecten van achtergrondkenmerken op overgang naar het HO als de indirecte effecten, met name de invloed van achtergrondkenmerken op het vroegtijdig schoolverlaten en het daardoor niet voldoen aan de minimumvereisten voor deelname aan het HO. Om ons inzicht in de mogelijke *directe* invloed van het GOK-beleid op de participatiekloof in deelname aan het HO te verscherpen, presenteren we daarom in Tabel 7 de resultaten van een analyse op de groep van 18- tot 20-jarigen *met een diploma SO* (ASO, TSO, KSO, BSO), zij die dus effectief in aanmerking komen voor deelname aan het HO.

Tabel 7. Kans op instap HO binnen de subgroep 18- tot 20-jarigen met een diploma SO, naar sociale herkomst: resultaten van de logit--regressie

	18-20 jarigen met diploma SO			
	Niet gecontroleerd		Gecontroleerd ^a	
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>
Constante	1,000 ***	,038	1,447 ***	,050
Opleidingsniveau moeder (ref = niet laaggeschoold)				
Laaggeschoold	-,737 ***	,061	-,581 ***	,065
Migratiestatus (ref = België)				
EU	,220 *	,087	,273 **	,092
Niet EU	,103	,145	,134	,152
Tewerkstellingssituatie ouders (ref = 2 ouders tewerkgesteld)				
0 ouders tewerkgesteld	-,415 **	,125	-,207	,131
1 ouder tewerkgesteld	-,108 †	,064	-,086	,065
Cohorte (ref = pre-GOK)				
GOK	,451 ***	,068	,393 ***	,069
Interactie opleidingsniveau moeder x cohorte				
Laaggeschoold	,042	,135	-,020	,136
Interactie migratieachtergrond x cohorte				
EU	-,242	,166	-,255	,170
Niet EU	-,003	,236	,152	,244
Interactie tewerkstellingssituatie ouders x cohorte				
0 ouders tewerkgesteld	,221	,239	,291	,251
1 ouder tewerkgesteld	-,242 †	,128	-,205	,131

Noot. ^a Gecontroleerd voor geslacht, opleidingsniveau vader en gezinssituatie. † p < ,10; * p < ,05; ** p < ,01; *** p < ,001.

Rekening houdend met achtergrondkenmerken van de respondenten, is de kans op deelname aan het HO toegenomen in de cohorte van post-GOK-studenten in vergelijking met de pre-GOK cohorte ($b = ,393$). Dit bevestigt de beschrijvende tendens die reeds werd waargenomen in Figuur 4. Respondenten met laaggeschoolde moeders hebben echter minder kans op deelname aan het HO ($b = -,581$). De deelnamekloof ten opzichte van respondenten met een niet-laaggeschoolde moeder is bovendien niet significant afgenomen na de invoering van het GOK-beleid. De migratieachtergrond van de student hangt slechts gedeeltelijk samen met de kans op deelname aan het HO. Meer bepaald hebben studenten met een EU migratieachtergrond (en een diploma SO op zak) een grotere kans dan Belgen op deelname aan het HO ($b = ,273$). Dit contrasteert met de eerdere vaststelling dat onder alle 18- tot 20-jarigen, los van het diploma SO, de kansen op deelname vergelijkbaar zijn tussen Belgen en respondenten met een EU migratieachtergrond – zie Tabel 6. Voor de groep van respondenten met een niet-EU migratieachtergrond (met een diploma SO) stellen we daarentegen vast dat hun deelnamekansen vergelijkbaar zijn met de respondenten met een Belgische achtergrond ($b = ,134$, $p > ,10$). Ook dit contrasteert met de eerdere vaststelling dat onder alle 18- tot 20-jarigen, respondenten met een niet-EU migratieachtergrond minder kans hebben op deelname aan het HO. Dit suggereert dat de belangrijkste rem op gelijke deelname aan het HO voor respondenten met een niet-EU migratieachtergrond, het behalen van een diploma SO is. Het gebrek aan significantie van de interactie-parameters, wijst erop dat althans in de Vlaamse populatie van 18- tot 20-jarigen met een diploma SO de verschillen in deelnamekansen tussen Belgen enerzijds, en EU en niet-EU respondenten

anderzijds onveranderd is gebleven na de invoering van het GOK-beleid. Tot slot stellen we vast dat, éénmaal wanneer de jongere een diploma SO op zak heeft, de tewerkstellings situatie van de ouders niet van invloed is op de kans tot deelname aan het HO en dat deze kans onveranderd is gebleven na de invoering van het GOK-beleid.

Tabel 8. Kans op instap HO in de subgroep 18- tot 20-jarigen met diploma SO, naargelang het aantal vervulde GOK-criteria: resultaten van de logit-regressies

	Alle 18-20-jarigen				18-20-jarigen met diploma SO			
	Niet gecontroleerd		Gecontroleerd ^a		Niet gecontroleerd		Gecontroleerd ^a	
	<i>b</i>	SE	<i>b</i>	SE	<i>b</i>	SE	<i>b</i>	SE
Constante	.226 ***	.026	.797 ***	.035	1.001 ***	.035	1.458 ***	.047
GOK-indicatoren (ref = 0 indicatoren)								
3 indicatoren	-1.819 ***	.124	-1.373 ***	.130	-1.094 ***	.162	-.692 ***	.174
2 indicatoren	-1.493 ***	.095	-1.060 ***	.100	-.770 ***	.130	-.442 ***	.140
1 indicator	-1.111 ***	.047	-.887 ***	.049	-.730 ***	.061	-.578 ***	.065
Cohorte (ref = pre-GOK)								
GOK	.100 *	.042	.029	.044	.382 ***	.061	.323 ***	.062
Interactie indicatoren x cohorte								
3 indicatoren	.652 **	.196	.838 ***	.203	.541 ¹	.286	.673 **	.313
2 indicatoren	-.016	.149	-.071	.155	-.200	.220	-.202	.228
1 indicator	.022	.095	.043	.098	.163	.139	.164	.141

Noot. ^a Gecontroleerd voor geslacht, opleidingsniveau vader en gezinssituatie. ¹ $p < ,10$; * $p < ,05$; ** $p < ,01$; *** $p < ,001$.

Indien we abstractie maken van de aard van de GOK-criteria en enkel rekening houden met het *aantal* GOK-criteria waaraan respondenten voldoen – zie Tabel 8 – dan stellen we vast dat in de algemene bevolkingsgroep van 18- tot 20-jarigen zowel als in de subgroep met een diploma SO, respondenten minder kans hebben op deelname aan het HO naarmate zij voldoen aan meer GOK-criteria. De belangrijkste vaststelling uit deze analyse is echter dat enkel respondenten die voldoen aan drie GOK-criteria hun relatieve kansen op doorstroming naar HO hebben zien verbeteren na de invoering van het GOK-beleid. Het verschil in deelnamekansen tussen deze groep en de groep van respondenten die niet voldoen aan de GOK-criteria is verkleind na de invoering van het GOK-beleid, wat kan wijzen op de effectiviteit van het GOK-beleid voor deze groep. Respondenten die voldoen aan één of twee GOK-criteria, daarentegen, hebben hun situatie niet zien veranderen. Merk wel op dat de groep van respondenten die voldoet aan twee GOK-criteria doorheen de tijd sterk veranderd is qua samenstelling – zie Tabel 9. Meer bepaald bestond deze groep voor de invoering van het GOK-beleid voornamelijk uit respondenten met een laaggeschoolde moeder en uit een gezin waarin geen van de ouders tewerkgesteld was. In de post-GOK-cohorte zien we dat de groep voornamelijk is samengesteld uit respondenten met een laaggeschoolde moeder en een niet-EU migratieachtergrond.

Tabel 9. Samenstelling naar achtergrondkenmerken van de groepen afgebakend op basis van aantal vervulde GOK-criteria (in gewogen %).

	Alle 18-20-jarigen							
	3 criteria		2 criteria		1 criterium		Geen criteria	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht								
Man	44,6	45,1	51,1	47,6	51,3	52,3	51,4	51,1
Vrouw	55,4	54,9	48,9	52,4	48,7	47,7	48,6	48,9
Opleidingsniveau moeder								
Niet laaggeschoold	0,0	0,0	6,6	5,2	8,9	18,4	100,0	100,0
Laaggeschoold	100,0	100,0	93,4	94,8	91,1	81,6	0,0	0,0
Opleidingsniveau vader								
Niet laaggeschoold	5,0	5,1	15,2	22,7	36,9	45,3	73,4	84,3
Laaggeschoold	95,0	94,9	84,8	77,3	63,1	54,7	26,6	15,7
Migratieachtergrond							0,0	0,0
België	0,0	0,0	30,1	9,2	77,8	61,1	88,5	85,6
EU	0,0	0,0	35,8	19,6	18,9	29,4	11,5	14,4
Niet EU	100,0	100,0	34,1	71,1	3,2	9,5	0,0	0,0
Tewerkstellingssituatie ouders								
0 ouders tewerkgesteld	100,0	100,0	72,5	34,0	5,6	8,9	0,0	0,0
1 ouder tewerkgesteld	0,0	0,0	23,6	50,6	44,4	41,7	26,6	17,9
2 ouders tewerkgesteld	0,0	0,0	3,9	15,4	49,9	49,4	73,4	82,1
Gezinssituatie								
Koppel met afhankelijke kinderen	70,8	52,3	66,0	71,9	75,8	69,7	83,6	80,3
Alleenstaande ouder	17,1	29,1	22,6	22,1	19,8	28,0	14,7	18,8
Andere	12,1	18,6	11,4	6,1	4,4	2,2	1,7	0,9
	18-20-jarigen met diploma SO							
	3 criteria		2 criteria		1 criterium		Geen criteria	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht								
Man	41,1	37,1	41,2	44,4	46,3	43,9	48,2	48,3
Vrouw	58,9	62,9	58,8	55,6	53,7	56,1	51,8	51,7
Opleidingsniveau moeder								
Niet laaggeschoold	0,0	0,0	9,6	5,9	9,5	20,2	100,0	100,0
Laaggeschoold	100,0	100,0	90,4	94,1	90,5	79,8	0,0	0,0
Opleidingsniveau vader								
Niet laaggeschoold	4,3	8,1	20,5	30,6	43,9	50,7	77,0	87,1
Laaggeschoold	95,7	91,9	79,5	69,4	56,1	49,3	23,0	12,9
Migratieachtergrond							0,0	0,0
België	0,0	0,0	30,9	9,3	79,5	59,8	89,1	86,6
EU	0,0	0,0	36,7	14,3	16,8	28,7	10,9	13,4
Niet EU	100,0	100,0	32,4	76,4	3,7	11,5	0,0	0,0
Tewerkstellingssituatie ouders								
0 ouders tewerkgesteld	100,0	100,0	77,2	29,6	5,8	8,8	0,0	0,0
1 ouder tewerkgesteld	0,0	0,0	18,4	44,6	42,0	33,9	25,0	16,0
2 ouders tewerkgesteld	0,0	0,0	4,4	25,9	52,1	57,3	75,0	84,0
Gezinssituatie								
Koppel met afhankelijke kinderen	74,7	64,1	64,8	73,4	80,3	72,5	85,3	83,1
Alleenstaande ouder	14,3	21,1	24,8	19,7	16,9	26,6	13,3	16,5
Andere	11,1	14,8	10,4	6,9	2,8	0,9	1,3	0,5

Conclusie m.b.t. instap in hoger onderwijs

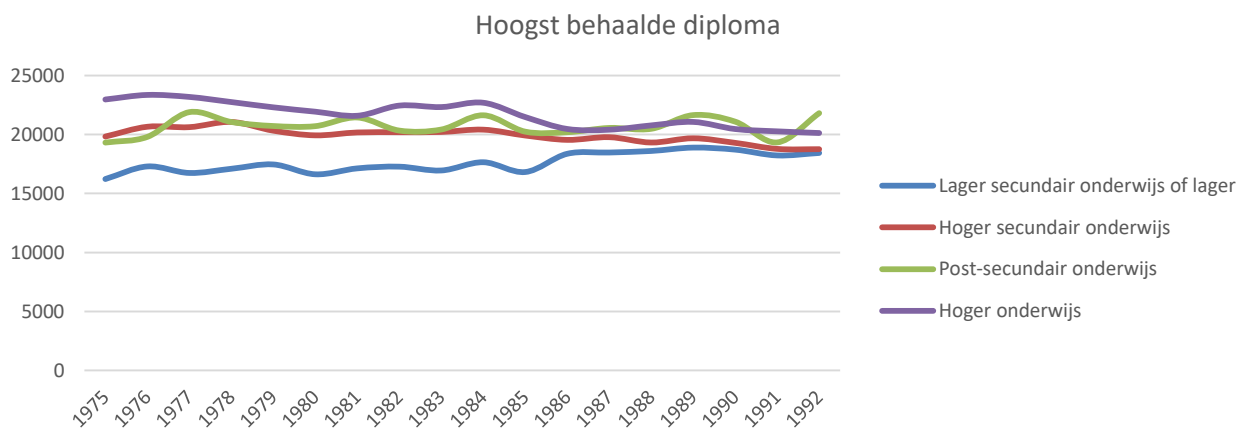
In de afgelopen 15 jaar is de doorstroming naar het HO sterk toegenomen onder de gediplomeerden uit het SO. Dit onderzoek leert ons echter dat een belangrijke kloof in doorstroming bestaat tussen jongeren met een laaggeschoolde moeder en jongeren met een niet-laaggeschoolde moeder. Deze kloof is in de afgelopen decennia bovendien niet afgenomen, wat erop kan wijzen dat het GOK-beleid althans op dit vlak weinig invloed heeft gehad op het verkleinen van de kansongelijkheid. Wat ook opvalt in deze studie is dat studenten met een niet-EU achtergrond niet minder kansen hebben om door te stromen naar het HO, eenmaal wanneer zij een diploma SO behaald hebben. Maar het behalen van een diploma SO vormt nog altijd een belangrijk probleem, zoals we ook uit het voorgaande hoofdstuk hebben kunnen leren. Bovendien dienen we ook voor ogen te houden dat niet alle doorstroming naar het HO eenzelfde mate van onderwijsmobiliteit weerspiegelt, gezien de gestratificeerde structuur van het Vlaamse HO (professionele en academische trajecten). Onze data laten helaas niet toe om dat verdere onderscheid binnen het HO te maken.

De meest positieve bevinding in dit hoofdstuk is echter dat – *ceteris paribus, en éénmaal wanneer men een diploma SO op zak heeft* - het doorstromingsverschil tussen de meest achtergestelde groepen (jongeren met cumulatie van achterstellingskenmerken, en niet-EU migranten in het bijzonder) en de meer kansrijke groepen sterk is afgenomen in de afgelopen decennia. De resterende kloof is voornamelijk toe te schrijven aan het opleidingsniveau van de moeder en het vroegtijdig schoolverlaten. Met andere woorden, het knelpunt in de opwaartse onderwijsmobiliteit ligt na de invoering van het GOK-beleid nog steeds in het basis- en secundair onderwijs (tot en met de uitstroom uit het SO), en niet zozeer in de toegang tot het hoger onderwijs. Dit is paradoxaal, omdat het GOK-beleid precies extra middelen investeert in het basis- en secundair onderwijs. Onze vorige onderzoeken (Franck & Nicaise, 2018a; 2018b; 2019) suggereren inderdaad dat het GOK-beleid in het secundair onderwijs de kansengelijkheid wel bevordert heeft, maar onvoldoende om de nefaste invloed van diepgewortelde segregatiemechanismen ongedaan te maken.

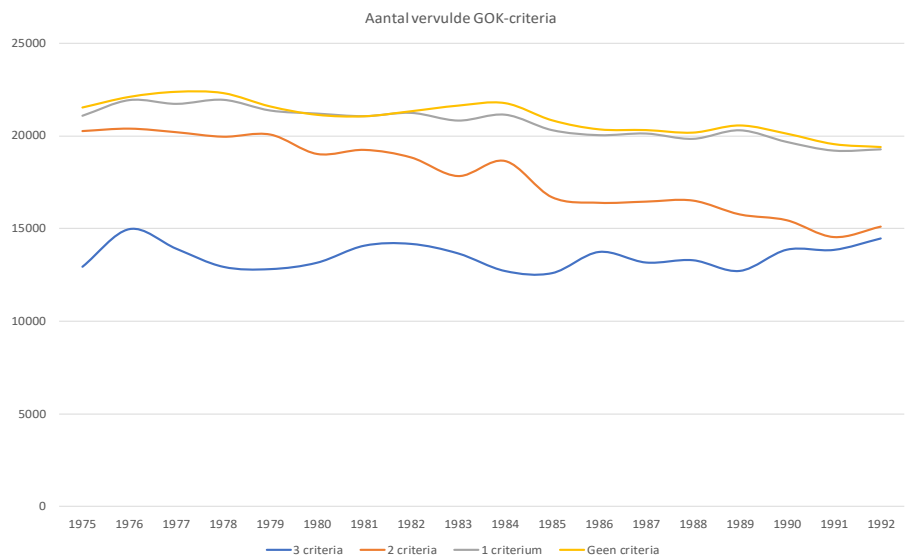
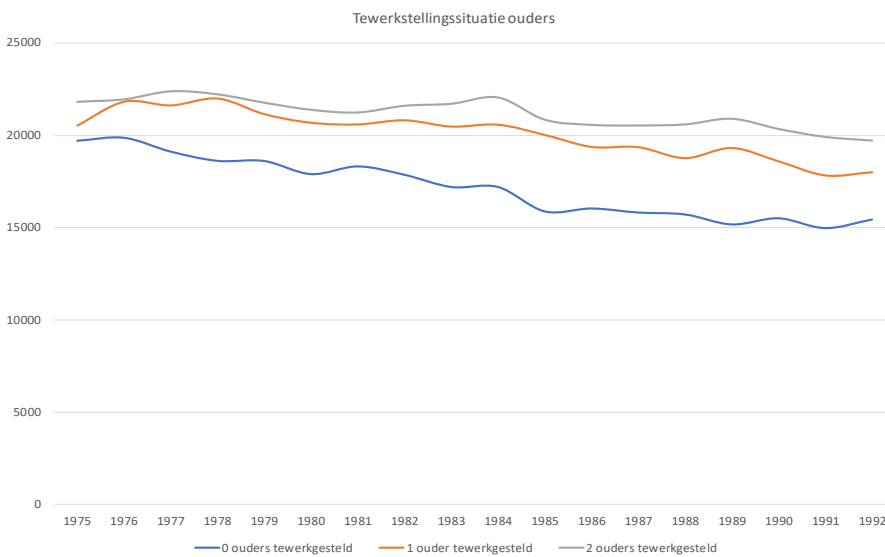
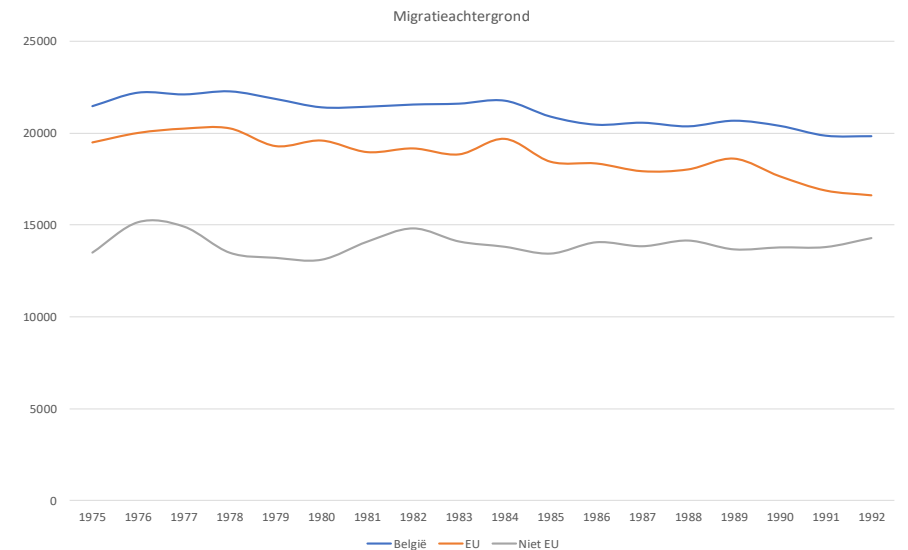
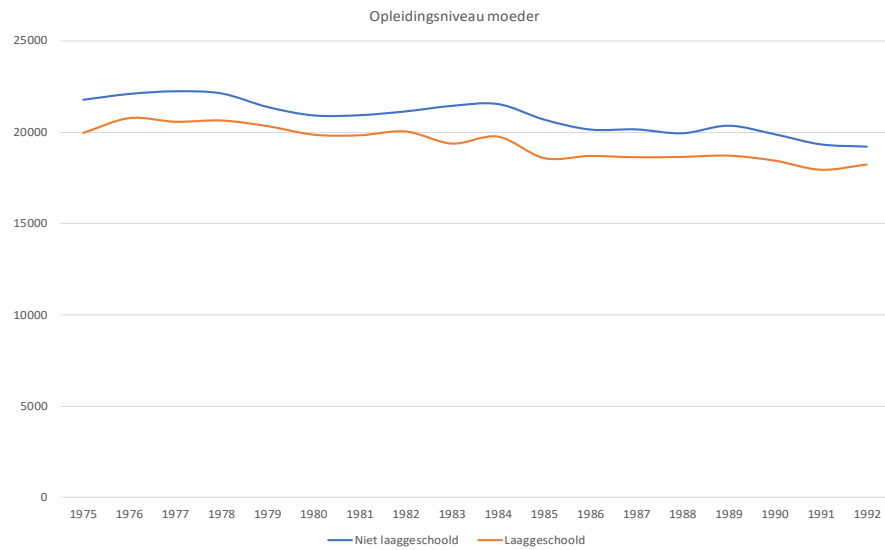
5. Inkomen op 25-jarige leeftijd

De laatste indicator van onderwijsuitkomsten die we in dit onderzoek hanteren, is het inkomen van jongeren op de leeftijd van 25 jaar (uitgedrukt in prijzen van 2013). Zoals werd uiteengezet in de methodologische inleiding, bevat deze variabele zowel het inkomen uit arbeid als uit sociale uitkeringen: op die manier vatten we tegelijk de invloed van de voorbije onderwijsloopbaan op de tewerkstellingskansen van jongeren en de effecten op hun productiviteit en arbeidsinkomen. Aangezien dit (jaar)inkomen een continue variabele is, kan er gewone OLS-regressie op toegepast worden i.p.v. logit-analyse. We herinneren er ook aan dat de operationele afbakening van de ‘GOK-generaties’ verschilt t.o.v. de vorige hoofdstukken, in die zin dat deze groep (vóór het eind van de eerste graad SO) 1 tot maximaal 4 jaar (i.p.v. 8 à 15 jaar) potentieel blootgesteld was aan het GOK-beleid (zie sectie 2.4). Concreet worden de geboortecohorten 1978 tot 1984 samengenomen als ‘pre-GOK’ cohorde enerzijds, en de geboortecohorten 1989 tot 1992 als ‘GOK-cohorde’. Jongere geboortecohorten konden niet in de analyses betrokken worden omdat ze nog geen 25 jaar waren in 2017, het laatste jaar waarvoor volledige inkomensgegevens beschikbaar waren. Omdat het aantal jaren blootstelling aan GOK-beleid eerder ongelijk is tussen geboortecohorten, kozen we ervoor om de dummy ‘pre-/post-GOK’ te vervangen door het aantal jaren blootstelling aan GOK-beleid (0 tot maximaal 4 jaren) als centrale bepalende variabele. Voor het overige is de gehanteerde methode (DID) identiek met de vorige hoofdstukken.

Figuur 8 toont de evolutie van de inkomens van 25-jarigen volgens het behaalde diploma van de jongere zelf. Daarbij valt onmiddellijk op dat de ongelijkheid tussen de inkomens van hoog- en laaggeschoolde jongeren afneemt doorheen de tijd, door een trendmatige stijging van de inkomens van de laagstgeschoolden en daling van die van de hoogstgeschoolden. Bij deze laatste groep greep een vrij scherpe daling plaats bij de geboortecohorten 1985-1986, die 25 jaar oud waren tijdens de financiële crisis (2010-2011). Nadien is het inkomen van 25-jarige hooggeschoolden niet opnieuw gestegen.



Figuur 8: trends in de jaarinkomens van 25-jarigen (in euro, prijzen van 2013), naar geboortecohorte en (eigen) opleidingsniveau



Figuur 9. Evolutie van jaarinkomens van 25-jarigen, naar geboortecohorte en kenmerken van sociale herkomst

In Figuur 9 wordt de evolutie van de inkomens op 25-jarige leeftijd niet geschetst volgens het eigen opleidingsniveau van de jongeren, maar naar indicatoren van sociale herkomst: opleidingsniveau moeder, migratieachtergrond, tewerkstelling van ouders en aantal GOK-criteria. De figuur suggereert een licht convergerende trend naar migratieachtergrond en naar aantal achterstellingskenmerken, maar niet naar opleidingsniveau van de moeder; en zelfs een divergerende trend naar tewerkstelling van de ouders. De regressie-analyses schetsen deels een ander beeld, zoals kan afgeleid worden uit Tabellen 9 en 10.

Tabel 9. Jaarinkomen op 25 jaar naar sociale herkomst, en effecten van blootstelling aan GOK-beleid

	niet gecontroleerd			gecontroleerd		
	<u>b</u>	<u>SE</u>		<u>b</u>	<u>SE</u>	
Constante	22.823,2	92,86	***	20.861,8	101,74	***
Blootstelling GOK						
aantal jaren (0 – 4)	-50,56	39,42		-26,71	38,95	
Cohorte						
Lineair (0 = 1975)	-154,87	8,72	***	-119,79	8,67	***
Opleidingsniveau moeder (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold	-78,61	68,40		-80,95	69,81	
Migratieachtergrond (ref = België)						
EU	-1.826,26	96,27	***	-1.637,17	95,49	***
Niet EU	-6.304,16	136,57	***	-6.045,28	133,46	***
Tewerkstelling ouders (ref = 2 ouders tew.)						
0 ouders tewerkgesteld	-1.551,04	107,84	***	-1.572,15	105,98	***
1 ouder tewerkgesteld	-477,22	75,33	***	-487,32	74,12	***
Interactie opleidingsniveau moeder x GOK						
Laaggeschoold	197,01	52,77	***	157,24	51,84	**
Interactie migratieachtergrond x GOK						
EU	-176,68	76,22	*	-191,87	75,25	**
Niet EU	386,81	100,62	***	312,16	99,64	**
Interactie tewerkstelling x GOK						
0 ouders tewerkgesteld	-224,51	95,45	*	-186,98	94,21	*
1 ouder tewerkgesteld	-189,63	58,97	***	-156,76	58,19	**

Noot. ^a Gecontroleerd voor geslacht, opleidingsniveau vader en gezinssituatie. ¹ p < ,10; * p < ,05; ** p < ,01; *** p < ,001.

Het jaarinkomen van de gemiddelde 'kansrijke' 25-jarige jongere (= het referentieprofiel) in het startjaar bedroeg (in prijzen van 2013) 22 800 euro. Het daalt echter doorheen de tijd. We stellen ook grote inkomensverschillen vast naargelang de sociale herkomst in het algemeen – los van het GOK-beleid: niet zozeer de laaggeschooldheid van de moeder, maar vooral de migratieachtergrond wordt op de arbeidsmarkt zwaar gepenaliseerd (-1826 euro voor EU-migranten en -6304 euro voor niet-EU migranten). Ook het lagere inkomen van de ouders (gemeten met de proxy 'tewerkstelling van ouders') heeft een vrij sterk negatief effect op het inkomen van de jongere (-1551 euro wanneer geen van beide ouders in een bepaald jaar aan het werk was).

Het GOK-beleid heeft volgens deze schattingen geen algemeen effect op het inkomen van de jongere cohorten. Het heeft wel het verwachte egaliserende effect voor twee specifieke kansengroepen:

jongeren met een laaggeschoolde moeder en niet-EU jongeren. en zijn er sinds de inwerkingtreding van het GOK-beleid op vooruit gegaan.

Daarentegen zijn jongeren met een EU-migratieachtergrond en jongeren waarvan 1 of beide ouders niet tewerkgesteld zijn geweest, er qua inkomen (meer dan anderen) op achteruit gegaan. De paradoxale vaststelling voor EU-migranten zou weleens een schijn-effect kunnen zijn: vermoedelijk is de samenstelling van de EU-migrantenpopulatie gewijzigd tussen de pre-GOK en de GOK-periode. Na de integratie van 12 armere Centraal- en Oost-Europese lidstaten (vanaf 2004) stroomden wellicht heel wat armere EU-migrantenkinderen in ons onderwijs in. M.a.w. niet het GOK-beleid zelf, maar de gewijzigde (exogene) onderwijsachterstand van de groep EU-migranten kan het negatieve interactie-effect met GOK verklaren¹⁴. Voor de groep jongeren met niet-tewerkgestelde ouders blijft het gissen naar mogelijke verklaringen. Het is niet ondenkbaar dat de diepe economische crisis van 2008-2013 de herverdelende effecten van het GOK-beleid tegengewerkt of zelfs teniet gedaan heeft.

Tabel 10. Jaarinkomen op 25 jaar, naar aantal GOK-kenmerken

	<u>Niet gecontroleerd</u>			<u>gecontroleerd</u>		
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>
Constante	22.527,73	88,39	***	20.655,44	98,37	***
Blootstelling GOK						
aantal jaren (0 – 4)	-36,92	37,94		-15,69	37,44	
Cohorte						
Lineair (0 = 1975)	-169,11	8,64	***	-131,58	8,60	***
Aantal vervulde GOK criteria (ref = 0)						
3 criteria	-7.829,19	140,94	***	-7.492,56	141,89	***
2 criteria	-2.952,62	112,49	***	-2.834,85	114,30	***
1 criterium	-369,14	70,69	***	-309,12	72,65	***
Interactie GOK criteria x blootstelling						
3 criteria	700,97	123,04	***	614,77	121,37	***
2 criteria	-591,27	93,32	***	-611,14	92,33	***
1 criterium	33,42	54,38	***	22,17	53,46	

Noot. ^a Gecontroleerd voor geslacht, opleidingsniveau vader en gezinssituatie. ¹ p < ,10; * p < ,05; ** p < ,01; *** p < ,001.

Kijken we naar het aantal achterstellingskenmerken, dan valt – zoals in de vorige hoofdstukken – op dat jongeren met een cumulatie van 3 achterstellingskenmerken duidelijk baat hebben gehad bij het GOK-beleid. Dit geldt echter niet voor de twee andere categorieën (jongeren met twee GOK-kenmerken zouden zelfs significant minder verdienen sinds de introductie van het GOK-beleid).

Conclusie m.b.t. inkomen op 25 jaar

Ondanks de data-beperkingen liggen de resultaten in deze analyse gedeeltelijk in de lijn van de vorige hoofdstukken. We stellen een positieve interactie vast tussen niet-EU achtergrond en blootstelling aan GOK-beleid. Ook de vorige hoofdstukken suggereren een gunstig effect van GOK, door een daling van

¹⁴ Noteer dat de categorie ‘EU-migranten’ in de dataset consequent over de ganse beschouwde periode werd ge(her)definieerd als ‘afkomstig uit de 27 andere landen van de huidige EU’.

het vroegtijdig schoolverlaten en een toegenomen overstap naar het HO bij deze groep. Eenzelfde conclusie geldt voor de groep 'meest achtergestelden' die aan drie GOK-criteria beantwoordt.

Nieuw in vergelijking met de vorige hoofdstukken is de significant positieve interactieterm tussen GOK-beleid en het inkomen van jongeren met een laaggeschoolde moeder (in de vorige hoofdstukken was deze interactie niet significant. Noteer overigens dat het positieve effect hier niet zeer groot is (157 euro op jaarbasis, per jaar blootstelling aan GOK-beleid).

We moeten bij deze bevindingen wel rekening houden met de statistische beperkingen van deze laatste oefening. Aangezien we hier peilen naar langetermijneffecten, terwijl het GOK-beleid nog niet zo lang in voege is, konden we slechts een 'marginale' invloed van 1 à 4 jaar invloed van GOK-beleid meten.

Algemeen besluit: een halfvol glas ?

De bevindingen in dit deelonderzoek kunnen – net zoals vorige deelonderzoeken van deze SONO-onderzoekslijn – ‘matig positief’ genoemd worden. In Franck & Nicaise (2018a; 2018b) werden uitkomsten op kortere termijn gemeten, op basis van PISA-gegevens uit 2003 en 2015. Het ging daar om toetsresultaten wiskunde alsook de studieoriëntering naar onderwijsvorm bij 15-jarigen. Uit die analyses bleek een daling van de invloed van SES en thuistaal op de toetsresultaten, en een minder onevenwichtige verdeling van leerlingen tussen ASO, TSO/KSO en BSO naar SES. De vermindering van de sociale ongelijkheid was echter eerder beperkt, en ging zelfs eerder gepaard met een neerwaartse dan een opwaartse nivellering van cognitieve vaardigheden: er was m.a.w. weinig reden tot applaus. In onderhavig rapport stellen we eveneens gunstige tendensen vast, doch andermaal weinig uitgesproken.

Natuurlijk zijn de gunstige trends inzake vroegtijdig schoolverlaten en doorstroming naar het hoger onderwijs goed nieuws. Tussen 2003 en 2018 daalde het aandeel vroegtijdig schoolverlaters van ca. 12% tot 7%; en terwijl in 2003 slechts 37% van de 18-20 jarigen de stap naar het HO zetten, was dat aandeel in 2018 gestegen tot 53%. Waar in de cognitieve effecten op 15-jarige leeftijd plaatsvinden in een context van dalende gemiddelde vaardigheden, kan hier wel sprake zijn van positieve trends. Het gemiddeld inkomen van 25-jarigen vertoont dan weer een licht dalende trend, ondanks de stijging van hun gemiddeld scholingsniveau.

Maar de gunstige algemene trends kunnen we als dusdanig niet toeschrijven aan het GOK-beleid: ze doen zich immers zowel bij kansrijke als bij kansarme jongeren voor, terwijl het GOK-beleid hoofdzakelijk op deze laatste groep gericht is. . Wat ons hier interesseert zijn verschuivingen in de *relatieve* positie van kansengroepen t.o.v. meer kansrijke jongeren. Concreet gaat het om de verschuivingen in de relatieve positie van jongeren met een lage SES en/of een migratie-achtergrond. Hebben deze groepen *méér vooruitgang* (of qua inkomen: minder achteruitgang) geboekt dan de gemiddelde Vlaamse jongeren? In statistische termen kijken we dan naar interactie-effecten tussen GOK-kenmerken en blootstelling van leerlingencohorten aan het GOK-beleid. In tabel 11 vatten we de bevindingen samen. Omwille van de eenduidige interpretatie drukken we alle potentiële uitkomsten ‘positief’ uit: de afhankelijke variabele ‘vroegtijdig schoolverlaten’ wordt hier omgedraaid tot ‘niet vroegtijdig uitstromen uit het SO’. Niet-significante effecten worden gelabeld als ‘geen effect’.

Tabel 11. Vermoedelijke effecten van het GOK-beleid op de relatieve positie van GOK-doelgroepen t.o.v. kansrijke jongeren

GOK-doelgroep	niet vroegtijdig uitstromen uit SO	Instroom HO (alle 18-20 jarigen)	Instroom HO (18-20 jarigen met diploma)	Inkomen op 25 jaar
Laaggeschoolde moeder	geen	geen	geen	gunstig
EU-migratieachtergrond	geen	geen	geen	ongunstig
Niet-EU migratieachtergrond	gunstig	gunstig	geen	gunstig
0 tewerkgestelde ouder	ongunstig	geen	geen	ongunstig
1 tewerkgestelde ouder	geen	ongunstig	geen	ongunstig
1 GOK-criterium	geen	geen	geen	geen
2 GOK-criteria	geen	geen	geen	ongunstig
3 GOK-criteria	(gunstig)*	gunstig	gunstig	gunstig

* de haakjes verwijzen naar een marginaal significant effect ($p < ,10$)

Heel wat verwachte effecten worden door de schattingen niet bevestigd. Bij jongeren met een EU-migratieachtergrond, met niet-werkende ouders of met 2 GOK-kenmerken stellen we zelfs een relatieve *achteruitgang* vast in hun inkomenspositie. Voor de verklaring van deze contra-intuïtieve schattingsresultaten kunnen we slechts een paar voorzichtige hypothesen formuleren. Toch zijn er twee doelgroepen waarvoor – over de drie gehanteerde uitkomsten-indicatoren heen - een consistent gunstig effect wordt vastgesteld, nl. niet-EU migranten en jongeren met meervoudige achterstellingskenmerken (3 GOK-criteria). Dat zijn alvast hoopgevende bevindingen. Bovendien stellen we een relatieve verbetering vast van de inkomenspositie bij jongeren met een laaggeschoolde moeder.

Al bij al suggereren deze schattingen – net zoals die van Franck & Nicaise (2018a-b) - dat de gelijkheid van onderwijskansen in Vlaanderen er in de voorbije twee decennia weliswaar op vooruit gegaan is, maar niet over de ganse lijn.

Een paar finale nuanceringspunten zijn nog het vermelden waard. De ‘difference-in-differences’ methode die in dit onderzoek werd gebruikt berust op assumpties die niet 100% opgaan: vooral wordt verondersteld dat er in de onderzochte periode op meso- en macroniveau geen andere noemenswaardige verschuivingen hebben plaatsgevonden dan de introductie van het GOK-ondersteuningsbeleid. Ook al blijft het GOK-decreet (met allerlei verwante regelgeving in zijn kielzog) een heel belangrijke mijlpaal in het beleid, toch kunnen we niet ontkennen dat andere beleidsmaatregelen uit dezelfde periode mogelijk ook een rol hebben gespeeld (bv. de invoering van schooltoelagen vanaf het kleuteronderwijs, het kleuterparticipatieplan, de maximumfactuur in het basisonderwijs, de uitbouw van OKAN). Daarnaast hebben ook contextfactoren, zoals de sterke toename van het aantal allochtone en anderstalige leerlingen, de toegenomen schoolse segregatie, het toenemend lerarentekort, de crisis van 2008-2013 en de versplintering van gezinnen, mogelijk de effecten van het GOK-beleid afgeremd. Het statistische ‘effect’ dat we vaststellen is met andere woorden geen sluitend bewijs van een éénduidig causaal effect (dat enkel in laboratorium-condities zou kunnen gemeten worden). Een belangrijke actor in het tot stand brengen van de kansengelijkheid blijft ook de individuele school. Databeperkingen maken het onmogelijk om dit niveau van variantie op te nemen in onze analyses en dus uitspraken ten gronde te doen over de effectiviteit van het GOK-beleid. De grote variantie in een aantal (interactie)effecten van de GOK-criteria in de statistische

modellen wijst alvast op belangrijke verschillen in de invloed van het GOK-beleid op langetermijntuitkomsten. Het is aannemelijk dat althans een deel van deze variantie kan verklaard worden door verschillen in school-specifiek GOK-beleid. Met andere woorden: het is aannemelijk dat sommige scholen er beter in geslaagd zijn dan andere scholen om de kloof tussen GOK- en niet-GOK-leerlingen te verkleinen. De vraag of scholen hun autonomie bij de implementatie van het GOK-beleid goed hebben gebruikt, konden we in dit onderzoek helaas niet beantwoorden.

De moeilijkheid om éénduidige effecten te meten kan ten slotte deels te wijten zijn aan het feit dat het beleid vóór en na 2002 minder zwart-wit verschilt dan de analyse veronderstelt. Ook vóór 2002 ontvingen scholen al bijkomende middelen - weliswaar minder - voor leerlingen uit kansengroepen. En na 2002 is het ondersteuningsbeleid ook stapsgewijze versterkt. Daardoor kunnen gunstige effecten onderschat zijn.

De statistische 'effecten' die we al dan niet vaststellen zijn dus slechts 'de best mogelijke indicaties' van het al dan niet bestaan van causale effecten van het GOK-ondersteuningsbeleid. Toch mag deze nuancering niet als alibi gebruikt worden om de weinig overtuigende effecten van het GOK-beleid weg te moffelen. In andere rapporten (Franck & Nicaise, 2019; Juchtmans & Nicaise, 2020) worden een aantal gebreken ontleed, en worden voorstellen besproken ter versterking van dit beleid. In wat volgt geven we slechts enkele bedenkingen weer die rechtstreeks met deze analyses te maken hebben.

- Het feit dat jongeren met een niet-EU migratieachtergrond meer baat hebben gehad dan andere doelgroepen kan te maken hebben met hun grotere 'zichtbaarheid' op school. De scholen krijgen immers wel cijfergegevens over het aantal doelgroepleerlingen waarvoor ze bijkomende lestijden of middelen krijgen, maar geen namenlijsten. Voor scholen is het dan 'gissen' welke leerlingen tot de geïdentificeerde kansengroepen behoren. Voor jongeren met een migratieachtergrond is dat gemakkelijk af te leiden van hun uiterlijk en/of taalvaardigheid in het Nederlands; bij autochtone leerlingen met laaggeschoolde ouders en/of een laag gezinsinkomen is de kansarmoede niet onmiddellijk zichtbaar. Het is daarom belangrijk dat de overheid (Agodi) aan de scholen ook de nodige informatie over individuele leerlingen doorgeeft - uiteraard met respect voor de privacy, en zonder dat dit scholen verplicht om exclusief deze leerlingen extra ondersteuning aan te bieden. Zonder deze informatie hebben de scholen immers ook geen basisinformatie om hun eigen GOK-beleid te evalueren.
- Uiteraard hangt de effectiviteit van het GOK-beleid niet alleen af van duidelijke informatie. Het gaat ook om verdunding van schoolteams, verruiming van het arsenaal aan instrumenten op schoolniveau, en noodzakelijke structuurhervormingen ter bevordering van gelijke onderwijskansen. In ander onderzoek (Franck & Nicaise, 2019; Juchtmans e.a., 2011; 2016; 2020) worden een aantal werkpunten en beleidsaanbevelingen uitgewerkt.
- Een andere opvallende vaststelling betreft de overstap naar het hoger onderwijs. Dankzij het GOK-beleid is de participatiekloof tussen autochtone Vlamingen en niet-EU migranten afgenomen van 24 procentpunten in 2003 tot 17 procentpunten in 2018. Die inhaaloperatie is quasi-uitsluitend toe te schrijven aan het verminderd risico van vroegtijdig schoolverlaten bij de niet-EU migranten. Eénmaal wanneer zij een diploma SO op zak hebben, bedraagt het verschil in doorstroomkansen naar het HO slechts 10 procentpunten. Na controle voor verschillen in SES (opleiding moeder en tewerkstellings situatie ouders) is er geen (significant) verschil meer in doorstromingskansen naar het HO tussen autochtone Vlamingen en niet-EU

migranten. Dit betekent tegelijk ook dat de ongelijkheid in het SO, die resulteert in een verhoogd risico op vroegtijdig schoolverlaten, het struikelblok bij uitstek blijft voor de niet-EU migranten.

Bibliografie

Franck, E. & Nicaise, I. (2018a), *Ongelijkheden in het Vlaamse onderwijssysteem: verbetering in zicht? Een vergelijking tussen PISA 2003 en 2015*, Leuven: HIVA / Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek.

Franck, E. & Nicaise, I. (2018b), Iets gelijker, maar helaas niet beter. Trends in het Vlaamse onderwijs, in : Coene J., Raeymaeckers P., Hubeau B., Goedemé T., Remme R., Van Haarlem A. (red., 2018), *Armoede en Sociale Uitsluiting – Jaarboek 2018*, Leuven: Acco, p.123-148

Franck, E., Ünver, Ö., & Nicaise, I. (2019) De invloed van school- en systeemkenmerken op (on)gelijke onderwijsuitkomsten naar sociale herkomst en thuistaal: vergelijkende analyse op PISA 2015. Leuven: HIVA / Hamburg: IEA/ Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek

Juchtmans, G., & Nicaise, I. (2011). *Implementatie van het Gelijke Onderwijskansenbeleid op school- en klasniveau in het Vlaamse basisonderwijs: een kwalitatief onderzoek* (SSL-rapport nr. SSL/OD1/2010.27). Geraadpleegd via OD1_2010_27_Juchtmans_implementatie_GOK.pdf

Juchtmans G., Vandenbroucke A. (2013). *10 jaar gelijke onderwijskansen op school: tussen trouw aan het beleid en aanpassingsvermogen*. Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen (Leuven).

Juchtmans, G. & Nicaise, I. (2020), *Naar een versterking van het Vlaamse gelijke-onderwijskansenbeleid. Verslag van een consensusbevraging van experts*, Leuven: HIVA/Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek

Ooghe, E. (2011). *The impact of equal educational opportunity funds: a regression discontinuity design*. CES – Discussion Paper Series DPS11.08, (5667), 1-22.

Vandevoort, L., Bakelants, H., & Nicaise, I. (2020). *Compensatiefinanciering in het gewoon basis- en secundair onderwijs. Case studies naar de implementatie van compensatiefinanciering in Vlaanderen, Nederland, Engeland en Frankrijk*, Leuven: HIVA/Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek

Bijlagen

Tabel A.1. Aantallen vroegtijdige schoolverlaters (Ja/Nee) onder 18-24-jarigen, Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018

EAK-golf	Vroegtijdig schoolverlaten			
	Absoluut (ongewogen)		Relatief (gewogen)	
	<u>Nee</u>	<u>Ja</u>	<u>Nee</u>	<u>VSV</u>
2003	3862	540	87,6%	12,4%
2004	4051	488	89,1%	10,9%
2005	4109	481	89,5%	10,5%
2006	4194	459	90,1%	9,9%
2007	4111	402	90,9%	9,1%
2008	3936	350	91,6%	8,4%
2009	3970	366	91,5%	8,5%
2010	3803	387	90,5%	9,5%
2011	3710	374	90,5%	9,5%
2012	3563	319	91,5%	8,5%
2013	3702	295	92,4%	7,6%
2014	3863	286	93,1%	6,9%
2015	3488	266	92,8%	7,2%
2016	3449	238	93,3%	6,7%
2017	4922	351	92,8%	7,2%
2018	4688	331	92,7%	7,3%

Tabel A.2. Aantallen vroegtijdige schoolverlaters (Ja/Nee) onder 18-24-jarigen naar achtergrondkenmerken, Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018, absolute aantallen (ongewogen)

	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	1881	322	1975	294	2034	300	2069	276	2081	251	1951	203	2046	218	1903	234
Vrouw	1981	218	2076	194	2075	181	2125	183	2030	151	1985	147	1924	148	1900	153
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	2151	145	2284	123	2451	114	2574	109	2604	110	2476	95	2659	123	2551	133
Laaggeschoold	1711	395	1767	365	1658	367	1620	350	1507	292	1460	255	1311	243	1252	254
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	2068	131	2180	112	2274	109	2367	124	2327	108	2263	92	2402	102	2241	110
Laaggeschoold	1794	409	1871	376	1835	372	1827	335	1784	294	1673	258	1568	264	1562	277
Migratieachtergrond																
België	2987	327	3190	298	3221	279	3325	261	3262	226	3103	217	3153	223	2923	219
EU	593	121	633	105	611	98	598	101	553	82	593	76	545	66	599	73
Niet EU	282	92	228	85	277	104	271	97	296	94	240	57	272	77	281	95
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	527	156	447	149	475	134	455	144	417	125	399	113	476	105	378	131
1 ouder tewerkgesteld	1291	219	1346	175	1255	185	1327	165	1239	140	1165	108	1110	130	1122	117
2 ouders tewerkgesteld	2044	165	2258	164	2379	162	2412	150	2455	137	2372	129	2384	131	2303	139
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	2925	321	3046	309	3072	287	3158	273	3099	234	2900	207	2971	223	2790	214
Alleenstaande ouder	531	114	562	89	590	82	619	86	609	77	613	64	601	58	629	70
Andere	406	105	443	90	447	112	417	100	403	91	423	79	398	85	384	103
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	182	70	150	62	183	70	173	74	166	70	145	53	154	53	121	65
2 criteria	310	80	266	94	252	87	247	77	262	65	242	56	277	60	269	75
1 criterium	1354	273	1460	225	1357	221	1333	215	1198	171	1180	154	1043	146	1010	135
Geen criteria	2016	117	2175	107	2317	103	2441	93	2485	96	2369	87	2496	107	2403	112

(Vervolg)

	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	1821	1821	1761	190	1859	185	1961	177	1805	168	1735	153	2432	207	2315	205
Vrouw	1889	1889	1802	129	1843	110	1902	109	1683	98	1714	85	2490	144	2373	126
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	2576	2576	2474	106	2631	95	2740	112	2529	91	2476	98	3598	140	3520	133
Laaggeschoold	1134	1134	1089	213	1071	200	1123	174	959	175	973	140	1324	211	1168	198
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	2295	2295	2207	82	2318	93	2502	83	2328	78	2293	72	3333	137	3266	119
Laaggeschoold	1415	1415	1356	237	1384	202	1361	203	1160	188	1156	166	1589	214	1422	212
Migratieachtergrond																
België	2926	2926	2775	172	2847	154	2915	149	2632	123	2583	122	3683	169	3526	174
EU	529	529	479	78	560	69	631	70	542	72	530	51	775	93	772	86
Niet EU	255	255	309	69	295	72	317	67	314	71	336	65	464	89	390	71
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	340	340	332	100	299	84	336	75	299	87	285	71	380	89	358	96
1 ouder tewerkgesteld	948	948	883	106	966	96	918	99	850	90	811	72	1169	115	1072	125
2 ouders tewerkgesteld	2422	2422	2348	113	2437	115	2609	112	2339	89	2353	95	3373	147	3258	110
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	2733	2733	2628	177	2731	163	2838	155	2497	138	2525	136	3576	218	3449	188
Alleenstaande ouder	616	616	623	81	669	70	658	72	670	73	659	47	931	69	910	75
Andere	361	361	312	61	302	62	367	59	321	55	265	55	415	64	329	68
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	118	118	148	46	109	50	132	39	117	44	126	38	185	41	148	40
2 criteria	229	229	216	64	249	48	244	50	252	60	243	49	345	84	294	72
1 criterium	917	917	854	116	840	110	892	99	717	81	730	64	923	98	884	101
Geen criteria	2446	2446	2345	93	2504	87	2595	98	2402	81	2350	87	3469	128	3362	118

Tabel A.3. Aandeel vroegtijdige schoolverlaters (Ja/Nee) onder 18-24-jarigen naar achtergrondkenmerken, Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018 (gewogen %)

	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	85,4	14,6	86,9	13,1	87,0	13,0	88,2	11,8	89,2	10,8	90,4	9,6	90,3	9,7	88,6	11,4
Vrouw	90,0	10,0	91,4	8,6	92,2	7,8	92,1	7,9	92,7	7,3	92,9	7,1	92,8	7,2	92,3	7,7
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	93,6	6,4	94,9	5,1	95,4	4,6	96,0	4,0	95,8	4,2	96,2	3,8	95,6	4,4	94,9	5,1
Laaggeschoold	81,0	19,0	82,5	17,5	81,9	18,1	82,2	17,8	83,6	16,4	84,7	15,3	84,2	15,8	82,4	17,6
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	93,9	6,1	95,2	4,8	95,3	4,7	95,1	4,9	95,5	4,5	96,1	3,9	96,0	4,0	95,2	4,8
Laaggeschoold	81,3	18,7	82,9	17,1	83,2	16,8	84,4	15,6	85,5	14,5	86,3	13,7	85,4	14,6	84,4	15,6
Migratieachtergrond																
België	90,0	10,0	91,3	8,7	92,0	8,0	92,9	7,1	93,4	6,6	93,4	6,6	93,4	6,6	92,8	7,2
EU	82,7	17,3	85,8	14,2	86,1	13,9	85,2	14,8	86,5	13,5	88,3	11,7	89,1	10,9	89,4	10,6
Niet EU	75,7	24,3	72,7	27,3	73,3	26,7	73,2	26,8	76,3	23,7	80,1	19,9	78,1	21,9	73,6	26,4
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	76,9	23,1	74,4	25,6	78,2	21,8	75,9	24,1	77,0	23,0	77,3	22,7	82,1	17,9	73,5	26,5
1 ouder tewerkgesteld	85,3	14,7	88,5	11,5	87,1	12,9	88,9	11,1	89,9	10,1	91,3	8,7	89,3	10,7	90,6	9,4
2 ouders tewerkgesteld	92,5	7,5	93,1	6,9	93,6	6,4	94,2	5,8	94,4	5,6	94,8	5,2	94,8	5,2	94,1	5,9
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	90,1	9,9	90,7	9,3	91,5	8,5	92,1	7,9	92,8	7,2	93,2	6,8	92,9	7,1	92,8	7,2
Alleenstaande ouder	81,9	18,1	86,1	13,9	87,7	12,3	87,9	12,1	88,7	11,3	90,1	9,9	91,2	8,8	89,9	10,1
Andere	79,6	20,4	82,8	17,2	79,9	20,1	80,3	19,7	81,9	18,1	84,2	15,8	82,8	17,2	77,7	22,3
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	72,3	27,7	70,5	29,5	73,5	26,5	69,8	30,2	71,2	28,8	71,7	28,3	75,0	25,0	63,7	36,3
2 criteria	79,2	20,8	73,2	26,8	73,8	26,2	75,9	24,1	79,8	20,2	81,4	18,6	82,2	17,8	78,3	21,7
1 criterium	83,0	17,0	86,3	13,7	85,9	14,1	86,3	13,7	87,3	12,7	88,2	11,8	87,6	12,4	87,6	12,4
Geen criteria	94,5	5,5	95,4	4,6	95,6	4,4	96,4	3,6	96,2	3,8	96,4	3,6	95,9	4,1	95,5	4,5

(Vervolg)

	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	87,9	12,1	89,7	10,3	90,5	9,5	91,8	8,2	91,4	8,6	91,5	8,5	91,0	9,0	90,5	9,5
Vrouw	93,2	6,8	93,3	6,7	94,4	5,6	94,4	5,6	94,3	5,7	95,2	4,8	94,7	5,3	94,9	5,1
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	94,9	5,1	95,8	4,2	96,4	3,6	96,1	3,9	96,5	3,5	96,0	4,0	96,2	3,8	96,3	3,7
Laaggeschoold	82,1	17,9	83,1	16,9	83,9	16,1	86,4	13,6	84,2	15,8	87,3	12,7	84,9	15,1	83,2	16,8
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	94,8	5,2	96,4	3,6	96,1	3,9	96,8	3,2	96,8	3,2	96,8	3,2	96,0	4,0	96,2	3,8
Laaggeschoold	84,4	15,6	84,6	15,4	86,8	13,2	86,9	13,1	85,7	14,3	87,3	12,7	86,5	13,5	85,4	14,6
Migratieachtergrond																
België	92,5	7,5	94,0	6,0	94,9	5,1	95,2	4,8	95,7	4,3	95,4	4,6	95,7	4,3	95,1	4,9
EU	88,3	11,7	85,4	14,6	88,8	11,2	89,8	10,2	87,7	12,3	90,9	9,1	89,9	10,1	89,3	10,7
Niet EU	76,9	23,1	81,6	18,4	79,4	20,6	82,5	17,5	81,0	19,0	83,2	16,8	80,6	19,4	82,5	17,5
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	78,4	21,6	76,1	23,9	76,7	23,3	81,4	18,6	77,4	22,6	79,8	20,2	76,6	23,4	73,8	26,2
1 ouder tewerkgesteld	86,5	13,5	89,4	10,6	91,1	8,9	90,4	9,6	90,1	9,9	91,6	8,4	91,2	8,8	89,7	10,3
2 ouders tewerkgesteld	94,4	5,6	95,2	4,8	95,4	4,6	95,9	4,1	96,4	3,6	96,0	4,0	95,8	4,2	96,6	3,4
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	92,7	7,3	93,5	6,5	94,4	5,6	94,8	5,2	94,8	5,2	94,8	5,2	94,0	6,0	94,6	5,4
Alleenstaande ouder	88,8	11,2	87,6	12,4	89,9	10,1	90,2	9,8	89,5	10,5	93,1	6,9	93,0	7,0	91,0	9,0
Andere	79,5	20,5	83,7	16,3	82,6	17,4	85,9	14,1	85,7	14,3	82,5	17,5	82,5	17,5	78,4	21,6
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	70,5	29,5	76,2	23,8	66,4	33,6	76,5	23,5	72,3	27,7	76,2	23,8	75,2	24,8	74,6	25,4
2 criteria	80,3	19,7	76,5	23,5	83,6	16,4	83,3	16,7	80,4	19,6	83,3	16,7	78,9	21,1	76,2	23,8
1 criterium	85,8	14,2	87,7	12,3	88,5	11,5	90,0	10,0	89,8	10,2	91,7	8,3	91,3	8,7	89,7	10,3
Geen criteria	95,1	4,9	96,1	3,9	96,6	3,4	96,4	3,6	96,8	3,2	96,3	3,7	96,5	3,5	96,6	3,4

Tabel A. 4. Aandeel vroegtijdig schoolverlaters naar achtergrondkenmerken en cohorte (pre-GOK en GOK), gewogen %

	Cohorte	
	Pre-GOK	GOK
Opleidingsniveau moeder		
Niet laaggeschoold	5,1	3,0
Laaggeschoold	18,4	12,3
Migratieachtergrond		
België	8,2	3,8
EU	14,7	7,9
Niet-EU	26,5	12,5
Tewerkstellingssituatie ouders		
0 ouders tewerkgesteld	24,4	17,6
1 ouder tewerkgesteld	12,1	7,8
2 ouders tewerkgesteld	6,6	3,1
Aantal vervulde GOK-criteria		
3 criteria	30,4	18,0
2 criteria	23,3	16,2
1 criterium	14,6	8,0
Geen criteria	4,6	2,8

Tabel A.5. Geschatte parameters van logit-regressie 'kans op vroegtijdig schoolverlaten', interventiegroep o.b.v. GOK-criteria

	Model 1			Model 2		
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>
Constante	-3,127	,039	,000	-3,805	,048	,000
Opleidingsniveau moeder (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold	1,136	,045	,000	,897	,047	,000
Migratiestatus (ref = België)						
EU	,235	,051	,000	,110	,054	,043
Niet EU	,487	,063	,000	,442	,065	,000
Tewerkstellingssituatie ouders (ref = 2 ouders tewerkgesteld)						
0 ouders tewerkgesteld	,722	,062	,000	,536	,064	,000
1 ouder tewerkgesteld	,353	,047	,000	,304	,047	,000
Cohorte (ref = pre-GOK)						
GOK	-,586	,103	,000	-,444	,104	,000
Interactie opleidingsniveau moeder x cohorte						
Laaggeschoold	-,027	,141	,849	-,036	,138	,795
Interactie migratieachtergrond x cohorte						
EU	-,056	,163	,731	-,047	,164	,773
Niet EU	-,498	,206	,016	-,585	,208	,005
Interactie tewerkstellingssituatie ouders x cohorte						
0 ouders tewerkgesteld	,499	,207	,016	,419	,206	,042
1 ouder tewerkgesteld	,211	,160	,188	,168	,160	,295
Geslacht (ref = vrouw)						
Man				,590	,038	,000
Opleidingsniveau vader (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold				,676	,046	,000
Gezinssituatie (ref = koppel met afhankelijke kinderen)						
Alleenstaande ouder				,310	,051	,000
Andere				,602	,049	,000

(vervolg)

	Model 1	Model 2
Deviance	2624459,2	2545844,8
Chi ²	2106,17	2761,15
df	11	15
p	,000	,000
Pseudo R ²	,096	,123
N	41052	41052

Tabel A.6. Geschatte parameters van logit-regressie 'kans op vroegtijdig schoolverlaten', interventiegroep o.b.v. GOK-criteria

	Model 1			Model 2		
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>
Constante	-3,032	,037	,000	-3,743	,048	,000
Aantal vervulde GOK-criteria (ref = 0 criteria)						
3 criteria	2,205	,065	,000	1,745	,073	,000
2 criteria	1,842	,061	,000	1,394	,067	,000
1 criterium	1,269	,046	,000	,983	,050	,000
Cohorte (ref = pre-GOK)						
GOK	-,499	,098	,000	-,363	,098	,000
Interactie vervulde GOK-criteria x cohorte						
3 criteria	-,193	,230	,400	-,386	,220	,079
2 criteria	,047	,192	,808	,039	,192	,840
1 criterium	-,184	,144	,200	-,233	,144	,106
Geslacht (ref = vrouw)						
Man				,589	,038	,000
Opleidingsniveau vader (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold				,701	,046	,000
Gezinsituatie (ref = koppel met afhankelijke kinderen)						
Alleenstaande ouder				,343	,050	,000
Andere				,622	,049	,000

(Vervolg)

	Model 1	Model 2
Deviance	2638266,4	2554342,8
Chi ²	1922,03	2649,87
df	7	11
p	,000	,000
Pseudo R ²	,091	,120
N	41052	41052

Tabel A.7. Samenstelling GOK-doelgroepen naar achtergrondkenmerken voor en na invoering GOK (gewogen %)

	Opleidingsniveau moeder				Migratieachtergrond					
	Laaggeschoold		Niet-laaggeschoold		Niet EU		EU		België	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht										
Man	50,1	50,0	51,7	51,5	46,7	50,5	50,4	51,7	51,7	51,1
Vrouw	49,9	50,0	48,3	48,5	53,3	49,5	49,6	48,3	48,3	48,9
Opleidingsniveau moeder										
Niet laaggeschoold	-	-	-	-	13,8	18,5	46,4	64,1	64,2	83,6
Laaggeschoold	-	-	-	-	86,2	81,5	53,6	35,9	35,8	16,4
Opleidingsniveau vader										
Niet laaggeschoold	27,7	31,8	71,4	82,2	15,6	22,7	37,2	56,4	60,0	78,7
Laaggeschoold	72,3	68,2	28,6	17,8	84,4	77,3	62,8	43,6	40,0	21,3
Migratieachtergrond										
België	63,5	43,5	85,4	82,0	-	-	-	-	-	-
EU	19,3	23,2	12,5	15,3	-	-	-	-	-	-
Niet EU	17,2	33,3	2,1	2,8	-	-	-	-	-	-
Tewerkstellingssituatie ouders										
0 ouders tewerkgesteld	26,3	23,4	4,6	2,9	68,3	38,9	27,5	15,5	5,0	2,0
1 ouder tewerkgesteld	36,8	40,3	27,8	18,4	24,6	41,8	45,9	40,1	29,6	17,8
2 ouders tewerkgesteld	36,9	36,3	67,6	78,7	7,1	19,3	26,5	44,4	65,5	80,2
Gezinssituatie										
Koppel met afhankelijke kinderen	65,3	67,1	74,9	79,4	63,8	67,7	50,6	61,9	75,6	80,8
Alleenstaande ouder	15,3	26,4	14,6	19,3	14,2	23,4	31,3	34,5	11,6	17,6
Andere	19,5	6,5	10,6	1,3	22,0	8,9	18,1	3,6	12,8	1,5

(Vervolg)

	Tewerkstellingssituatie ouders						Vervulde GOK-criteria							
	0 ouders		1 ouder		2 ouders		3 criteria		2 criteria		1 criterium		Geen criteria	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht														
Man	48,0	48,8	51,2	53,6	51,7	50,5	44,7	47,2	49,5	48,8	51,3	52,5	51,7	51,2
Vrouw	52,0	51,2	48,8	46,4	48,3	49,5	55,3	52,8	50,5	51,2	48,7	47,5	48,3	48,8
Opleidingsniveau moeder														
Niet laaggeschoold	18,9	24,9	50,2	55,3	71,0	85,5	0,0	0,0	4,4	5,0	9,4	17,7	100,0	100,0
Laaggeschoold	81,1	75,1	49,8	44,7	29,0	14,5	100,0	100,0	95,6	95,0	90,6	82,3	0,0	0,0
Opleidingsniveau vader														
Niet laaggeschoold	13,6	17,9	48,8	57,0	64,9	79,1	4,7	5,0	15,3	21,8	36,1	45,2	73,3	83,9
Laaggeschoold	86,4	82,1	51,2	43,0	35,1	20,9	95,3	95,0	84,7	78,2	63,9	54,8	26,7	16,1
Migratieachtergrond														
België	27,3	17,1	71,0	52,4	91,4	85,4	0,0	0,0	32,4	9,7	78,6	61,6	88,7	85,4
EU	30,6	32,1	22,4	28,7	7,5	11,5	0,0	0,0	39,7	21,0	18,8	29,8	11,3	14,6
Niet EU	42,1	50,9	6,6	18,9	1,1	3,1	100,0	100,0	27,9	69,3	2,5	8,6	0,0	0,0
Tewerkstellingssituatie ouders														
0 ouders tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0	76,5	35,7	6,9	9,0	0,0	0,0
1 ouder tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	19,3	48,6	45,1	41,1	28,5	18,3
2 ouders tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	4,2	15,6	48,0	49,9	71,5	81,7
Gezinssituatie														
Koppel met afhankelijke kinderen	56,3	53,8	68,2	67,9	75,9	81,8	61,3	52,7	56,4	68,4	67,4	69,4	75,9	80,1
Alleenstaande ouder	19,1	31,3	17,3	28,7	12,4	17,2	13,2	26,8	19,1	25,3	15,8	27,5	13,8	18,7
Andere	24,6	14,9	14,5	3,3	11,7	1,0	25,5	20,6	24,4	6,3	16,9	3,2	10,2	1,2

Tabel A.8. Deelname HO (Ja/Nee) onder 18-tot-20-jarigen (met diploma SO), Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018

EAK-golf	18-20 jarigen				Diploma SO			
	Absoluut (ongewogen)		Relatief (gewogen)		Absoluut (ongewogen)		Relatief (gewogen)	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
2003	1152	681	62,8	37,2	382	659	36,8	63,2
2004	1165	765	59,8	40,2	411	743	35,0	65,0
2005	1155	779	59,6	40,4	384	755	33,8	66,2
2006	1102	901	55,1	44,9	350	873	28,8	71,2
2007	1130	946	54,5	45,5	356	919	28,2	71,8
2008	1082	804	57,5	42,5	359	774	32,0	68,0
2009	1028	940	52,2	47,8	320	899	26,3	73,7
2010	1039	844	54,7	45,3	300	808	26,9	73,1
2011	974	876	52,4	47,6	318	839	27,5	72,5
2012	911	815	53,3	46,7	298	777	28,0	72,0
2013	889	780	53,9	46,1	298	758	28,3	71,7
2014	913	852	52,2	47,8	289	824	26,7	73,3
2015	812	774	50,7	49,3	246	749	24,8	75,2
2016	790	821	49,5	50,5	240	787	23,0	77,0
2017	1112	1219	47,2	52,8	282	1086	19,7	80,3
2018	1034	1157	46,6	53,4	212	928	19,3	80,7

Tabel A 9. Aantal deelnemers aan HO (Ja/Nee) onder 18-tot-20-jarigen naar achtergrondkenmerken, Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018, absolute aantallen (ongewogen)

	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	635	290	651	328	657	354	623	388	649	396	625	336	586	429	584	386
Vrouw	517	391	514	437	498	425	479	513	481	550	457	468	442	511	455	458
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	533	494	539	561	563	585	542	703	579	733	555	641	548	776	584	702
Laaggeschoold	619	187	626	204	592	194	560	198	551	213	527	163	480	164	455	142
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	504	462	500	518	515	536	491	650	497	654	494	579	473	689	502	625
Laaggeschoold	648	219	665	247	640	243	611	251	633	292	588	225	555	251	537	219
Migratieachtergrond																
België	825	540	867	631	847	664	790	764	824	785	807	675	768	790	734	698
EU	191	105	192	109	186	86	185	113	174	119	176	99	148	115	188	103
Niet EU	136	36	106	25	122	29	127	24	132	42	99	30	112	35	117	43
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	192	40	165	51	173	41	176	48	173	50	155	41	145	57	123	43
1 ouder tewerkgesteld	393	220	391	207	373	197	371	244	382	250	345	204	296	230	326	187
2 ouders tewerkgesteld	567	421	609	507	609	541	555	609	575	646	582	559	587	653	590	614
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	898	575	914	651	900	664	816	768	842	812	791	679	778	794	786	712
Alleenstaande ouder	207	101	198	103	201	104	233	126	232	123	230	122	198	137	210	123
Andere	47	5	53	11	54	11	53	7	56	11	61	3	52	9	43	9
Aantal vervulde GOK-criteria																
3 criteria	80	17	62	15	74	15	89	9	74	17	67	16	61	16	51	13
2 criteria	119	25	118	23	106	22	85	35	108	34	85	23	98	28	94	31
1 criterium	469	162	475	189	453	175	426	173	418	186	410	140	358	152	354	127
Geen criteria	484	477	510	538	522	567	502	684	530	709	520	625	511	744	540	673

(Vervolg)

	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	565	369	524	331	488	340	547	395	468	353	458	352	675	510	609	513
Vrouw	409	507	387	484	401	440	366	457	344	421	332	469	437	709	425	644
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	557	713	554	692	544	668	556	726	504	665	475	688	666	1042	664	987
Laaggeschoold	417	163	357	123	345	112	357	126	308	109	315	133	446	177	370	170
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	491	641	443	617	473	597	484	661	459	621	429	644	644	975	610	926
Laaggeschoold	483	235	468	198	416	183	429	191	353	153	361	177	468	244	424	231
Migratieachtergrond																
België	706	753	648	687	615	649	624	688	573	632	517	666	716	971	707	910
EU	162	90	146	90	170	94	178	117	132	110	161	100	227	166	197	164
Niet EU	106	33	117	38	104	37	111	47	107	32	112	55	169	82	130	83
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	113	35	110	23	100	22	102	41	94	34	96	39	119	46	128	63
1 ouder tewerkgesteld	301	169	272	144	262	167	268	150	245	142	226	148	363	228	285	219
2 ouders tewerkgesteld	560	672	529	648	527	591	543	661	473	598	468	634	630	945	621	875
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	712	735	661	684	628	640	659	702	557	633	570	674	833	981	747	938
Alleenstaande ouder	205	135	220	121	231	137	215	137	218	136	183	140	233	218	248	203
Andere	57	6	30	10	30	3	39	13	37	5	37	7	46	20	39	16
Aantal vervulde GOK-criteria																
3 criteria	43	14	51	12	38	7	44	15	38	6	46	22	59	25	44	28
2 criteria	90	22	86	18	96	23	86	30	88	26	86	33	134	51	116	47
1 criterium	327	145	259	112	243	104	266	109	219	105	213	95	289	128	264	138
Geen criteria	514	695	515	673	512	646	517	698	467	637	445	671	630	1015	610	944

Tabel A.10. Kans op deelname aan HO (Ja/Nee) onder alle 18-tot-20-jarigen naar achtergrondkenmerken, Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018, relatieve aantallen (gewogen %)

	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	68,4	31,6	65,7	34,3	64,9	35,1	61,9	38,1	62,3	37,7	65,4	34,6	58,0	42,0	59,3	40,7
Vrouw	57,0	43,0	53,7	46,3	53,9	46,1	48,1	51,9	46,8	53,2	49,2	50,8	46,3	53,7	49,9	50,1
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	51,8	48,2	48,2	51,8	49,0	51,0	43,7	56,3	44,3	55,7	46,6	53,4	41,3	58,7	45,1	54,9
Laaggeschoold	77,0	23,0	75,2	24,8	75,4	24,6	73,7	26,3	72,0	28,0	76,7	23,3	74,4	25,6	75,6	24,4
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	51,6	48,4	48,2	51,8	48,9	51,1	43,2	56,8	43,0	57,0	46,4	53,6	40,5	59,5	43,7	56,3
Laaggeschoold	75,5	24,5	72,9	27,1	72,4	27,6	71,0	29,0	68,9	31,1	72,2	27,8	68,8	31,2	71,0	29,0
Migratieachtergrond																
België	60,2	39,8	57,3	42,7	55,9	44,1	51,0	49,0	51,3	48,7	54,5	45,5	49,2	50,8	50,5	49,5
EU	65,1	34,9	63,0	37,0	68,6	31,4	61,8	38,2	59,1	40,9	64,6	35,4	55,8	44,2	64,1	35,9
Niet EU	79,4	20,6	80,9	19,1	80,5	19,5	83,7	16,3	75,5	24,5	76,3	23,7	76,1	23,9	74,1	25,9
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	83,0	17,0	76,2	23,8	81,1	18,9	78,7	21,3	77,6	22,4	79,5	20,5	70,7	29,3	74,5	25,5
1 ouder tewerkgesteld	64,2	35,8	64,7	35,3	65,4	34,6	59,9	40,1	59,9	40,1	62,9	37,1	55,6	44,4	63,2	36,8
2 ouders tewerkgesteld	57,3	42,7	54,0	46,0	52,8	47,2	48,0	52,0	47,4	52,6	51,1	48,9	47,6	52,4	48,2	51,8
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	60,8	39,2	57,7	42,3	57,6	42,4	51,6	48,4	50,9	49,1	53,9	46,1	49,6	50,4	51,9	48,1
Alleenstaande ouder	67,7	32,3	65,7	34,3	64,9	35,1	64,9	35,1	65,4	34,6	65,6	34,4	58,1	41,9	62,7	37,3
Andere	90,0	10,0	82,3	17,7	83,1	16,9	87,5	12,5	82,8	17,2	94,9	5,1	84,1	15,9	81,4	18,6
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	82,7	17,3	80,8	19,2	83,5	16,5	90,6	9,4	81,0	19,0	81,2	18,8	78,6	21,4	80,9	19,1
2 criteria	83,3	16,7	83,7	16,3	82,7	17,3	71,1	28,9	75,7	24,3	78,5	21,5	77,1	22,9	75,5	24,5
1 criterium	74,4	25,6	71,1	28,9	72,1	27,9	70,7	29,3	69,2	30,8	74,8	25,2	70,0	30,0	72,5	27,5
Geen criteria	50,3	49,7	47,9	52,1	47,9	52,1	42,5	57,5	42,8	57,2	45,6	54,4	40,6	59,4	44,1	55,9

(Vervolg)

	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	60,2	39,8	61,6	38,4	60,1	39,9	59,1	40,9	56,9	43,1	57,3	42,7	55,6	44,4	53,5	46,5
Vrouw	44,6	55,4	44,8	55,2	47,5	52,5	44,2	55,8	44,3	55,7	41,7	58,3	38,7	61,3	39,3	60,7
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	43,6	56,4	44,7	55,3	45,4	54,6	43,7	56,3	42,6	57,4	41,3	58,7	37,8	62,2	38,8	61,2
Laaggeschoold	71,2	28,8	75,5	24,5	76,4	23,6	74,2	25,8	73,7	26,3	70,1	29,9	71,5	28,5	70,4	29,6
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	43,0	57,0	41,8	58,2	44,6	55,4	42,9	57,1	42,0	58,0	40,6	59,4	39,9	60,1	38,9	61,1
Laaggeschoold	67,0	33,0	71,3	28,7	70,3	29,7	69,2	30,8	69,5	30,5	66,8	33,2	64,1	35,9	65,1	34,9
Migratieachtergrond																
België	47,8	52,2	48,8	51,2	49,0	51,0	47,8	52,2	47,0	53,0	44,1	55,9	42,0	58,0	41,8	58,2
EU	64,4	35,6	62,1	37,9	64,8	35,2	61,0	39,0	53,6	46,4	61,9	38,1	53,9	46,1	57,1	42,9
Niet EU	76,3	23,7	76,7	23,3	75,7	24,3	70,6	29,4	77,1	22,9	67,2	32,8	66,5	33,5	58,7	41,3
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	76,4	23,6	83,7	16,3	82,2	17,8	71,1	28,9	73,4	26,6	71,1	28,9	70,1	29,9	69,1	30,9
1 ouder tewerkgesteld	64,1	35,9	64,5	35,5	62,1	37,9	64,5	35,5	62,0	38,0	60,7	39,3	63,1	36,9	58,3	41,7
2 ouders tewerkgesteld	44,9	55,1	45,6	54,4	47,4	52,6	45,4	54,6	43,8	56,2	42,8	57,2	38,9	61,1	39,5	60,5
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	48,7	51,3	49,6	50,4	49,9	50,1	48,9	51,1	46,5	53,5	45,9	54,1	45,6	54,4	44,0	56,0
Alleenstaande ouder	60,7	39,3	65,0	35,0	63,7	36,3	61,3	38,7	60,3	39,7	57,5	42,5	50,3	49,7	52,0	48,0
Andere	90,5	9,5	73,6	26,4	91,7	8,3	76,5	23,5	88,3	11,7	86,2	13,8	68,0	32,0	75,9	24,1
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	77,8	22,2	83,3	16,7	86,2	13,8	75,2	24,8	86,1	13,9	67,2	32,8	69,4	30,6	63,1	36,9
2 criteria	78,8	21,2	81,1	18,9	81,3	18,7	73,7	26,3	77,9	22,1	72,0	28,0	74,0	26,0	73,3	26,7
1 criterium	68,2	31,8	71,5	28,5	70,7	29,3	71,2	28,8	67,1	32,9	69,4	30,6	66,6	33,4	64,3	35,7
Geen criteria	42,3	57,7	43,6	56,4	44,6	55,4	42,9	57,1	41,7	58,3	40,2	59,8	37,4	62,6	38,2	61,8

Tabel A.11. Aantal deelnemers aan HO (Ja/Nee) onder 18-tot-20-jarigen met een diploma SO naar achtergrondkenmerken, Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018, absolute aantallen (ongewogen)

	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	195	282	226	321	205	347	210	375	207	388	194	319	186	411	168	377
Vrouw	187	377	185	422	179	408	140	498	149	531	165	455	134	488	132	431
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	209	481	240	550	242	572	206	688	221	715	219	618	206	744	188	673
Laaggeschoold	173	178	171	193	142	183	144	185	135	204	140	156	114	155	112	135
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	207	446	228	512	219	523	176	639	188	636	190	559	172	661	158	598
Laaggeschoold	175	213	183	231	165	232	174	234	168	283	169	215	148	238	142	210
Migratieachtergrond																
België	315	522	334	614	303	643	280	736	292	761	292	651	257	754	239	672
EU	43	102	50	107	59	84	49	113	41	116	46	95	44	111	43	94
Niet EU	24	35	27	22	22	28	21	24	23	42	21	28	19	34	18	42
Tewerkstellingssituatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	38	37	45	46	35	39	37	47	30	50	34	39	27	54	31	41
1 ouder tewerkgesteld	123	214	125	199	116	188	112	234	101	242	102	198	77	221	83	171
2 ouders tewerkgesteld	221	408	241	498	233	528	201	592	225	627	223	537	216	624	186	596
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	316	559	340	634	315	645	273	742	287	790	271	654	253	758	243	687
Alleenstaande ouder	55	95	58	99	56	99	64	124	51	119	64	117	51	132	44	112
Andere	11	5	13	10	13	11	13	7	18	10	24	3	16	9	13	9
Aantal vervulde GOK-criteria																
3 criteria	18	17	17	13	12	15	13	9	13	17	14	14	9	15	11	13
2 criteria	14	22	23	20	20	19	21	34	17	34	21	23	18	27	19	29
1 criterium	153	155	146	182	123	167	121	161	115	177	111	135	97	144	90	121
Geen criteria	197	465	225	528	229	554	195	669	211	691	213	602	196	713	180	645

(Vervolg)

	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	172	355	172	316	150	331	168	387	142	340	144	340	195	448	131	419
Vrouw	146	484	126	461	148	427	121	437	104	409	96	447	87	638	81	509
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	215	686	216	663	218	649	218	705	178	647	174	665	197	936	164	801
Laaggeschoold	103	153	82	114	80	109	71	119	68	102	66	122	85	150	48	127
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	195	617	183	592	190	580	181	644	156	604	171	620	196	871	145	758
Laaggeschoold	123	222	115	185	108	178	108	180	90	145	69	167	86	215	67	170
Migratieachtergrond																
België	254	724	237	656	237	631	225	668	187	610	180	639	210	869	163	726
EU	46	84	41	87	49	91	49	112	36	108	39	100	40	149	33	134
Niet EU	18	31	20	34	12	36	15	44	23	31	21	48	32	68	16	68
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	21	33	21	20	20	21	13	39	21	32	15	36	23	41	16	45
1 ouder tewerkgesteld	84	159	70	141	72	165	71	142	63	136	59	142	78	199	36	174
2 ouders tewerkgesteld	213	647	207	616	206	572	205	643	162	581	166	609	181	846	160	709
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	260	701	227	653	225	619	223	678	175	612	191	646	230	871	178	760
Alleenstaande ouder	47	132	61	116	65	136	56	134	61	132	40	134	39	198	29	159
Andere	11	6	10	8	8	3	10	12	10	5	9	7	13	17	5	9
Aantal vervulde GOK-criteria																
3 criteria	8	13	9	10	4	6	4	14	5	5	9	20	16	21	4	23
2 criteria	16	21	14	16	19	23	16	28	19	26	17	27	20	44	15	36
1 criterium	86	136	68	106	62	102	55	104	59	98	41	92	52	108	38	99
Geen criteria	208	669	207	645	213	627	214	678	163	620	173	648	194	913	155	770

Tabel A.12. Kans op deelname aan HO (Ja/Nee) onder 18-tot-20-jarigen met een diploma SO naar achtergrondkenmerken, Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) 2003-2018, relatieve aantallen (gewogen %)

	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	40,6	59,4	40,3	59,7	37,1	62,9	36,3	63,7	34,8	65,2	38,6	61,4	31,4	68,6	30,4	69,6
Vrouw	33,6	66,4	30,1	69,9	30,7	69,3	21,8	78,2	22,4	77,6	26,4	73,6	21,8	78,2	23,6	76,4
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	30,5	69,5	29,6	70,4	29,8	70,2	23,2	76,8	23,9	76,1	26,5	73,5	21,8	78,2	21,7	78,3
Laaggeschoold	49,5	50,5	46,6	53,4	43,9	56,1	43,7	56,3	39,8	60,2	47,8	52,2	42,2	57,8	45,0	55,0
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	31,4	68,6	29,7	70,3	29,5	70,5	21,7	78,3	22,7	77,3	26,0	74,0	20,7	79,3	20,6	79,4
Laaggeschoold	46,3	53,7	44,4	55,6	41,9	58,1	43,0	57,0	38,2	61,8	43,8	56,2	38,5	61,5	40,4	59,6
Migratieachtergrond																
België	37,7	62,3	34,6	65,4	32,2	67,8	27,8	72,2	27,9	72,1	31,1	68,9	25,5	74,5	26,0	74,0
EU	29,2	70,8	30,8	69,2	41,0	59,0	30,3	69,7	26,4	73,6	33,9	66,1	28,0	72,0	30,6	69,4
Niet EU	41,5	58,5	55,5	44,5	44,1	55,9	46,1	53,9	35,9	64,1	43,6	56,4	36,4	63,6	31,6	68,4
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	50,9	49,1	49,6	50,4	47,5	52,5	44,7	55,3	38,3	61,7	48,1	51,9	32,1	67,9	42,8	57,2
1 ouder tewerkgesteld	36,8	63,2	37,6	62,4	38,4	61,6	32,2	67,8	29,1	70,9	34,3	65,7	25,8	74,2	33,0	67,0
2 ouders tewerkgesteld	35,2	64,8	32,0	68,0	30,6	69,4	25,6	74,4	26,8	73,2	29,5	70,5	25,9	74,1	23,4	76,6
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	36,3	63,7	34,2	65,8	33,0	67,0	27,0	73,0	26,7	73,3	29,7	70,3	25,2	74,8	25,7	74,3
Alleenstaande ouder	36,6	63,4	36,7	63,3	35,3	64,7	34,3	65,7	31,0	69,0	35,2	64,8	26,8	73,2	29,2	70,8
Andere	67,1	32,9	56,0	44,0	55,3	44,7	63,5	36,5	62,8	37,2	88,0	12,0	64,0	36,0	56,4	43,6
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	52,9	47,1	57,6	42,4	44,6	55,4	59,7	40,3	44,3	55,7	51,8	48,2	34,9	65,1	49,0	51,0
2 criteria	39,7	60,3	53,8	46,2	52,4	47,6	38,0	62,0	32,9	67,1	49,5	50,5	40,3	59,7	38,5	61,5
1 criterium	49,4	50,6	43,9	56,1	42,3	57,7	42,6	57,4	39,3	60,7	44,9	55,1	40,3	59,7	41,8	58,2
Geen criteria	30,1	69,9	29,1	70,9	29,4	70,6	22,8	77,2	23,7	76,3	26,5	73,5	21,6	78,4	21,7	78,3

(Vervolg)

	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Geslacht																
Man	32,1	67,9	34,7	65,3	31,8	68,2	32,0	68,0	29,7	70,3	29,5	70,5	29,3	70,7	24,9	75,1
Vrouw	23,7	76,3	22,4	77,6	25,3	74,7	21,5	78,5	20,4	79,6	17,4	82,6	11,2	88,8	14,2	85,8
Opleidingsniveau moeder																
Niet laaggeschoold	23,9	76,1	24,8	75,2	25,0	75,0	24,0	76,0	21,7	78,3	20,4	79,6	16,4	83,6	17,0	83,0
Laaggeschoold	39,6	60,4	43,0	57,0	43,4	56,6	39,4	60,6	39,7	60,3	34,5	65,5	35,0	65,0	32,1	67,9
Opleidingsniveau vader																
Niet laaggeschoold	24,1	75,9	23,9	76,1	24,5	75,5	22,7	77,3	20,5	79,5	21,3	78,7	17,6	82,4	16,3	83,7
Laaggeschoold	35,2	64,8	38,7	61,3	38,6	61,4	38,3	61,7	38,5	61,5	28,7	71,3	27,0	73,0	30,9	69,1
Migratieachtergrond																
België	25,9	74,1	26,7	73,3	27,3	72,7	25,9	74,1	23,5	76,5	21,6	78,4	18,7	81,3	17,8	82,2
EU	36,3	63,7	33,2	66,8	35,2	64,8	31,4	68,6	24,7	75,3	26,9	73,1	18,0	82,0	25,6	74,4
Niet EU	35,6	64,4	37,2	62,8	27,1	72,9	27,0	73,0	43,3	56,7	32,0	68,0	33,0	67,0	20,2	79,8
Tewerkstellings situatie ouders																
0 ouders tewerkgesteld	37,5	62,5	50,5	49,5	47,9	52,1	25,7	74,3	39,3	60,7	29,1	70,9	32,1	67,9	25,7	74,3
1 ouder tewerkgesteld	35,5	64,5	32,0	68,0	31,0	69,0	34,4	65,6	30,9	69,1	29,1	70,9	29,4	70,6	18,9	81,1
2 ouders tewerkgesteld	24,6	75,4	25,9	74,1	26,4	73,6	24,9	75,1	22,0	78,0	21,0	79,0	16,3	83,7	19,0	81,0
Gezinssituatie																
Koppel met afhankelijke kinderen	26,8	73,2	25,9	74,1	26,9	73,1	25,6	74,4	22,5	77,5	22,2	77,8	20,2	79,8	20,6	79,4
Alleenstaande ouder	27,4	72,6	35,9	64,1	31,5	68,5	30,0	70,0	30,7	69,3	23,7	76,3	15,2	84,8	12,4	87,6
Andere	64,3	35,7	50,2	49,8	74,0	26,0	46,5	53,5	67,6	32,4	60,4	39,6	39,1	60,9	38,9	61,1
Aantal vervullende GOK-criteria																
3 criteria	39,8	60,2	48,2	51,8	42,3	57,7	26,1	73,9	48,5	51,5	30,6	69,4	41,3	58,7	13,7	86,3
2 criteria	40,2	59,8	43,1	56,9	46,5	53,5	36,4	63,6	43,2	56,8	40,6	59,4	32,5	67,5	32,9	67,1
1 criterium	38,0	62,0	41,0	59,0	38,2	61,8	36,4	63,6	37,3	62,7	29,6	70,4	29,7	70,3	32,4	67,6
Geen criteria	23,9	76,1	24,5	75,5	25,3	74,7	24,5	75,5	20,9	79,1	20,7	79,3	16,6	83,4	16,8	83,2

Tabel A. 13. Instap HO naar achtergrondkenmerken en cohorte (pre-GOK en GOK), gewogen %

	18-20 jarigen		Diploma SO	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Opleidingsniveau moeder				
Niet laaggeschoold	54,6	57,4	72,9	80,0
Laaggeschoold	26,0	27,2	54,9	65,1
Migratie-achtergrond				
België	46,3	53,9	68,1	78,9
EU	38,2	40,9	68,8	74,5
Niet-EU	21,6	32,8	56,5	68,9
Tewerkstellingssituatie ouders				
0 ouders tewerkgesteld	21,9	27,2	53,6	68,8
1 ouder tewerkgesteld	38,7	36,4	65,6	70,9
2 ouders tewerkgesteld	49,7	56,6	70,1	79,7
Aantal vervulde GOK-criteria				
3 criteria	16,9	30,1	47,7	69,7
2 criteria	22,0	23,5	55,8	60,2
1 criterium	29,2	31,8	56,8	69,4
Geen criteria	55,6	58,1	73,1	80,0

Tabel A.14. Geschatte parameters van logit-regressie 'kans op instap HO' in de populatie 18-tot-20 jarigen (met diploma SO), interventiegroep o.b.v. GOK-criteria

	18-20 jarigen						Diploma SO					
	Model 1			Model 2			Model 1			Model 2		
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>
Constante	,276	,029	,000	,818	,037	,000	1,000	,038	,000	1,447	,050	,000
Opleidingsniveau moeder (ref = niet laaggeschoold)												
Laaggeschoold	-1,067	,046	,000	-,866	,049	,000	-,737	,061	,000	-,581	,065	,000
Migratiestatus (ref = België)												
EU	-,043	,063	,491	,071	,065	,279	,220	,087	,012	,273	,092	,003
Niet EU	-,323	,104	,002	-,316	,106	,003	,103	,145	,478	,134	,152	,377
Tewerkstellingssituatie ouders (ref = 2 ouders tewerkgesteld)												
0 ouders tewerkgesteld	-,587	,091	,000	-,309	,093	,001	-,415	,125	,001	-,207	,131	,115
1 ouder tewerkgesteld	-,219	,048	,000	-,170	,049	,001	-,108	,064	,090	-,086	,065	,185
Cohorte (ref = pre-GOK)												
GOK	,156	,047	,001	,083	,048	,083	,451	,068	,000	,393	,069	,000
Interactie opleidingsniveau moeder x cohorte												
Laaggeschoold	-,017	,091	,853	-,042	,095	,658	,042	,135	,754	-,020	,136	,884
Interactie migratieachtergrond x cohorte												
EU	-,095	,107	,376	-,096	,113	,392	-,242	,166	,144	-,255	,170	,134
Niet EU	,491	,160	,002	,667	,164	,000	-,003	,236	,991	,152	,244	,532
Interactie tewerkstellingssituatie ouders x cohorte												
0 ouders tewerkgesteld	-,107	,158	,497	-,131	,162	,420	,221	,239	,355	,291	,251	,246
1 ouder tewerkgesteld	-,310	,088	,000	-,289	,090	,001	-,242	,128	,059	-,205	,131	,118
Geslacht (ref = vrouw)												
Man				-,652	,035	,000				-,615	,048	,000
Opleidingsniveau vader (ref = niet laaggeschoold)												
Laaggeschoold				-,646	,040	,000				-,505	,054	,000
Gezinssituatie (ref = koppel met afhankelijke kinderen)												
Alleenstaande ouder				-,218	,047	,000				,021	,067	,751
Andere				-1,166	,134	,000				-1,308	,166	,000

(Vervolg)

	18-20 jarigen		Diploma SO	
	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2
Deviance	2413020,6	2326796,6	1294272,3	1258644,64
Chi ²	1326,64	1803	352,68	602,2
df	11	15	11	15
p	,000	,000	,000	,000
Pseudo R ²	,069	,102	,033	,059
N	17528	17528	10427	10427

Tabel A.15. Geschatte parameters van logit-regressie 'kans op instap HO' in de populatie 18-tot-20 jarigen (met diploma SO), interventiegroep o.b.v. aantal vervulde GOK-criteria

	18-20 jarigen						Diploma SO					
	Model 1			Model 2			Model 1			Model 2		
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>
Constante	,226	,026	,000	,797	,035	,000	1,001	,035	,000	1,458	,047	,000
Aantal vervulde GOK-criteria (ref = 0 criteria)												
3 criteria	-1,819	,124	,000	-1,373	,130	,000	-1,094	,162	,000	-,692	,174	,000
2 criteria	-1,493	,095	,000	-1,060	,100	,000	-,770	,130	,000	-,442	,140	,002
1 criterium	-1,111	,047	,000	-,887	,049	,000	-,730	,061	,000	-,578	,065	,000
Cohorte (ref = pre-GOK)												
GOK	,100	,042	,018	,029	,044	,511	,382	,061	,000	,323	,062	,000
Interactie vervulde GOK-criteria x cohorte												
3 criteria	,652	,196	,001	,838	,203	,000	,541	,286	,059	,673	,313	,031
2 criteria	-,016	,149	,917	-,071	,155	,646	-,200	,220	,364	-,202	,228	,377
1 criterium	,022	,095	,813	,043	,098	,662	,163	,139	,240	,164	,141	,246
Geslacht (ref = vrouw)												
Man				-,647	,035	,000				-,612	,048	,000
Opleidingsniveau vader (ref = niet laaggeschoold)												
Laaggeschoold				-,661	,040	,000				-,511	,054	,000
Gezinsituatie (ref = koppel met afhankelijke kinderen)												
Alleenstaande ouder				-,232	,046	,000				,049	,065	,456
Andere				-1,215	,133	,000				-1,292	,166	,000

(Vervolg)

	18-20 jarigen		Diploma SO	
	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2
Deviance	2427292,2	2336765,8	1298202,12	1262144,1
Chi ²	1238,62	1746,62	327,54	583,61
df	7	11	7	11
p	,000	,000	,000	,000
Pseudo R ²	,063	,098	,030	,057
N	17528	17528	10427	10427

Tabel A.16. Samenstelling GOK-doelgroepen naar achtergrondkenmerken voor en na invoering GOK (gewogen %), 18-tot-20 jarigen

	Opleidingsniveau moeder				Migratieachtergrond					
	Laaggeschoold		Niet-laaggeschoold		Niet EU		EU		België	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht										
Man	50,8	48,8	51,2	51,5	46,6	50,7	50,8	51,5	51,6	50,6
Vrouw	49,2	51,2	48,8	48,5	53,4	49,3	49,2	48,5	48,4	49,4
Opleidingsniveau moeder										
Niet laaggeschoold	-	-	-	-	18,1	19,7	50,9	63,9	66,2	83,8
Laaggeschoold	-	-	-	-	81,9	80,3	49,1	36,1	33,8	16,2
Opleidingsniveau vader										
Niet laaggeschoold	29,3	32,0	71,5	82,6	18,4	23,9	40,3	55,7	61,2	79,3
Laaggeschoold	70,7	68,0	28,5	17,4	81,6	76,1	59,7	44,3	38,8	20,7
Migratieachtergrond										
België	65,0	43,3	84,8	82,0	-	-	-	-	-	-
EU	18,4	23,1	12,7	15,0	-	-	-	-	-	-
Niet EU	16,7	33,6	2,5	3,0	-	-	-	-	-	-
Tewerkstellingssituatie ouders										
0 ouders tewerkgesteld	23,3	22,7	3,7	2,9	64,2	37,6	23,8	14,5	3,6	2,1
1 ouder tewerkgesteld	37,4	41,3	26,3	18,0	28,4	42,9	45,0	40,6	28,2	17,5
2 ouders tewerkgesteld	39,3	35,9	70,0	79,1	7,4	19,5	31,2	44,9	68,2	80,5
Gezinssituatie										
Koppel met afhankelijke kinderen	74,8	68,2	82,3	79,7	74,2	69,2	57,0	61,9	84,2	81,3
Alleenstaande ouder	18,7	26,2	15,9	19,4	17,1	22,9	36,0	34,8	13,3	17,7
Andere	6,5	5,6	1,8	1,0	8,7	8,0	7,0	3,3	2,5	1,1

(Vervolg)

	Tewerkstellingssituatie ouders						Vervulde GOK-criteria							
	0 ouders		1 ouder		2 ouders		3 criteria		2 criteria		1 criterium		Geen criteria	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht														
Man	47,9	46,7	51,6	52,9	51,4	50,5	44,6	45,1	51,1	47,6	51,3	52,3	51,4	51,1
Vrouw	52,1	53,3	48,4	47,1	48,6	49,5	55,4	54,9	48,9	52,4	48,7	47,7	48,6	48,9
Opleidingsniveau moeder														
Niet laaggeschoold	19,3	25,6	51,2	54,4	72,7	85,8	0,0	0,0	6,6	5,2	8,9	18,4	100,0	100,0
Laaggeschoold	80,7	74,4	48,8	45,6	27,3	14,2	100,0	100,0	93,4	94,8	91,1	81,6	0,0	0,0
Opleidingsniveau vader														
Niet laaggeschoold	10,6	18,4	50,2	50,2	65,7	79,6	5,0	5,1	15,2	22,7	36,9	45,3	73,4	84,3
Laaggeschoold	89,4	81,6	49,8	49,8	34,3	20,4	95,0	94,9	84,8	77,3	63,1	54,7	26,6	15,7
Migratieachtergrond													0,0	0,0
België	23,8	18,0	70,6	51,5	90,8	85,4	0,0	0,0	30,1	9,2	77,8	61,1	88,5	85,6
EU	30,8	30,4	21,9	28,7	8,1	11,4	0,0	0,0	35,8	19,6	18,9	29,4	11,5	14,4
Niet EU	45,3	51,6	7,5	19,8	1,0	3,2	100,0	100,0	34,1	71,1	3,2	9,5	0,0	0,0
Tewerkstellingssituatie ouders														
0 ouders tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0	72,5	34,0	5,6	8,9	0,0	0,0
1 ouder tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	23,6	50,6	44,4	41,7	26,6	17,9
2 ouders tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	3,9	15,4	49,9	49,4	73,4	82,1
Gezinssituatie														
Koppel met afhankelijke kinderen	62,5	55,4	76,8	67,8	84,0	82,3	70,8	52,3	66,0	71,9	75,8	69,7	83,6	80,3
Alleenstaande ouder	25,6	31,1	19,6	29,3	13,9	17,1	17,1	29,1	22,6	22,1	19,8	28,0	14,7	18,8
Andere	11,8	13,5	3,7	3,0	2,1	0,6	12,1	18,6	11,4	6,1	4,4	2,2	1,7	0,9

Tabel A.17. Samenstelling GOK-doelgroepen naar achtergrondkenmerken voor en na invoering GOK (gewogen %), 18-tot-20 jarigen met diploma SO

	Opleidingsniveau moeder				Migratieachtergrond					
	Laaggeschoold		Niet-laaggeschoold		Niet EU		EU		België	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht										
Man	45,7	41,5	47,8	48,4	40,8	45,6	44,8	46,8	48,0	47,5
Vrouw	54,3	58,5	52,2	51,6	59,2	54,4	55,2	53,2	52,0	52,5
Opleidingsniveau moeder										
Niet laaggeschoold	-	-	-	-	27,0	23,5	62,8	75,7	74,8	90,5
Laaggeschoold	-	-	-	-	73,0	76,5	37,2	24,3	25,2	9,5
Opleidingsniveau vader										
Niet laaggeschoold	36,8	39,2	75,8	85,8	26,9	28,0	50,9	67,5	68,9	84,8
Laaggeschoold	63,2	60,8	24,2	14,2	73,1	72,0	49,1	32,5	31,1	15,2
Migratieachtergrond										
België	70,9	44,6	86,5	84,3	-	-	-	-	-	-
EU	16,8	22,0	11,7	13,7	-	-	-	-	-	-
Niet EU	12,2	33,3	1,9	2,0	-	-	-	-	-	-
Tewerkstellings situatie ouders										
0 ouders tewerkgesteld	18,6	21,3	2,6	1,6	61,8	38,4	18,0	7,9	2,3	1,2
1 ouder tewerkgesteld	36,8	33,0	24,9	16,3	28,0	36,1	45,1	40,3	25,7	13,4
2 ouders tewerkgesteld	44,6	45,7	72,5	82,1	10,2	25,5	37,0	51,8	72,0	85,4
Gezinssituatie										
Koppel met afhankelijke kinderen	79,2	72,4	84,5	82,5	74,7	74,4	61,6	63,6	86,9	84,8
Alleenstaande ouder	16,1	23,9	14,2	16,8	17,4	18,0	33,9	35,0	11,5	14,7
Andere	4,6	3,8	1,4	0,6	7,9	7,6	4,6	1,4	1,6	0,5

(Vervolg)

	Tewerkstellingssituatie ouders						Vervulde GOK-criteria							
	0 ouders		1 ouder		2 ouders		3 criteria		2 criteria		1 criterium		Geen criteria	
	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK	Pre-GOK	GOK
Geslacht														
Man	41,1	40,0	46,3	50,0	48,3	47,1	41,1	37,1	41,2	44,4	46,3	43,9	48,2	48,3
Vrouw	58,9	100,0	53,7	50,0	51,7	52,9	58,9	62,9	58,8	55,6	53,7	56,1	51,8	51,7
Opleidingsniveau moeder														
Niet laaggeschoold	25,6	27,7	62,2	71,3	79,8	90,0	0,0	0,0	9,6	5,9	9,5	20,2	100,0	100,0
Laaggeschoold	74,4	72,3	37,8	28,7	20,2	10,0	100,0	100,0	90,4	94,1	90,5	79,8	0,0	0,0
Opleidingsniveau vader														
Niet laaggeschoold	14,6	22,3	59,5	68,7	72,3	84,0	4,3	8,1	20,5	30,6	43,9	50,7	77,0	87,1
Laaggeschoold	85,4	77,7	40,5	31,3	27,7	16,0	95,7	91,9	79,5	69,4	56,1	49,3	23,0	12,9
Migratieachtergrond													0,0	0,0
België	26,0	18,9	74,2	54,5	91,7	87,3	0,0	0,0	30,9	9,3	79,5	59,8	89,1	86,6
EU	32,5	24,3	20,9	31,8	7,6	10,3	0,0	0,0	36,7	14,3	16,8	28,7	10,9	13,4
Niet EU	41,4	56,8	4,8	13,7	0,8	2,4	100,0	100,0	32,4	76,4	3,7	11,5	0,0	0,0
Tewerkstellingssituatie ouders														
0 ouders tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0	77,2	29,6	5,8	8,8	0,0	0,0
1 ouder tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	18,4	44,6	42,0	33,9	25,0	16,0
2 ouders tewerkgesteld	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	4,4	25,9	52,1	57,3	75,0	84,0
Gezinssituatie														
Koppel met afhankelijke kinderen	64,4	58,8	80,1	71,9	86,3	84,5	74,7	64,1	64,8	73,4	80,3	72,5	85,3	83,1
Alleenstaande ouder	25,9	28,0	17,3	26,4	12,3	15,3	14,3	21,1	24,8	19,7	16,9	26,6	13,3	16,5
Andere	9,7	13,2	2,6	1,8	1,4	0,2	11,1	14,8	10,4	6,9	2,8	0,9	1,3	0,5

Tabel A.18. Trends in de jaarinkomens van 25-jarigen (euro, prijzen van 2013), naar geboortecohorte en kenmerken van sociale herkomst

	<u>1975</u>	<u>1976</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>	<u>1983</u>	<u>1984</u>	<u>1985</u>	<u>1986</u>	<u>1987</u>	<u>1988</u>	<u>1989</u>	<u>1990</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>
Geslacht																		
Man	22564	23455	22634	23098	22310	21812	21949	22079	22223	22388	21250	20906	21204	20735	20735	20528	20148	19939
Vrouw	18684	19071	19864	19558	19245	18936	18763	19079	18833	19077	18350	18150	17906	18096	18803	18271	17582	17864
Opleidingsniveau moeder																		
Niet laaggeschoold	21776	22095	22239	22122	21379	20918	20932	21141	21442	21539	20689	20145	20152	19940	20354	19889	19334	19208
Laaggeschoold	19964	20770	20571	20639	20330	19863	19831	20038	19376	19756	18580	18696	18627	18647	18714	18444	17943	18226
Opleidingsniveau vader																		
Niet laaggeschoold	21551	22107	22138	22344	21510	20975	20937	21279	21596	21496	20586	20281	20208	19952	20386	19838	19402	19193
Laaggeschoold	20046	20756	20598	20478	20234	19839	19869	19941	19365	19947	18928	18701	18800	18833	18968	18748	18070	18444
Migratieachtergrond																		
België	21463	22199	22102	22267	21854	21399	21433	21551	21599	21760	20893	20453	20562	20364	20671	20391	19857	19827
EU	19489	20007	20241	20253	19289	19591	18961	19162	18839	19683	18437	18343	17922	18019	18607	17647	16871	16610
Niet EU	13491	15149	14907	13483	13207	13104	14088	14809	14098	13808	13439	14055	13839	14148	13668	13774	13794	14282
Tewerkstellingssituatie ouders																		
0 ouders tewerkgesteld	19705	19864	19113	18616	18606	17897	18315	17860	17198	17198	15875	16034	15815	15711	15171	15503	14972	15436
1 ouder tewerkgesteld	20528	21820	21620	21990	21148	20680	20589	20813	20473	20573	20022	19371	19356	18764	19312	18590	17827	18001
2 ouders tewerkgesteld	21816	21950	22385	22219	21766	21382	21237	21600	21707	22046	20844	20567	20532	20592	20895	20344	19912	19713
Hoogst behaald diploma																		
Lager secundair onderwijs of lager	16226	17294	16742	17097	17464	16630	17132	17275	16953	17652	16822	18368	18476	18607	18893	18718	18228	18437
Hoger secundair onderwijs	19829	20658	20624	21065	20326	19931	20175	20192	20218	20412	19916	19547	19774	19323	19683	19292	18781	18757
Post-secundair onderwijs	19318	19800	21898	21064	20721	20709	21444	20335	20423	21630	20243	20196	20558	20484	21647	21090	19331	21811
Hoger onderwijs	22970	23356	23186	22751	22305	21936	21590	22451	22328	22694	21479	20471	20408	20773	21068	20464	20270	20127
Gezinssituatie																		
Koppel met afhankelijke kinderen	19984	20858	20668	20788	20227	19631	20311	20511	20362	20680	19967	19596	19669	19568	19887	19609	19113	19228
Alleenstaande ouder	17700	17985	18180	18256	17946	18228	18169	19471	18851	19049	18064	18084	18086	17858	17874	17242	17275	17544
Andere	22043	22411	22533	22523	22309	21978	21196	21216	21435	21632	20144	20156	20244	20317	21068	20816	19701	19176
Aantal vervulde GOK-criteria																		
3 criteria	12934	14965	13906	12930	12806	13154	14070	14167	13654	12703	12589	13733	13163	13286	12710	13854	13843	14461
2 criteria	20257	20388	20195	19952	20069	19021	19242	18833	17829	18641	16686	16386	16449	16506	15759	15445	14537	15100
1 criterium	21084	21929	21725	21944	21366	21200	21061	21239	20824	21141	20308	20037	20124	19838	20299	19670	19202	19270
Geen criteria	21530	22102	22376	22306	21586	21133	21055	21329	21630	21765	20840	20351	20311	20174	20560	20117	19554	19396

Tabel A.19. Jaarinkomen op 25 jaar naar sociale herkomst, en effecten van blootstelling aan GOK-beleid

	Model 1			Model 2		
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>
Constante	22.823,15	92,86	,000	20.861,77	101,74	,000
Blootstelling GOK						
Jaar	-50,56	39,42	,200	-26,71	38,95	,493
Cohorte						
Lineair (0 = 1975)	-154,87	8,72	,000	-119,79	8,67	,000
Opleidingsniveau moeder (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold	-78,61	68,40	,250	-80,95	69,81	,246
Migratiestatus (ref = België)						
EU	-1.826,26	96,27	,000	-1.637,17	95,49	,000
Niet EU	-6.304,16	136,57	,000	-6.045,28	133,46	,000
Tewerkstellingssituatie ouders (ref = 2 ouders tewerkgesteld)						
0 ouders tewerkgesteld	-1.551,04	107,84	,000	-1.572,15	105,98	,000
1 ouder tewerkgesteld	-477,22	75,33	,000	-487,32	74,12	,000
Interactie opleidingsniveau moeder x cohorte						
Laaggeschoold	197,01	52,77	,000	157,24	51,84	,002
Interactie migratieachtergrond x cohorte						
EU	-176,68	76,22	,020	-191,87	75,25	,011
Niet EU	386,81	100,62	,000	312,16	99,64	,002
Interactie tewerkstellingssituatie ouders x cohorte						
0 ouders tewerkgesteld	-224,51	95,45	,019	-186,98	94,21	,047
1 ouder tewerkgesteld	-189,63	58,97	,001	-156,76	58,19	,007
Geslacht (ref = vrouw)						
Man				2.768,34	55,94	,000
Opleidingsniveau vader (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold				21,59	62,48	,730
Gezinssituatie (ref = koppel met afhankelijke kinderen)						
Alleenstaande ouder				-1.255,91	91,81	,000
Andere				1.310,88	67,43	,000

(Vervolg)

	<u>Model 1</u>	<u>Model 2</u>
F	495,08	612,49
Df1	12	16
Df2	98.881	98.877
p	,000	,000
R ²	,061	,092
N	98.894	98.894

Tabel A.20. Jaarinkomen op 25 jaar naar aantal GOK-kenmerken, en effecten van blootstelling aan GOK-beleid

	Model 1			Model 2		
	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>	<u>b</u>	<u>SE</u>	<u>p</u>
Constante	22.527,73	88,39	,000	20.655,44	98,37	,000
Blootstelling GOK						
Jaar	-36,92	37,94	,331	-15,69	37,44	,675
Cohorte						
Lineair (0 = 1975)	-169,11	8,64	,000	-131,58	8,60	,000
Aantal vervulde GOK criteria (ref = geen criteria)						
3 criteria	-7.829,19	140,94	,000	-7.492,56	141,89	,000
2 criteria	-2.952,62	112,49	,000	-2.834,85	114,30	,000
1 criterium	-369,14	70,69	,000	-309,12	72,65	,000
Interactie GO criteria x blootstelling						
3 criteria	700,97	123,04	,000	614,77	121,37	,000
2 criteria	-591,27	93,32	,000	-611,14	92,33	,000
1 criterium	33,42	54,38	,000	22,17	53,46	,678
Geslacht (ref = vrouw)						
Man				2.777,16	56,29	,000
Opleidingsniveau vader (ref = niet laaggeschoold)						
Laaggeschoold				-84,62	62,70	,177
Gezinssituatie (ref = koppel met afhankelijke kinderen)						
Alleenstaande ouder				-1.673,75	91,11	,000
Andere				1.227,24	67,62	,000

(Vervolg)

	<u>Model 1</u>	<u>Model 2</u>
F	599,09	726,47
Df1	8	12
Df2	98.885	98.881
p	,000	,000
R ²	,049	,081
N	98,894	98,894